

**TC. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI**

**CEVRÎ VE ‘AYNÜ’L- FÜYÛZ
İNCELEME- METİN**

(37a-70b)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Simge SAKARYA

KOCAELİ 2018

**TC. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI**

**CEVRÎ VE ‘AYNÜ’L-FÜYÛZ
İNCELEME- METİN**

(37a-70b)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Simge SAKARYA

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. GENÇAY ZAVOTÇU

KOCAELİ 2018

TC. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

CEVRÎ VE 'AYNÜ'L- FÜYÛZ

İNCELEME- METİN

(37a-70b)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: Simge SAKARYA

Tezin Kabul Edildiği Yönetim Kurulu Karar ve No:

Jüri başkanı: Prof. Dr.GencayZavotçu

Jüri üyesi: Dr. Öğretim Üyesi Abdülmuttalib İpek

Jüri üyesi: Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Özdemir

05.12.2018/32
27.06.2018/17

GZA

A. İpek

M. Özdemir

KOCAELİ 2018

ÖN SÖZ

Bu çalışmada 17. yy Divan şairlerinden Cevrî İbrâhîm Çelebi'nin *'Aynü'l-Füyûz* adlı eseri ele alınmıştır. Eser Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 6 ciltlik Mesnevîsi'nden seçtiği 360 beytin şerhi niteliğindedir. Cevrî Çelebi, Yûsuf Sîne-çâk'ın Mesnevîden seçtiği 360 beytin her birini 5'er beyitte şerh ederek toplam 2000 beyitlik bir eser vücuda getirmiş ve adını *'Aynü'l-Füyûz* demiştir. *'Aynü'l-Füyûz*'un şerhimize konu olan 82 varaklık nüshası İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, K 600'de kayıtlıdır.

Mevlevîlik hakkında bilgi vermek, tarîkata yeni girenlere yol göstermek, derviş ve sâliklerin bilmesi ve dikkat etmesi gereken hususları anlatmak için yazılan Cevrî'nin *'Aynü'l-Füyûz'unu* konu alan tezimiz üç bölümden ibarettir. Tezin Birinci Bölümün'de Cevrî'nin Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği hakkında kaynak eserlerden hareketle bilgi verilmiştir. II. Bölüm'de *'Aynü'l-Füyûz*'un tanıtımı, eserin biçim özellikleri, nazım biçimi, ölçüsü, içerik özellikleri, içeriği, konu ya da konuları, dil ve yazım özellikleri, eserde geçen âyet ve hadîsler, eserde adı geçen kişiler hakkında bilgi verilmiş ve yazma tavsifi yapılmıştır. III. Bölüm'de *'Aynü'l-Füyûz*'un çeviriyazı metni, tezin hazırlanmasında yararlanılan kaynaklar, dizin ve *'Aynü'l-Füyûz*'un teze konu olan 37a-70b arası varakları eski yazılı metni verilmiştir.

Tezin yazımında Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün Akademik Yazım Kılavuzu esas alınmıştır. Noktalama işaretlerinin kullanımında ise Türk Dil Kurumu İmla Kılavuzu dikkate alınmış, Arapça ve Farça kelimelerin yazılışında ise Ferit Devellioğlu'nun Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgatındaki imla esas alınmıştır.

Cevrî'nin *'Aynü'l-Füyûz* adlı eseri ile ilgili olarak hazırladığım Yüksek Lisans tezinin başlangıç aşamasından bitimine dek bilgi ve yönlendirmeleri ile bana rehberlik eden çok

kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Gencay Zavotçu'ya teşekkür ederim. Metinde geçen Arapça ifadelerin okunmasında yardımlarını esirgemeyen Din Kültürü Öğretmeni Yakup Ceylan'a teşekkür ederim. Bu zorlu süreçte benden yardım ve desteklerini esirgemeyen sevgili aileme de ayrıca teşekkür ederim. Tezimin ilgileneceklerle ve okuyacak olanlara yararlı olması en içten dileğimdir.

Simge SAKARYA

Kocaeli 2018

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	I
İÇİNDEKİLER	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR	VI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. CEVRÎ	3
1.1. HAYATI	3
1.2. ESERLERİ	5

İKİNCİ BÖLÜM

2. ‘AYNÜ’L FÜYÜZ’UN TANITIMI	8
2.1. ESERLERİN BİÇİM ÖZELLİKLERİ	10
2.1.1. Nazım Biçimi	10
2.1.2. Ölçüsü	11
2.2. İÇERİK ÖZELLİKLERİ	14
2.2.1. İçeriği	14
2.2.2. Konu ya da Konuları	15
2.2.3. Dil ve Yazım Özellikleri	22
2.2.4. Eserde Geçen Âyet ve Hadîsler	26
2.2.5. Eserde Adı Geçen Kişiler	29
2.2.6. Eserin Tasnifi	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METİN ÇEVİRİSİ	43
SONUÇ	154
KAYNAKÇA	156
TIPKIBASIM METİN	157
ÖZGEÇMİŞ	196

ÖZET

Cevrî şair ve hattât (güzel yazı ustası) olarak tanınmıştır. Güzel yazı yazmadaki yeteneği ona iyi bir ömür sürmesini sağlamış, Divân-ı Hümâyûn kâtipliği yapmasına sebep olmuştur. Kaynaklarda belirtildiğine göre tasavvufa ilgi duyup Mevlevîlik tarikatına girmiştir. Mevlânâ'nın altı ciltlik *Mesnevî*'sinden seçtiği 360 beytin açıklamasından oluşan '*Aynü'l-Füyûz*' ile *Mesnevî*'den seçtiği 40 beytin şerhi mahiyetindeki *Hall-i Tahkîkât* şairin Mevlevîliğini isbat eden delillerdir.

Tezimize konu olan Cevrî '*Aynü'l-Füyûz*'u 82 varaktan ibârettir. Cevrî, '*Aynü'l-füyûz*'u Mevlevîlik hakkında bilgi vermek, tarîkata yeni girenlere yol göstermek, derviş ve sâliklerin bilmesi ve dikkat etmesi gereken hususları anlatmak için yazmıştır. Mürîdin yapması ve dikkat etmesi gereken hususların anlatıldığı eserde pîre bağlılık, pîrin sözüne itaat etme ve ona karşı gelmeme, söz dinleme ve isteneni yapmayı öğütleyip tenbihlerken bu yolun uzun, çetin ve meşakkatli olduğunu da belirtilir. Şeyhin sahip olması gereken vasıfları da anlatan şair hem müritler hem de şeyhlik makamı için önemli sayılacak hususlara değinir. Eserde bu konu ve hususların dışında namaz, niyaz, kıble, secde, mescid, zikir, vahdet, şirk, Âdem, melâ'ik v.d. husus ve konulara değinilir, bunların yarar ve erdemleri üzerinde durulur.

Anahtar Kelimeler: Cevrî, '*Aynü'l Füyûz*, Mevlânâ, Mevlevî, Pîr

ABSTRACT

Cevrî was known as a poet and calligraphist (fancy penman).His skill in fancy penmanship had given him an opportunity to have a nice life and the occupation as the Imperial Council clerk. As staded in some sources, he joined the Mevlevi order.

Hall-i Tahkîkât, an explanation of 40 selected couplets from Mesnevî and ‘Aynü’l- Füyûz, the gloss of 360 couplets selected from six-volume Mesnevî by Mevlânâ, has been the prof of his Mevlevî identity.

‘Aynü’l-Füyûz by Cevrî-the topic of this thesis-consists of 82 folios. Cevrî wrote ‘Aynü’l-Füyûz in order to give information about Mevlevî order; guide those new comers; explain the issues that dervishes and pilgrims should know. The work in which the rules that the disciples should follow are explained advises the commitment to the sage,the obedience to him while displaying that the journey to do these is long, hard and painful. The poet, describing the features the Sheikh should have deals with the topics that are important fort he disciples and the rank of the Sheikh. Apart from these topics and issues, it mentions prayers, suppliance, kiblah, sajdah, masjid, dhikr, unity, shirk, Adam, angels etc. And focuses on the merits of them.

Keywords: Cevrî, ‘Aynü’l Füyûz, Mevlânâ, Mevlevî, Pîr

KISALTMALAR

Af.: ‘Aynü’l-Füyûz

Ans.: Ansiklopedisi

Bs. : Basım

Bsk.: Baskı

Bşk.: Başkanlığı

C.: Cilt

Çev.: Çeviren

Doç.: Doçent

Dr.: Doktor

Ed.: Edebiyat

Fak.: Fakültesi

Prof.: Profesör

s.: Sayfa

S.: Sayı

Sos. Bil. Ens.: Sosyal Bilimler Enstitüsü

TDK: Türk Dil Kurumu

Terc.: Tercüme, tercüme eden

TTK: Türk Tarih Kurumu

Üni.: Üniversitesi

vb.: Ve benzerleri

vd.. Ve diğerleri

Yay.: Yayınevi, Yayınları

Yrd. Doç.: Yardımcı Doçent

GİRİŞ

Kaynaklarda iyi bir tahsil gördüğüne dair bilgiler olan ve Ankaralı İsmail Rüşûhî Dede'nin sohbetleri ile Mevlevî tekkelerindeki semâ törenlerine katılan Cevrî şair ve hattât (güzel yazı ustası) olarak tanınmıştır. Güzel yazı yazmadaki yeteneği ona iyi bir ömür sürmesini sağlamış, Divan-ı Hümayun kâtipliği yapmasına sebep olmuştur. Devlet büyüklerine yazdığı kitapların karşılığı olarak aldığı câizelerle de minnetsiz bir şekilde yaşamıştır. Kaynaklarda Cevrî'nin tasavvufa da ilgi duyarak Mevlevîlik tarîkatına girdiği belirtilir. Yûsuf Sine-çâk'ın Cezîre-i Mesnevî'sine yazdığı „*Aynü'l-Füyûz* adlı eseri ile *Hall-i Tahkîkât* şairin Mevlevîliğini isbat eden delillerdir. 'Aynü'l-Füyûz adıyla da anılan eseri Yûsuf Sine-çâk'ın Cezîre-i Mesnevî'sinde yer alan 360' beyitin şerhi niteliğinde bir eserdir.

Cevrî'nin Cezîre-i Mesnevî'si 82 varaktan ibârettir. Eserin dış kapaktan sonra gelen yedi varağı boştur. İlk üç varakta ait olduğu kütüphane adı, kaşesi ve mührü ile Farsça bazı beyitler vardır. Eser 8. varakta başlayıp 79. varakta sona ermektedir. 80. varak boş olup 81 ve 82. varaklarda Osmanlıca bazı yazılar ve yazıların yanında Arapça rakamlar vardır. 8 ila 79. varaklar arasında yer alan eser yaklaşık 71 varaklık bir hacme sahiptir. Her bir varak a-b yüzü olmak üzere ortalama 35-36 beyitten ibarettir. Başlangıcında eser adı ve Allah (c.c.)'ı birleyip ululayan bir tevhîd mevcuttur. Tevhîdin ardından gelen kısa na'tte ise İslâm Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.) farklı kişilik ve peygamberlik vasıflarıyla övülür. Hz. Muhammed hakkındaki natten sonra Dört Halîfe övgüsünde ve bu övgünün akabinde de *Der Beyân-ı İntihâb-ı Mesnevî* başlığı altında eserin yazılış sebebi ve içeriği hakkında bilgi verilir. Eserin ilerleyen kısımlarında Cevrî namaz, niyaz, kible, secde, mescid, zikir, vahdet, şirk, Âdem, melâ'ik v.d. husus ve konulara değinir, bunların yarar ve erdemleri üzerinde durur.

„*Aynü'l-Füyûz*, Mevlevîlik hakkında bilgi vermek, tarîkata yeni girenlere yol göstermek, derviş ve sâliklerin bilmesi ve dikkat etmesi gereken hususları anlatmak için yazılmıştır. Mürîdin yapması ve dikkat etmesi gereken hususları anlatan eser pîre bağlılık, pîrin sözünden dışarı çıkmama ve ona karşı gelmeme, söz dinle ve

isteneni yapmayı öğütleyip tenbihlerken bu yolun uzun, çetin ve meşakkatli olduğunu da belirtir. Şeyhin sahip olması gereken vasıfları da anlatan şair hem müritler hem de şeyhlik makamı için önemli sayılacak hususlara değinir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.CEVİRÎ

1.1.Hayatı

“*Nâmı İbrâhimdür. Mahmiyye-i İstânbûl’dan zuhûr itmişdür.*” (Mustafa Safâyî Efendi, 2005: 137) ve “*Beyne “l., irfân zebân-ı tâze ile eş., ârî lî-hem-tâya âğâze iden İstanbûlî İbrâhîm Çelebi”dir*” (Zavotçu, 2009: 124) beyanlarında belirtildiği üzere asıl adı İbrâhîm olan Cevrî İstanbullu bir şairdir. Kaynaklarda doğum yeri ve tarihi hakkında bir bilgi mevcut değildir. Ancak, istanbullu olarak takdim edilişi doğum yerinin mi yoksa şair olarak tanındığı yerin mi İstanbul olduğu hususunda şüpheyi yer verir. Şâirin başka bir kaynaktan: “*Fi’lâsl Mahmiyye-i Dârü’s-saltana-i İslâmbûl’dan ser-zede olup nâm-ı nâmîsi İbrâhîm...*” (Esrâr Dede, 2000: 112) şeklinde *İslâmbûl*’lu olarak sunulduğu “*fi’lâsl*” ibaresi aslen İstanbullu olup orada doğduğu fikrini verir. Ailesi ve soyu hakkında ise kaynaklarda bir bilgi mevcut değildir.

Eğitim durumu ile ilgili olarak iyi bir tahsil gördüğüne dair bilgiler mevcuttur. Safâyî“*Evâ’il-i hâlinde tahsîl-i ma.,rifet etmekle ma.,ârif-i cüz’iyye ve külliyyede mâhir bir şâ.,r olup gâyet hoş-nüvis bir şâ.,ir olmağla dâ’inâ kitâbet edip anîñla ta.,ayyüş iderdi.*” (Mustafa Safâyî Efendi, 2005: 137)diyerek çocukluk ve ilk gençlik yıllarında cüz’î ve küllî düzeyde eğitim görüp yetenekli bir şair olduğunu ve yazısı çok güzel olduğu için sürekli yazı yazarak geçimini sağladığını söyler. Akabinde ise günde bin beyt yazıp sattığı beyanında bulunur. “*Kendisine sanat olarak hattatlığı seçmiştir. Bütün bu kaynakları onun iyi bir hattat olduğunda birleşirler. Cevrî, hat sanatını 1057H / 1647M’de vefat etmeden önce bir müddet Yenikapı Mevlevihanesinde ikamet eden Abdi adlı bir Mevlevî hattattan öğrenmiştir. Talik ve talik kırmasını gayet iyi yazdığını sadece kaynakların verdiği bilgilerden olmayıp eldeki yazmalardan da öğreniyoruz. Gerçekten Cevrî İbrâhîm Çelebi, bugün kütüphanelerimizi süsleyen pek çok eseri*

istinsah etmiştir.”(Ayan, 1981: 5) cümleleri Cevrî’nin hattatlığı ve özellikle ta,îk yazıdaki yeteneğini vurgular. Esrâr Dede de “*husûsâ ma,ârif-i ,âliyye ve ,ulûm-ı mütevâliyyede tahsîl-i istisnâ ve hatt-ı ta,îkda yed-i tûlâ olmağla...*” (Esrâr Dede, 2000: 112) cümlesinde üst düzeyde ve farklı alanlarda eğitim görüp ta,îk hatta yetenekli ve bilgili olduğu beyanında bulunur. Şâirin Ankaralı İsmail Rûsûhî Dede’nin sohbetlerine ve Mevlevî tekkelerindeki semâ,lara devam ettiği ve hat sanatını 1057H / 1647M’de vefat etmeden önce bir müddet Yenikapı Mevlevihanesinde ikamet eden Abdi adlı bir Mevlevî hattattan öğrendiği hakkında verilen bilgiler arasındadır. (Ayan, 1981: 4,5)

Cevrî’nin devlet memuriyetine girip girmediği hususunda Kaynaklarda çelişkili bilgiler vardır. 18. yy. biyografi yazarı İsmâil Belîğ’in şair hakkında zikrettiği “*Dîvân-ı Hümâyûn kâtiplerinden.*” (Belîğ, 1999: 62) cümlesi devlet memuru olduğu fikrini verir. Ancak, Safâyî ve Esrâr Dede tezkirelerinde bu hususta herhangi bir bilgi bulunmayışı Cevrî’nin resmî bir görevi olup olmadığı hususunda kesin bir fikir beyanında bulunmayı güçleştirir. Yukarıda belirtildiği üzere şairin geçimini yazı yazıp yazdıklarını satarak temin etmesi, memuriyete girmiş olsa bile memuriyet hayatının uzun sürmediği, yazısının güzelliğinin farkında olan şairin geçimini yazıları ve yaptığı istinsahlarla temin ettiği görüşünü güçlendiren bir sebeptir.

Cevrî’nin hattı gibi şiiri ve şairliği de övgüden nasibini almıştır. 17. yy. biyografi yazarı Rızâ’nın, Cevrî’nin şiiri ve şairliği hakkında me’âlen zikrettiği “*Taze dil sözünün terbiye ettiği gönle hoş gelen şiirlerinin kumaşına (sözlerine) değer biçilemez. Kasîde ve gazelleri akıcı ve gönül açıcı, terci,-bendleri birbirinden üstündür (güzeldir). Doğruyu söylemek gerekirse manalar gelinine bu derece süs ve bezek vermek Allah vergisidir.*”¹ cümleleri şiir sözlerinin usta bir şair elinden çıkmış izlenimi verecek düzeyde manidar ve beğenilir, kasîde ve

¹Yukarıda Türkiye Türkçesi’ne çevirisi verilen metnin aslı şu şekildedir “*Perveriş-i güfte-i zebân-ı tâze olup emti,a-ı eş,,â-ı dil-pezîri bî-endâzedür. Kaşâ’id ü gazeliyyâtı selîs ü dil-güşâ ve terci,-bendleri hod birbirinden a,lâdur. Çakğâ ki ,arûs-ı ma,âniye bu mertebe zîb ü ziynet virmek dâd-ı Hudâ’dur.*”(Zavotçu, 2009: ?)

gazellerinin gönül açıcı, Cevrî'nin şairliğinin ise Allah vergisi bir yetenek olduğunu ifade ederler. Cevrî için “*māhir bir şā,,ir*” sözünü sarf eden Safâî de “*Şā,,ir-i mezbûr ol ,,asrîñ feşāhat u belāgat ile meşhûr olan şā,,ir-i şîrîn-makālinden müretteb ü mükemmel Dîvân-ı belāgat-,,unvânı vardır.*” (Mustafa Safâî Efendi, 2005: 137)cümlesinde onun yaşadığı devrin açık, anlaşılır ve güzel söz söylemekle ünlü, şirin sözlerinden oluşan düzenli ve özenli bir dîvân sahibi şairi olduğunu söyler.

Cevrî Çelebi kaynakların verdiği bilgiye göre H 1060 / M 1054 tarihinde İstanbul’da ölmüştür. Şairin ölüm tarihini Safâî “*’Âkıbet biñ altmış hudūdında ,,āzim-i bekā olmağla fevtine bu tārîhler nazm olmuşdur.*” (Mustafa Safâî Efendi, 2005: 137), Belîğ de “*Biñ altmış senesinde sitem-i dehre tahammül itmeyüp ,,azm-i dîvân-ı bekā eyledi.*” cümlelerinde 1060 H (M 1650) olarak verirler.

1.1.ESERLERİ

Cevrî Çelebi kaynakların verdiği bilgiye Dîvân, *Aynü’l-Füyûz*, *Hall-i Tahkikat* ve *Melhame* adlı eserlerin sâhibidir.

1. **Dîvân:** Cevrî için “*māhir bir şā,,ir*” sözünü sarf eden Safâî “*Şā,,ir-i mezbûr ol ,,asrîñ feşāhat u belāgat ile meşhûr olan şā,,ir-i şîrîn-makālinden müretteb ü mükemmel Dîvân-ı belāgat-,,unvânı vardır.*” (Mustafa Safâî Efendi, 2005: 137) cümlesinde onun yaşadığı devrin açık, anlaşılır ve güzel söz söylemekle ünlü, şirin sözlerinden oluşan düzenli ve özenli bir dîvân sahibi şairi olduğunu söyler. Esrâr Dede de “*Te’lifâtından Dîvân-ı belāgat-,,unvânları olup eş,,ār-ı ,,ārîfâne ve güftâr-ı Mevleviyânesi beyne’l-hvân mevfûr...*” (Esrâr Dede, 2000: 112) cümlesinde Dîvânı olduğunu beyan ederken

şiiirlerinin irfân sahibine yakışır biçimde (, ,*ârîfâne*), sözlerinin ise Mevlevîce (*Mevleviyâne*) *Mevleviyâne* olduğunu söyler.

Geçmiş yıllarda Dîvân ile ilgili tenkidli metin çalışması yapmış olan Prof. Dr. Hüseyin Ayan, inceleme kısmında “*Cevrî Dîvânının pek çok yazması vardır*” (Ayan, 1981: 9) diyerek dipnotta Dîvân’ın 38 yazma nüshasının künyesini verir. Bu sayı, Dîvân’ın elyazmasıyla çok nüshasının yazıldığı, devrinde ve sonraki asırlarda sevilerek okunduğu fikrini verir.

2. Melhame: Tezkireci Safâî, nin “*Ve dahı manzûm Melhame tahrîr etmiştir.*” (Mustafa Safâî Efendi, 2005: 137) cümlesinde beyan ettiği üzere Cevrî’nin Melhame adlı manzum bir eseri vardır. Cevrî’nin çok bilinen bu eseri “*Selâhaddîn Yazıcı’nın 811 H./ 1408 M.de yazdığı Şemsiyye’sinin, Cevrî tarafından yeniden kaleme alınmasıdır.*” (Ayan, 1981: 21) cümlesinden belirtildiği üzere Selâhaddîn Yazıcı’nın 811 H./ 1408 M.de yazdığı Şemsiyye’sinden mülhem olarak yazılmış bir eserdir.

3. Selîm-nâme: Cevrî’nin bu eserinin varlığından Esrâr Dede vasıtasıyla haberdar olmaktadır. Esrâr Dede’nin beyanına göre, devrin hükümdarı Sultân III. Selîm tarafından kendisine bahşedilen hediyeye teşekkür mahiyetinde kaleme alınmış bir kasîdedir.

4. Hall-i Tahkîkât: Cevrî İbrahim Çelebi’nin bu eseri, Esrâr Dede’nin “... ve dahı şeş mücelledât-ı Mesnevî-i Mevlevî’den çil beyt-i şerîf intihâb ve her birini beşer beytle terceme vü izâh idüp Hall-i Tahkîkât ismiyle mevsûm risâle-i bedî, ,asıvardur...” (Esrâr Dede, 2000: 112)cümlesinde beyan ettiği üzere, Mevlânâ’nın altı ciltlik Mesnevî’sinden seçtiği kırk beyti Türkçe’ye tercüme ettikten sonra açıklayıp

Buldı bu manzûme-i hikmet nizâm

Hall-i taḥkîkât ile târiḥ ü nām (Esrar Dede, 2000: 112)

beytinden anlaşılacağı üzere esere Hall-i Taḥkîkât ismi verilmiştir.

5. ‘Aynü’l Füyûz: Eser hakkında II. Bölüm’de ayrıntılı olarak bilgi verilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ‘AYNÜ’L-FÜYÜZ’UN TANITIMI

Cevrî Çelebi’nin Aynü’l-Füyûz’u Yūsuf-ı Sineçāk’ın *Cezîre-i Mesnevî*’sine yazdığı şerh mahiyetinde bir eserdir.1057H-1647M.”de kaleme alınan eser, Cevrî’nin Mesnevîden seçtiği 40 beytin beşer beytle şerhinden oluşan Hall-i Tahkîkât’ın bitirilişinin ardından kaleme alınmıştır. Kendi ifâdesiyle Cevrî, Mesnevîden seçtiği 40 beytin beşer beytle şerhinden ibaret olan oluşan *Hall-i Tahkîkât*’i bitirdikten sonra eseri Mevlânâ hazretlerinin ruhuna iletir (bildirir). Mevlânâ’nın ruhu şerhi dinleyüp eksiği ve fazlasıyla kabul eder. Kişiliğinin şerhe uygun yeterli ve elverişli olduğunu görünce Cevrî’den bir derse daha gayret sarf etmesi (şerh daha yapması) önerisinde bulunur:

Nāmı Yūsuf şöhretidür Sîne-çāk

Ol leṭāfet-şāḥib-i dervîṣ-i pāk

Meşnevîmizden bizim yazmış hemî

Sîṣād u şaşt u şeş ebyāt-ı güzî

Cem ' ü tertîb itmiş ānı bāb bāb

Olmuş ol nüshā-yı müretteb kitāb

Lücce-i feyżimden alup kāmını

Eylemiş anıñ Cezîre nāmını

370. *Gerçi çokdur böyle cem '-i mu'teber*

Cümleden oldur müfîd-i moḥteşer

Ders-i şānī ol kitāb olsun saña

Bā'îş-i şugl-ı şevāb olsun saña

Başla üslūb-ı kadīm üzre yine

Şevkle bu intihābıñ şerhine (Cevrî Dede; CM: 13a)

Cevrî'ye hitâben, nâmı Yûsuf Sîne-çâk olan eski sâdık dervişlerinden birinin mesneviden üç yüz altmış altı beyti seçip bir eser oluşturduğunu ve nâmını Cezîre-i Mesnevî koyduğunu, Yûsuf Sîne-çâk'ın bu eserini şerh etmesinin sevâb vesilesi olacağını söyler. Cevrî de Hz. Mevlânâ'nın ruhundan gelen bu teklif üzerine Yûsuf Sîne-çâk'ın Cezîre-i Mesnevî'sinin şerhini ikinci ders (*ders-i sâni*) olarak kabul edip şerhe başlar. Safâyî'nin “*Cümle-i âşârından Mesnevî-i Şerif'in üç yüz altmış beytinin her beyt-i şerifini beşer beyt ile terkib-ibend tarzında Cezîre-i Mesnevî nâmıyla şerh etmiştir.*” (Mustafa Safâyî Efendi, 2005: 137) cümlesinde belirttiği üzere Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden seçilen 360 beytin her birinin beş beyitle şerhinden ibaret olan eserin başında Cevrî,

Hâşılı bu nüshaya târîh ü nām

Hâşılı „Aynü'l-füyûz oldu tamām (Cevrî Dede; AF: 13b, 14a)

Beytinde belirttiği üzere adının „Aynü'l-füyûz olduğunu ifade eder. Akabinde de eserini terkîb-i bend tarzında tertib ettiğini söyler. Safâyî'nin “*...terkib-i bend tarzında Cezîre-i Mesnevî nâmıyla şerh etmiştir.*” (Mustafa Safâyî Efendi, 2005: 137) cümlesinde belirttiği ve Cevrî'nin de

Oldı bu manzûme-i „ârifpesend

Tarz-ı bî-mânend ile terkib-i bend (Cevrî Dede; AF: 2b)

beytinde beyân ettiği üzere, görünüm itibarıyla *terkib-i bend* nazım şekliyle uyumlu olur. Bu görünümde Mesnevî'den seçilen Farsça beyitler vâsita beyti, beyitlerin şerhi niteliğindeki Türkçe beyitler de bend olarak kabul edilmişlerdir. Bu hâliyle

„Aynü'l-Füyûz, yaklaşık 2200 beyitlik hacmiyle mesnevî görünümlü bir terkîb-i bend görünümü arz eder.

Eserin geneline baktığımızda Mevlevîlik hakkında bilgi vermek, tarikate yeni girenlere yol göstermek, bu yolda yürüyen kiÇilerin dikkat etmesi gereken hususları bilmeleri amacıyla yazılmıştır.

Cevrî'nin *Hall-i Tahkîkât* ve *Aynü'l-Füyûz* adlı eserlerinin bir arada bulunduğu yazma eser 82 varaktan oluşur. Dışkapaktan sonra gelen 7 varağı boştur. İlk üç varakta ait olduğu kütüphane adı, kaşesi ve mühürü ile farsça bazı beyitler vardır. Eser 8. varakla başlayıp 79. varakta sona ermektedir. 80. varak boş olup 81. ve 82. varaklarda Osmanlıca bazı yazılar ve yazıların yanında Arapça rakamlar vardır. Her birvarak a-b yüzü olmak üzere ortalama 35-36 beyitten ibarettir.

2.1. ESERİN BİÇİM ÖZELLİKLERİ

2.1.1. Nazım Biçimi

Cevrî, *Hall-i Tahkîkât* adlı eserlerin biçimi için eşsiz bir tarz olarak nitelediği terkîb-i bend tamlamasını zikreder.

Oldı bu manzûme-i 'ârîf-pesend

Tarz-ı bî-mānend ile terkîb-i bend (Cevrî Dede; AF: 2b)

Hall-i Tahkîkât'ın bitiminden sonra başladığı ' *Aynü'l-Füyûz* ,u da aynı biçimde nazma çeker.Hall-i Tahkîkât'ın biçimi hakkında terkib-i bend nazım şeklini zikretse de eser boyut bakımından mesnevi görünümü arz eder.Ancak beyitlerin aa bb cc.. şeklinde kafiyelenmesi terkib-i bend şeklinin kafiye biçimi ile örtüşmez.Eser kafiyeleniş itibarıyla da mesnevi görünümündedir.Beyitlerin kafiyelenişini aşağıdaki örneklerde görmek mümkündür:

*Cezbe-yi Hakkdan olunca neşve-dār
Ma'nî-i tevḥîd-i kıldı âşikār*

*Li-ma-,,Alah kılup remzin beyān
Ḥakkla ḥak olduğun itdi ayān*

*Geldi aña ḥatem-i Peyğamberî
Ḥüccetullāh oldu zāt-ı enverî*

*Ba'ş olundu 'ālem-i Kur'ān ile
Zatın işbāt eyledi bürhān ile (Cevrî Dede; AF: 2a)*

2.1.2. Ölçüsü

„Aynü'l-Füyûz adlı eserleri Mesnevînin vezni olan *fâilâtün, fâilâtün, fâilün* kalıbıyla ele alınmıştır. Cevrî bazı beyitlerde vezne uydurmak için ulama (vasl), imâle, medd ve zihâf gibi aruz uygulamalarına başvurmuş, bu suretle beytin vezne uygun olmasını sağlamıştır. Aşağıdaki beyitlerin altı çizili sözcüklerinde bu durumu gözlemek mümkündür:

Ulama (Vasl): Sözlük anlamı “birleştirme,ulaştırma”demek olan ulama aruz terimi olarak iki kelimenin birleştirilmesi, birlikte okunmasına denir.(İpekten,1997:140).Daha açık bir söylemle ünsüz ile biten ilk hecenin son harfinin(ünsüzünün) kendisinden sonra gelen ve ünlü ile başlayan heceye ulanarak onunla birlikte okunmasıdır.

*Ba'ş olundu 'ālem- Kur'ān le
Zatın işbāt eyled bürhān le (Cevrî Dede;AF:2a)*

Kaşd bu kim anları teşhîr ide

Böyle bir efsûn ile tedbîr ide (Cevrî Dede;AF:40a)

Hâş-ı lekad k'ola kavî-i mu'temed

Kızb ider her vechle ol bî-ḥired(Cevrî Dede;AF:40b)

İmâle: Arapça Meyl masterından türemiş olan imale “çekme,uzatma,bir tarafa eğme” manasında bir arüz terimi olup (İpekten,1997:143) mısrada kapalı heceye denk gelen ve kısa ünlü ile biten açık hecenin uzatılarak kapalı hece durumuna getirilmesidir.İmâle-i maksûre olarak da bilinen imâle,ulama ile birlikte çokça başvurulan bir arüz uygulamasıdır.

Yazdı evşâfin anıñ kilî- i kazâ

Levḥ-i 'arşa müctebâ yû muştâfâ

Rûḥına olsun ilâ-yevm'îl-kıyâm

Şad dîrûd uşad taḥîyyât u selam (Cevrî Dede;AF:2a)

Medd: İmâle-i memdûde adıyla da bilinen medd, kapalı bir heceyi bir kapalı bir açık ya da bir uzun,bir kısa(- .)heceye denk gelecek şekilde uzatarak okumaktır.(İpekten,1997:148) Dört çeşit hecede yapılır:1.Uzun ünlü ve ünsüz,2. Ünsüz,uzun ünlü ve ünsüz; 3. Bir ünlü ve iki ünsüz: 4. Ünsüz, uzun ünlü ve iki ünsüz.

Li-ma-Allāhıñ kılup remzin beyân

Hakkla haḳ olduğun itdi „ayân (Cevrî Dede;AF:2a)

Düşdi Fārūkâ ziyâ ol nûrdan

Sinesi oldı münevver tûrdan (Cevrî Dede;AF:2a)

Kaşd bu kim anları teşhîr ide

Böyle bir efsûn ile tedbîr ide (Cevrî Dede; AF:40a)

Hâş-ı lekad k'ola kavî-i mu'temed

Kizb ider her vechle ol bî-hîred (Cevrî Dede; AF:40b)

Zihâf: (Kısaltma): “Aslından uzaklaştırma, zorla ve sürünerek yürüme” anlamına gelir. Arûz terimi olarak da uzun okunması gereken hecelerin kısa okunmasına denir. Arûzda kısaltılması gerekirken kapalı heceye denk gelen ve uzun ünlü ile biten uzun hecelerin kısa okunmasıdır. (İpekten, 1997:153)

Cezbe-yi Haḳdan olunca neşve-dār

Ma'nî-i tevḥîdî kıldı âşikâr (Cevrî Dede; AF:2a)

Ya'ni dirler biz yakîn deryâsıyuz

Âdemiñ mümtâz u müsteşnâsıyuz (Cevrî Dede; AF:8a)

2.2. İÇERİK ÖZELLİKLERİ

2.2.1. İçeriği

17.yy şairlerinden Cevrî İbrâhîm Çelebî „Aynü’l-Füyûz adlı eserleri Mevlevîlik hakkında bilgi vermek, tarikata yeni girenlere yol göstermek düşüncesiyle yazmıştır. Mevlâna’nın Mesnevî’sinden esinle yazılan, dinî-tasavvufî bir karakteri hâiz olan ve nasihatnâme türüne örnek teşkil eden eserde tevbenin önem ve erdemi, laf olsun diye tevbe etmeme ve edilen tevbeyi tutma; faydasız iş işlememe/yapmama; zararlı ya da yararsız tohum ekmeme (ne ekersen onu biçersen), geleceği görme (ilerigörüşlü olma), Hakk’ın kapısını çalmaktan bir an bile geri durmama; pîrin kişilik özellikleri ile dinî-tasavvufî yetkinliğini belirtme ya da kavratma, pîre hizmet, pîre bağlılık ve sözüne itaat; Şeyhin kişilik özellikleri, mürîdin / sâlikin karşılaşacağı güçlükler ve bu güçlükleri aşma yolları; kılavuzun (rehber, rāh-ber, reh-nümā) gerekliliği ve özellikleri; devîşin dikkat etmesi ve bilmesi gerekenler; şeytanın hileleri v.b. konu ve hususlardan bahsederken bu yolun uzun ve zor olduğunu da vurgular. Eserde şeyhin sahip olması gereken vasıfları da anlatan şair hem müritler için hem şeyhlik makamı için önemli noktalara değinmektedir. Kılavuzun önemini vurgulayan şair doğru yolu bulmanın pîre bağlanmaktan geçtiğini söyler. Nasihatname türünde olan eserde şair yer yer okuyucuya ders niteliğinde atıflarda bulunur. Her şeyi Allah’tan istemek gerektiğini ancak bu yolda bir kılavuzla yürünmesi gerektiğini özellikle vurgular. Müridin tasavvuf yolunda çektiği sıkıntılar, önüne çıkacak engellerden sıralanırken bu yolda mürşide bağlılığın önemi de vurgulanır. Bu yolda şeytanın hilelerinden sakınmak gereği ve çekilen her sıkıntıların sonunda mutlaka bir huzur olacağı vurgular. Allah yolundan uzaklaşmanın bu dünyada da öbür dünyada da kaybolacağından bahseder. Bu nedenle mana ehlinin sohbetlerine dahil olunması gerektiğini söyler. Bu yolda hizmetin önemini metnin genelinde vurgulayan şair Allaha yakın olmanın bu yoldan geçeceğini özellikle söylemektedir. Şair metnin genelinde salikin Molla’nın sözünden çıkmaması gerektiğini öğütler. Tasavvuf

hakkındaki genel bilgilerle eser sonlanır. Aşağıdaki bölümde metinle ilgili konular tek tek ele alınarak incelenmiştir.

2.2. Konu ya da konuları

Pîrin Önemi

Şeyhin Nitelikleri

Tezimizin özellikle 37a" dan sonrasında şeyhin niteliklerine fazlaca yer verilmektedir. Şeyhte bulunması gereken özellikler sıralanmaktadır. Şeyhin fiziksel ve manevi özellikleri vurgulanmaktadır.

Ḳande ben ḳande kelām-ı evliyā

Ḳandedür ālūde ḳande şāfiyā (3a)

Şeyḥ odur kim ḳalbi anıñ pāk ola

Deste-i telvīs-i āb u ḥāk ola(37a)

Olsa bir şeyḥiñ hevāsı dünyevī

Anda olmaz fīkr ü kār-ı uhrevī(37b)

Şeyḥ odur zāhirde k'ola mū-sepīd

Olmaya mūy-ı sīyeh anda bedīd(41a)

Müridin tasavvuf yolundaki sıkıntıları

Bahsedilen diğer bir konu ise müridin tasavvuf yolunda çektiği sıkıntılardır.

Yokdur aña ömrü oldukça huzūr

Ol ki bezm-i evliyādan ola dūr (38a)

Pîrin sözünden çıkmama/ Pîre bağıllık

Tezimizde en çok üzerinde durulan konulardan biri de pire bağıllıktır. Tasavvuf yolunda Allah'a kavuşmak için bu bağıllığın önemi özellikle vurgulanır.

*Da'vet-i nefse icābet gösterüp
Hük-m-i vesvāsa iṭā'at gösterüp (38a)*

*Eyle bezm-i ehl-işüret-den firār
Ehl-i ma'nāşoḥbetin kıl ihtiyār(38a)*

*Ehl-i ma'nidür iden pîr-i civān
Ehl-i suret de bulunmaz feyz-i cān (38a)*

*Diñle Mollānıñ yine tenbîhini
Gör nedir bu bābda tevcîhini(42b)*

Pîre Himmetin Önemi

Pîre bağıllık kadar pire hizmetde önemlidir. Bu konu da tezimizde önemli bir yere sahiptir.

*Himmet-i pîr olmasa ta'vîz-i cān
Sālim olmaz bu ḥaṭardan sālikān (36a)*

*Merd iseñ cehd eyleyüp bir kār kıl
Cānıñ himmetle ma'nî-dār kıl (38a)*

*Merd-i dānā hizmetinden olam dūr
Kim o hizmet cāna eyler bahş-ı nūr(39a)*

Şems/Mevlānā/Mevlānā'nın Faziletleri / Mevlevîlik

„Aynü'l-Füyûz,Mevlānā, Mevlānā'nın önemi ve faziletleri üzerinde çokça durmuş; Mevlevîlik konusunu ele alarak özellikle Mevlevîliğe yeni giren dervişlere yol gösterici olmuştur.

*Cān lisānından vücūda kıl hîṭāb
Beyt-i Mevlānā aña olsun cevāb (2b)*

*Oldı çok zerre bu şemsiñ 'Āşıkı
Bî-nihāyetdür muhibb-i şādıkı (2b)*

*Ḳande Cevrî ḳande nuṭḳ-ı Mevlevî
Ḳande a'vām ḳande şerḥ-i Meşnevî (3a)*

*Dostluk ḥaḳḳıñ idüp icrayile
Pend ider aḥbāba Mevlānā yine(39b)*

Şeytanın Hileleri

Tasavvuf yolunun şüphesiz en sıkıntılı taraflarından biri şeytanın çeşitli hilelerle müridle uğraşmasıdır.Metnimizde şeytanın bu hilelerine de yer verilmiştir.

*Söyleden bu sözleri iblīs iken
Anı görmez ol esîr-i mekr ü fen(40b)*

Pîre Hizmet

Pîre bağıllık kadar pire hizmetde önemlidir.Bu konu da tezimizde önemli bir yere sahiptir.

*Ya 'ni ey řālib olup cūya-yı kār
Hidmet-i pîri iderseñ ihtiyār(43a)*

*řab 'ıñı eyle nezāketden berī
Hidmetiñde bî- te 'emmül ol cerī(43a)*

*Sen dahı cem ' eyle 'aql u hūşuñu
řut kelām-ı pîre dāyim gūşuñu (43a)*

*Hāsılı bu zümre-i vala mekān
Bunlara hidmetle itme imtihān(43b)*

Allah Aşkı/ Allahın İsim ve Sıfatları

„Aynü'l-Füyûz, alemlerin yaratıcısı Allah“ı birleyip ululayan bir tevhîd ile başlar. Eserde Allah“ın hikmetinin āleme tecellî edip nice bin yüzden görüñdñğü belirtilir. Allah“ın isim ve sıfatlarına da metinde yer verilmiştir.

*Li-ma- 'Allāh 'ıñ kıluş remzin beyān
Hakķla haķ olduğun itdi 'ayān (2a)*

*İtdiler menzilleriñ kurb u civār
Cümle sinden ola rāzì Kird-gār (2a)*

Peygamber/ Peygamber Sıfatları

Eser de tevhîd bölümünden sonra na'te geçilir. Peygamberlik geleneğini mühürleyip sona erdiren Hz. Muhammed'in Kur.,ân ile gönderildiği belirtilir ve akabinde ruhuna kıyâmet gününe kadar selâm ve dua olsun diyerek na't bitirilir. Esere Hz. Yusuf, Hz. Ömer gibi birçok peygamber sıfatlarıyla birlikte konu edinilmiştir.

Geldi aña hatem-i Peyğamberî

Hüccetullâh oldu zât-ı enverî (2a)

Düşdi Fârûk'â ziyâ ol nûrdan

Sînesi oldu münevver Tûrdan (2a)

Ol muqaddes nûr u pâkîze-eşer

Kalb-i zî'n-nûreyne şaldı tâb u fer (2a)

Vatan/ Vatana Dönmeyi İstemek

Cây-gâh oldu bana dâr'ül-mihen

Kılmadı avare beni hubb-ı vatan (3b)

Cuş idüb şevk-i vatanla mey gibi

Ben dahi uşak içinde ney gibi (3b)

Akıl, Önemi, Akıl ile İş Görme, Akıllı Kişilerle Sohbet Etme

Eserde aklın önemine, faydalarına, akla yönelme ve akıllı iş yapma konularına yer verilmiştir.

Ta ki fetḥ ola gubā ibād-ı bāb-i din
Farza me 'mur oldılar aṣḥāb-ı din (9b)

Eyle ba 'de''lfarz akli cüst ü cū
Akıl ü dānā ile kıl güft ü gū (9b)

Her ne deñlü bulsa 'aklıñ izdīyād
Zevk-i tāt ol kadar olur zīyād (9b)

Aklı tavşıf eyleyüp fahr-i rüsül
Ümmete virmiş haber ol 'akl-ı kül (9b)

Kible

Eserde namaz, niyaz, kible, secde, mescid, zikr, vahdet v.d. husus ve konulara değinilmiş, bunların yarar ve erdemleri üzerinde durulmuştur.

Kible-gāh-ı felsefi vehm ü kıyās
Kible-i dehr-i nukūş bī-mesās

Kible-i işrākīyān zıll u hayāl
Kible-i meşşā'iyān fikr-i muḥāl

Kible-i lā-edriyān habz u ḥatā
Kible-i iblīsīyān şerr u şekā

Kible-i kec-mezhebān ceng ü cedel
Kible-i hoş-meşrebān ḥüsn-i ezel (11b)

Tevbe, önemi ve gerekliliği

Eserde tevbenin önemi, tevbe etmenin gerekliliği üzerinde de durulmuştur.

Ey dil-efgār-ı ğam-ı cürm ü haṭā

'İllet-i 'iṣyāna isterseñ devā

Dāḥil ol darü'ş-şifā-yı tevbeye

Başla tedbīr-i devā-yı tevbeye

Bundan aḳdem itdüğiñ ef'āle heb

Tevbe kıl kim ola ğufrāna sebab

Hāşılı fevt olmadın vaḳt ü zamān

Cānla Haḳḳa rücū' eyle hemān (29b)

2.2.3. Dil ve Yazım Özellikleri

1. Dilimizde vezin gereği „had“ sözcüğü tek d ile yazılmıştır.(حد)

Çün fîrûzân oldı şem'-i Ahmedî
Yandı islâmıñ çerâğı bî-hadî(2a)

2. Kelimede sondaki güzel h yazılmamıştır. (بحر و ر)

Âhîr ol deryâdan oldum behre-ver
Kim çıkardım bir nice şâfi güher (2b)

3. Kelimenin metindeki yazılışı vezne uygun değildir. (صحف د ن)

Ya'ni idrakimce itdim intiḥāb
Şeş saḥā'iften çihil beyt müsteṭāb (2b)

4. Kelime dad ile yazılması gerekirken zı ile yazılmış. (مضمون ن)

Didi eyle şerḥ-i maẓmûnın reḳem
Evvelinden on sekiz beytinde hem (2b)

5. „dayima“ kelimesi metnin genelinde ye ve i harfleri kullanılarak yazılmıştır.

((دي ي م ا))

Dāyimā virsün añā rabb'ül enām
Şevḳ-i küllî feyz-i kâmil zevk-i tām (3a)

6. Kelimelerin yazılışı uygun değildir. (هوس تسن اس يوز) (دري اس يوز)

Ya'ni dirler biz yaķm̃ deryāsiyuz

Ādamiñ mümtāz u müstesnāsiyuz (8a)

7. *Gibi* edatı Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminde yaygın olarak ilk hecenin ünlüsü gösterilmeden (ىبك) şeklinde yazılırken 9a“da iki hecenin de ünlüsü gösterilerek, (يبيك) şeklinde yazılmıştır. (گيبي)

Ol kederden anı pāk itsen yine

Āb-ı şāfi gibi olur āyīne (9a)

8. 1. Şahıs eki Eski Anadolu Türkçesi Döneminde olduğu gibi “-in” şeklinde yazılmış. (ايتمز ين)

Metn-i 'aķlı şerh idiüp kıldım temām

İtmezin min ba'd taṭvīl-i kelām (6a)

9. Kelime hem hemze hem de ى (ye) ile yazılmıştır.

Ḳā'im ü şā'im müsebbih vird- ḥ'ān

Cümle evşāf-ı ḥōdīdir bī-gümān (8b)

10. Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde yaygın olarak ilk ünlüsü gösterilmeyen *baña*(الكب) ve *saña*(الكس) sözcükleri, ilk hecelerinde imāle yapılması gereğini sezdirmek için eserin 50a ve 53a sayfalarında her iki hecede de elif harfi gösterilerek *baña* (□ □ □) ve *saña*(□ □ □) şeklinde yazılmış.

Ehl u evlādım çekerler ıztırāb
Hem iderler baña biñ dürlü 'itāb(50a)

İrişe saña hayāt-ı cāvidān
Kim demiş zīrā o pīr-i zinde-cān (53a)

11. Eserin 50a sayfasında bilinen geçmiş zaman eki, Klasik Osmanlı Türkçesi dönemindeki yaygın imlâsından farklı olarak ünlü ile yazılmıştır (ككودريو). Bu da müstensihin muhtemelen medrese eğitimi görmemiş, dil ve imlâ konusunda yeterli ölçüde bilgi sahibi olmadığı fikrini verir.

Ya'ni ey fazla kan iol rūy-i hūb
Ol tabakda virdügiñ hoş bñy-ı hū (50a)

Bī-karār u bī-bekādur sevdügiñ((سودوكك
Bī-hakikat bī-vefādur sevdügiñ(52b)

12. Eserin 54a sayfasında cisminüz, cāniñuz ve eylenüz kelimeleri vavsız yazılmıştır. (زكناج) (زوكلىا) (زكمسج)

Ey ki hūb i behār ān leb kizān
Bīn ger ān zerdī serdī-i hazān (52a)

Cismüñüz dünyā-yla me'nūsdur
Anda amma cāniñuz maḥbūsdur(54a)

Cānuñuz maḥbesden āzād eyleñüz
Lā-mekān şahrāsını yād eyleñüz(54a)

13. Eserin 54a sayfasında emir eki, Klasik Osmanlı Türkçesi Dönemindeki yaygın imlâsından farklı olarak vav (و) harfîyle (زوكمتا) şeklinde yazılmıştır.

Etmeñüz bu kavlı-i tahkîke gümân
Fil - hakîka ey esîrân-ı cihân(54a)

14. *Gibi* edatı Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminde yaygın olarak ilk hecenin ünlüsü gösterilmeden (ىبك) şeklinde yazılırken 62b''de iki hecenin de ünlüsü gösterilerek, (ىبىك) şeklinde yazılmıştır.

Nûr-ı 'aqlı cāna eyle mā'ide
Tā mesihā gibi bulsun fā'ide(62b)

15. Eserin 69a sayfasında, Arapça kökenli kurbān (نابرق) sözcüğü imlâsı değiştirilerek (نابروق) şeklinde yazılmıştır. Bu yazım şekli müstensih'in medrese eğitimi görmemiş, yazım kuralları hususunda yeterli bilgiye sahip olmadığı fikrini vermektedir.

Olmasa kurbān-ı lā bî-ḥayf cān
'Ayet illāya irişmez 'āşıkān(69a)

2.2.4.Eserde Geçen Âyet ve Hadîsler

„Aynü'l-Füyûz“da geçen âyet ve hadîsler alfabetik olarak şöyle sıralanmışlardır:

1. **Kâbe kavseyni ev ednâ:**“*O kadar ki (aralarında) iki yay boyu veya daha az bir mesafe kaldı*” meâlindeki “*Kâbe kavseyni ev ednâ*” (53, Necm/9) âyetinin bütün olarak alıntılanmış şeklidir (tam iktibas).

Ol maḳāma kâbe kavseyn oldı nām

Bilki ev ednâdır ol 'ālī maḳām (21b)

2. **Küntü kenz:** “*كنت كنز مخفياً فاحببت ان اعرف خلقت الخلق ليعرفوني*” *küntü kenzen mahfiyyen fe-agbebtü en u,refe halaḳtu 'l-halḳe le-ya,rifünī*” şeklindeki hadîs-i kudsîden yarım iktibās. Hadisin me'âlî şu şekildedir: “*Gizli bir hazîne idim. Bilinmeyi arzuladım. Mahlûkâtı beni tanımaları için yarattım*”².

Buldı nuṭḳ-ı Haḳḳla rûşen beyân

Küntü kenziñ itdi miṭṭāḥın 'ayân (1b)

3. **Lā-yükellifullāhu nefsen illâvüs'ahā:** Tamamı “*Allah, hiç kimseye gücünün yeteçeğinden fazla yük yüklemes. Herkesin yaptığı iyilik lehine, kötülük de aleyhinedir. "Rabb'imiz! Unutur veya yanılırsak, bizi sorumlu tutma. Rabb'imiz! Bize daha öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Rabb'imiz! Bize gücümüzün üzerinde bir sorumluluk yükleme. Bizi affet, bizi bağışla, bize merhamet et. Sen, Mevla'mızsın. Gerçeği yalanlayan nankörler toplumuna karşı bize yardım et*” meâlinde olan “*La yukellifullahu nefsen illa vus'aha leha ma kesebet ve aleyha mektesebet rabbena la tuahızna in nesina ev ahta'na, rabbena ve la tahmil aleyna ısrān kema hameltehu alellezine min*

²el-Aclūnî, İsmâ,ıl b. Muhammed, a.g.e., C I, s. 132.

kablina, rabbena ve la tuhammilna ma la takate lena bih, va'fu anna, vagfir lena, verhamna, ente mevlānā fensurna alel kavmil kafirin.” (Bakara, 2/286) āyetinden yapılmış yarım iktibastır.

*Her nice kimin dilerse vir rızā
Lā yükellif nefsen illā vüs 'ahā (34a)*

- 4. Levh ü kalem:** “Peygamber Efendimiz”in (asm) Mi“raça kader kaleminin cızırtılarını işittiği haberi sıhhatli kaynaklardan geliyor. Bu haberi Peygamber Efendimiz (asm) İsra ve Mi“raç olayını anlattığı bir hadisinde bildiriyor.” (<http://www.fikih.info/levhi-mahfuzda-kalem-sesleri/>) cümlesinde de belirtildiği üzere Mi“râc gecesi Hz. Muhammed’in kaderleri Levh-i Mahfûz’a yazan kader kaleminin cızırtılarını işittiğini rivâyet eden bir hadîs olması muhtemeldir.

*Ma'nî-i levh u kalemdür bu sühan
Nükte-i sırr-ı kıdemdür bu sühan (70b)*

- 5. Li-mā Allah:** “**لى مع الله** li-ma,-Allāh: “Benim Allah ile ...” me“ālinde bir söz (hadîs) olup “Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle yakınlığı elde edebilir.” me“ālinde rivâyet edilen bir sözden yapılmış yarım iktibâstır.³

*Li-ma-'Allāhıñkılup remzin beyān
Hakkla hak olduğun itdi ' ayān (2a)*

- 6. Rabbi heb lî:** “Rabbim, bana salihlerden bağışla” meālindeki “rabbi heb lî mines sâlihîn(sâlihîne)” (Saffât, 37/100) āyetinden yapılmış yarım iktibastır.

³ Mehmet Yılmaz; a.g.e., s.115; el-Aclûnî, İsmâ,ıl b. Muhammed; a.g.e., C.II, s. 132;

Şâhibin himmet kırmaz kırmânla

Rabbi heb lîdiyü Hâkdân cânla (27b)

- 7. Rahmeten li'l- 'âlemîn:** Tamamı “*Ve biz seni, ancak alemlere rahmet olarak gönderdik.*” meâlindeki “*Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil âlemîn(âlemîne)*” (Enbiyâ, 21/107) âyetinden yapılmış yarım iktibastır.

Âdemîdir Raḥmeten li'l- 'âlemîn

Âdem oldu mehbiṭ-ı rûh'ül-emîn (29b)

- 8. Velyebkû kesîran:** Kur’ân-ı Kerîm’den yapılmış bir yarım âyet iktibasıdır.“*Artık gülsünler az ve ağlasınlar çok ceza, bedel (negatifveya pozitif karşılık) olarak şeyler dolayısıyla, sebebiyle kazanmış oldukları*” me’âlindeki “*Fel yadhakû kalîlen vel yebkû kesîrâ(kesîran), cezâen bi mâ kânû yeksibûn(yeksibûne)*” âyetinden yapılmış “*ve ağlasınlar çok*” manasında bir yarım iktibastır. (Tevbe, 9/82)

2.2.5. Eserde Adı Geçen Kişiler

„Aynü’l-Füyûz”da –çoğu dînî-tasavvufî karaktere sahip- farklı kişilik özellikleri öne çıkan kişilerin ad veya lakapları da zikredilmiştir. Bir kısmı beyitte ifade edilmek istenen düşünceyi pekiştirmek üzere zikredilen kişi adları alfabetik olarak şu şekilde sıralanmışlardır:

Âdem

İlk insanve ilk peygamberdir. Ebûlbeşer (insanlığın babası) Cennet'i ilk gören o oldu. Allah'ın hitabını duyan ilk insan olma şerefine kavuştu. Yeryüzüne halife ve bütün beşere baba yaptı. Bağışlanma dileyip bağışlanan ilk insan oldu. İblîs'i onun için lanetleyip cennetten kovdu. Yeryüzünün ilk konuğu, ilk peygamberi ve ilk mucize göstereni Âdem oldu. Kendisine on sayfalık bir suhûf verildi. Allah, Âdem'i kudret eliyle yarattı ve ona kendi ruhundan üfledi. Allah çamurdan yaratıp ruhundan üflediği Âdem'e bütün meleklerin secde etmesini buyurdu. İblîs dışında bütün melekler Âdem'e secde ettiler. Daha sonra Âdem cennete kondu. Orada nimet içinde yaşarken kendisine bir uyku geldi ve uyudu. O uyurken sol kaburga kemiği alındı ve bu kemikten Havvâ yaratıldı. Âdem ile Havvâ cennette bolluk içinde yaşadılar. Bütün nimetler serbest, fakat bir meyve yasaktı. Cennetten kovulan şeytan onları kıskanıyor ve cennete yeniden girmenin yollarını arıyordu. O zamanlar cennetin kapıcısı yılanı. Şeytan yılanı kandırarak onun ağzında cennete girdi ve yasak meyveyi onlara yedirdi. Yasak meyve yenince birden her ikiside çınlıplak kaldılar. Buyruğa uymadıkları için Allah Âdem ve Havvâ'yı cennetten kovdu. Yılanı da lanetleyip kılığını değiştirdi. Topraktan beslenmeye mahkûm etti. Ayaklarını kesip karnının üzerinde yürüttü. Havvâ'yı'da aybaşı hali görmek ve çocuk doğurmakla cezalandırdı.(Zavotçu,2013:49,50; Geniş bilgi için bkz.: Doç.Dr. Abdullah Aydemir; İslami Kaynaklara göre Peygamberler, s. 32,33).

Şûret-i fânîsine âdem ziyân

Cism-i bî-bünyâdına 'âlem diyin (6a)

Üstühân u rîşe-ye itme nezer

Ol degüldür âdemîde mu'teber (6a)

Âdem oldı vech-i hûya âyine

Ehl-i ne zâhirdür ol ma'nâ yine (8b)

Bāyezîd (Bāyezîd-i Bistâmî, ö. 234-848?)

Hicri 3. yüzyılın büyük sûfilerindendir. Hayatı hakkında yeterli bilgi mevcut değildir. İran'ın Horasan eyaletinde bulunan Bistâm kasabasında doğduğu için Bistâmî sıfatıyla anılmıştır. Büyükbabası Sarušan'ın ihata etmiş bir Zerdüşť olduğu söylenir. Bir süre Hanefî fikhî ile ilgilenmiş, Ebû Alî Sindî'den Tevhîd bilimini öğrenmiştir. Devrin tanınmış sûfilerinden Haddâd ve Şakik-i Belhî ile görüşmüştür. Yazılı bir eseri yoktur. Vecd halinde söylediği *subhani, ma a,zumu şani* yani: “*Ya Rabbi benim şanım ne yücedir.*” sözüdür. Aşk şarabı (bâde) içerek masivayı bırakıp Allah (c.c.)’a yöneldiği, aşkı dünyaya tercih ettiği için o vecd ile *Ya Rabbi benim şanım ne yücedir sözünü söylediği* belirtilir (Zavotçu, 2013: 109 ; Geniş bilgi için bkz.: Süleyman Uludağ; *DİA*, C 4, s. 238-241).

Ġā'îb olmuşken nazardan Bāyezîd

Sırrı oldı Hāraķānîde bedîd (42b)

Cüneyd (Cüneyd-i Bağdâdi) (Bağdâd?- 909-910)

Bağdâdlıdır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Aslen Nihâvendli bir ailenin çocuğudur. Küçük yaşta eğitime başlayıp Ebû Sevr el-Kelbî'den fıkıh öğrendi. Dönemin bazı bilginlerinden hadîs, dayısı Serî'üs-Sekâtî Harîsü'l-Muhâsibî ve Caferü'l-Haddâd gibi sûfîlerden ise tasavvuf eğitimi aldı. Çevresinde büyük sûfîlerin bulunması onun tasavvufa yönelmesinde etkili oldu. Devrinde bütün mutasavvıfların önderi olarak tanındı. Bir çok ünlü sûfî onun sohbetlerinde bulunup onun müridi ve halîfesi oldu. Bazı kaynaklara göre H. 297/ M. 909-910, bazılarına göre de H. 296 veya 298 yılında öldü. Cenaze namazının 60.000 kişi tarafından kılındığı rivâyet edilir. Bazı eserlerde Şiblî ve Nûrî ile birlikte anılıp hizmet eri olarak gösterilir. Vecd halinde söylediği *leyse fi'l-cübbe sivâllâh* (Cübbemin içinde Allah'tan başka bir şey yok.) sözüye anılır. Birlik (vahdet) makamına ulaştığı ifade edilir. (Zavotçu, 2013: 165; Geniş bilgi için bkz.: Süleyman Ateş; *Cüneyd-i Bağdâdî*, DİA, C 8, s. 119-121).

*İtibâr itmez Cüneyd ü Edheme
Harfatar şâhib-dilân-ı 'âleme (40b)*

Edhem (İbrâhîm Edhem)

Belh şehrinde doğduğu sanılan İbrâhîm Edhem, bir söylentiye göre Belhli bir şehzâde veya Belh sultanı iken bir gün ava çıkar. Av sırasında gaipten duyduğu bir ses ona bu iş için yaratılmadığını söyler. Benzeri bir sesi de atının eyerinden de duyunca avdan vaz geçer. Dönüş yolunda karşılaştığı bir çobana atını ve elindeki bütün varını verir. Bunun karşılığında onun yünden (sof) yapılmış hırkasını alır. Maddîvarlıklardan kurtulup, tacını ve tahtını bırakarak bir mağarada inzivaya çekilir. Mekke'ye gittiği ve orada devrin ileri gelen mutasavvıflarıyla görüştüğü söylenir. Mekke'den sonra Suriye'ye göçer, orada kendi yaptığı şeyleri satarak ve çalışarak geçimini sağlamaya çalışır. Kaynaklarda H. 778 veya 779 yılında Şam'da öldüğü belirtilir. (Zavotçu, 2013: 373; Geniş bilgi için bkz.: Nurettin Albayrak; *İbrâhîm b. Edhem*, DİA; C 21, s. 293-296).

İ'tibār itmez Cüneyd ü Edheme
Harf atar şāhib-dilān-ı 'āleme (40b)

Hālîk

Halk eden, yoktan var eden, her şeyi takdir ve ta'ýin edip takdirine uygunyaratan, Allah (c.c.). (Zavotçu, 2013: 308; Devellioğlu, 2004: 366).

Baz ez hayvān sū-yı insāniyeş
Mi-keşid ān hālîkî ki dāniyeş (24b)
Dönme döndürme yolundan sālîki
Vādi-i hicrānîñ olma hālîki (45b)

Hārākānî

Ebu'l-Hasan Harakânî, İran'ın Horasan Bölgesindeki Bistam şehrinin kuzeyinde dağlık bir alanda bulunan Harakan köyünde dünyaya gelmiştir. Evliyânın büyüklerinden, insanları hakka davet eden ve kendilerine "Silsile-i âliyye" adı verilen büyük âlim ve velîlerin yedincisi olduğu söylenen Harakânî'nin ismi; Ali b. Ahmed b. Cafer'dir. Künyesi; Ebu'l-Hasan'dır. Harakânî'nin fiziki yapısı; uzun boylu, güzel yüzlü, geniş alınlı, iri gözlü ve kumral tenli idi. Açık ve tok sözlü bir insandı. Sureti itibariyle Hz. Ömer'e (r.a.) benzerdi. Şeyh Ebu'l-Hasan Harakânî ilim ve irfanı sebebiyle zamanın kutup ve gavsı unvanlarıyla anılan bir gönül sultanı olarak bilinmekteydi. Dolayısıyla onun tasavvufta "Ricâlü'l-gayb" diye adlandırılan gayb erenlerinden birisi olduğu söylenebilir. Ebu'l-Hasan Harakânî hâlis dini bir hava içerisinde yetişmiştir. Fakir bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmesi, çocukluğunun ve gençlik yıllarının fakirlik içerisinde geçmesi, onun tasavvufa yönelmesinde ve sûfilik yolunu benimsemesinde etkili olmuştur. O rızkını temin etmek için çalışan, helal yemeye önem veren, her gün akşama kadar halkın beğendiği ve memnun kaldığı işler yapmayı tercih eden bir şahsiyettir. 10 Muharrem 425 (5

Aralık 1033) tarihinde vuku bulan ölümünden sonra da etkisi uzun süre devam etmiştir. (Ayfer Can, Harakani Dergisi,1: 2014, 33-48)

Ġā'ib olmuşken nazardan Bāyezīd
Sırrı oldu Ĥārākānīde bedīd(42b)

‘İsa

İsa-yı Mükerrrem, Mesīh. Meryem’in oğlu olan Hz. İsa bir mucize eseri, Cebrâ’îlin Meryem'e ruh üflemesiyle babasız olarak dünyaya geldiği için *Rûhullah* sıfatıyla da anılır. Doğum yeri Filistin'de Nasıra olarak bilinir. Doğum tarihi de milâdî takvimin başlangıcıdır. Otuz yaşlarına ulaştığı sırada peygamber olarak görevlendirildi. Dört büyük ilâhî kitaptan üçüncüsü olan İncil, İsa'ya gönderildi. Getirdiği dine Hristiyanlık ya da Hz. İsa'ya nisbetle İsevîlik de denir. peygamber olarak görevlendirildikten sonra bu dinin temeli olan tevhîd inancını tebliğ etti, fakat kendisine inanan Havârî sayısı on ikiydi. Babasız dünyaya geldiği için hristiyanlar O'nun Allah'ın oğlu olduğunu ileri sürdüler. Tanrı yakıştırmaları yaptılar. Allah'ın oğlu ve kızı olmayacağı gerçeğini bir kenara ittiler. Peygamber uyarılarına kulak asmadılar. Hristiyan kaynaklarına göre Hz. İsa yaklaşık 30 yaşına geldiği zaman, Vaftizci Yahya insanları:“*Tevbe edin, çünkü göklerin saltanatı yakındır.*” diye uyarmaya başlar.” Vaftizci Yahya'nın Yahudiye çölündeki bu irşad hareketine Hz. İsa da katılıp diğer insanlarla birlikte vaftiz edilir. Bir gün dua ederken gökler açılır ve kendisine *Ruhü'l-Kuds* aracılığı ile ilk ses gelir. Hz. İsa'nın söyledikleri halkı sevindirir, fakat, Yahudilerin önderleriyle aydınları onun öğrettiklerini tehlikeli görürler. Önce ses çıkarmazken sonra amansız düşman kesilirler. Bundan sonra Hz. İsa *Havariler* namıyla bilinen öğrencileri ile ilgilenir, onları eğitir. Başlangıçta kendisini sevenler zamanla ondan uzaklaşırlar. Kudüs'teki dini yetkililer İsa'yı tutuklatırlar. Yahûdî Yüksek Mahkemesince ölüm cezasına çarptırılır, bu ceza Roma valisi tarafından çarمیha germe şeklinde yerine getirilir. Haçta ölen Hz. İsa'nın kabrinin iki gün sonra boş bulunduğu söylenir. Kur'an Hz. İsa'nın öldürüldüğü ve

çarmıha gerildiği tezini reddeder. O öldürülmemiş ve çarmıha gerilmemiştir. Allah onu kendi katına yükseltmiştir (ref., etmiştir). Hz. İsa'ya ait bu yüceltme ve yükseltme işinin bedenlen mi, yoksa rûh ile mi; beden ve rûh diri olarak mı, yoksa beden ölü yalnız rûh olarak mı gerçekleştiği konusu belirsizdir. (Zavotçu, 2013: 385-387; Geniş bilgi için bkz.: Aydemir; 1990: 246-265).

‘İ̇ṡi̇ender – mehd dāred şad nefir

Ki civān nā-geşte mā şeyhīm ü pīr(42a)

Hızır (Hızır)

Hz. Mûsâ döneminde yaşadığı, Allah tarafından kendisine ilahi bilgi ve hikmet öğretildiği, ölümsüzlük suyu (âb-ı hayât) içip ölmezliğe kavuştuğuna inanılan kişi. Peygamber veya velî olduğu ileri sürülür, mutasavvıflar onu gizli ilimleri bilen bir veli olarak sunarlar. Onun Nûh, Musâ ya da İskender zamanlarında yaşadığı söylene de ölmezliğe kavuşmasının İskender zamanında gerçekleştiği söylenir. Efsaneye göre Hızır, arkadaşı İlyâs ile birlikte İskender-i Zülkarneyn’in maiyetinde bulunur ve ona kılavuzluk edip karanlıklar (zulûmat) ülkesinde âb-ı hayâtı aramaya çıkarlar. Hızır ve İlyâs bir su kenarında oturup yanlarındaki pişmiş balıkları yerken Hızır’ın elinden bir damla su balığa damlar. Balık o sırada canlanıp suya atlar ve gözden kaybolur (60 (Kehf)/61). Onlar da suyun âb-ı hayât olduğunu sezip içer ve ölümsüzlüğe ulaşırlar. Hızır ile İlyas o tarihten sonra, Allah (c.c.)’ın emriyle dünyada sıkıntıya düşenlerin yardımına koşarlar. Kıyâmete dek sürecektir olan bu görevi Hızır karada, İlyâs da denizde yerine getirir. (Hızır’ın görev alanı hususunda kaynakların verdiği bilgiler arasında çelişki vardır. Bazı kaynaklar Hızır’ın karada bazıları da denizde darda kalanların yardımına koştuğu şeklinde görüş bildirirler. Bilgilerin çelişkili olması, Hızır’ın hem karada hem denizde darda kalanların yardımına koştuğu fikrini de akla getirmektedir.) (Zavotçu, 2013: 340; Geniş bilgi için bkz.: İlyas Çelebi; *Hızır*, DİA, C. 17, s. 406-409).

Tā zi-şahm-ı cānet ber revīd Hızır

Der beyān-ı halet-i kisbu cehd (32a)

*Öyle bir peygâmbere-i kudsi-mâkam
Râh-ı Hakda emr-i Hızra oldu râm(43a)*

İsrâfîl

Dört büyük melekten biri. Kıyâmet vakti geldiğini Sûr borusuna üfleyerek haber verecek olan meleğin adıdır. *İsrâfîl* kıyamet gününde Allah'ın emri ile iki defa Sûr'a üfleyecektir. İsrâfîl Allah'ın emri ile Sûr'a üfleyince Allah'ın dilediği kimseler dışında göklerdeki ve yerdeki herkes ölecektir. (Geniş bilgi için bkz.: Cebeci, 2001: 180, 181).

*Rû-yı pîre kıl muqâbil rûyuñı
Hû-yı İsrâfile benzet hûyuñı(43a)*

İbrâhîm

Halîl, Halîlullah ve Halîlürrahman sıfatıyla da anılır. Hz. Âdem'den sonra insanoğlunun ikinci atası sayılan Nûh (a.s.)'in neslindendi. Arapların ve İsrailoğullarının, kendinden sonraki nebîlerin, İslâm peygamberi Hz. Muhammed'in atası kabul edilen, iki çocuğu peygamber olan tek peygamberdir. Oğlu İsmâ'îl peygamber Arapların atası ve Hz. Muhammed (s.a.v.)'in dedelerindendir. İshâk peygamberin ise Yahûdîlerin atası olduğu rivâyet edilir. Allah'ın elçisi İbrâhîm (a.s.) bugünkü Irak'ın güneyinde kalan *Mavereünnehir* bölgesindeki Bâbil Uygarlığı'nın Âverkeldaniyan şehrinde doğdu, burada yetişip büyüdü. Hz. İbrâhîm, işte bu şehirde nübüvvet makamına erişip güçlü bir irade ve eşsiz bir imanla zalim Nemrûd'a karşı koydu, onunla mücadele etti. Nemrûd, hem tanrılık iddiasında bulunuyor hem de putperestlik inancını korumaya çalışıyordu. Hz. İbrâhîm'in babasına ve puta tapan kavmine karşı gelip tapındıkları putları kırması sonucu Nemrûd tarafından ateşe atıldı. Allah'ın inayetiyle ateş gül bahçesine dönüştü ve Nemrûd ile giriştiği amansız mücadeleyi Hz. İbrâhîm kazandı. Nemrûd ise sadece yenilmekle kalmayıp bu mücadelede canını da yitirdi. Nemrûd'un ölümüyle birlikte halk onun zulmünden

kurtuldu. Bunun üzerine Hz. İbrâhîm, eşi Sâra (Sâre) ve kardeşinin oğlu Hz. Lût“la birlikte Mavereünnehir bölgesinden ayrılarak Suriye“ye doğru yola çıktı. Hz. İbrahim, Suriye“nin Güneş“e, Ay“a ve yıldızlara tapan müşrikleriyle gerekli konuşma ve tartışmalara yapıp onları aydınlatıp Filistin“e geçti. Ardından, Filistin“de baş gösteren şiddetli kıtlık üzerine oradan da ayrılmak zorunda kalıp Mısır“a gitti. Uzun bir süre Mısır“da yaşadıktan sonra eşi Sâra ve Mısırlı hizmetçisi Hâcer“le birlikte tekrar Filistin“e döndür (Zavotçu, 2013: 368-370; Geniş bilgi için bkz.: Doç. Dr. Abdullah Aydemir; *İslami Kaynaklara göre Peygamberler*, s. 57-67).

Hâşıl-ı bu fırka-i fermân-güzâr

Dâ'imâ Eyyûb u İbrâhîm-vâr (22b)

‘Ârif itmez böyle zilletden ziyân

Ateş İbrâhîm“e virmez süz-ı cân(48b)

Fârûk (Hz. Ömer, Ömer b. Hattab)

İkinci halife Ömer M. 591 yılında Mekke'de doğdu. Kırkncı veya kırk beşinci Müslüman olan Ömer cennetle müjdelenen büyük sahabelerdendir. Onun Müslüman olmasıyla birlikte İslamiyet güç kazanıp Mekke'de açıkça kabul edilir oldu. Hz. Muhammed (s.a.v) ile hemen bütün savaşılar katılıp büyük yararlıklar gösterdi. Hayber savaşından sonra kendisine ganimet olarak verilen toprağı vakfetmekle de ilk vakıf kuran kişı oldu. Hz. Ebubekir'in tavsiyesi ile ikinci halife seçildi. (M.634). Özellikle halifeliğı devrinde çok sade bir hayat yaşayan, bütün zamanını insanların maslahatlarına ayıran, adalet konularına titizlikle eğilen, dini konularda çok hassas davranan Hz. Ömer sabah namazı kıldırırken şehit edildi. (Medine 644) (Ömer hakkında geniş bilgi için bkz.: Mustafa Fayda; Ömer, DİA, C. 34, s. 44-51). Hayatta iken cennetle müjdelenen on kişiden biridir. İdrecilikteki beceri ve başarısı adâleti ve farklı yönetimi, haklı ile haksızı ayırmadaki öngörüsü nedeniyle Hz. Ömer Fârûk lakabıyla anılır. (Zavotçu, 2013: 581; Geniş bilgi için bkz.: Mustafa Fayda; Ömer, DİA, C. 34, s. 44-51).

Düşdi Fārūkā ziyā ol nūrdan

Sînesi oldı münevver Tūrdan (2a)

Eyyüb

İsrâiloğullarından olup İshāk peygamberin torunudur. Hz. Yusuf ile aynı asırda, ama farklı yörelerde yaşadılar. !40 yıl yaşadığı, çok zengin olduğu, eşinin Hz. Yakub'un kızı Rahme olduğu, çok çocuğu olduğu söylenir. Dünyada verlik ve saadete sahip olduğu için malıyla ve evlatlarıyla sınıandı. Hastalandı, vücudunda yaralar açıldı, hatta yaralarına kurt düştü. O hep sabretti. Sonra Allah'ın emriyle ayağını yere vurdu, fişkırان sudan içip yıkanarak bütün dertlerinden ve yaralarından kurtuldu. Sabır sınavını kazandı. Allah da ona yeniden mal mülk ve çocuk verdi. (Zavotçu,2013: 225; Geniş bilgi için bkz.: Doç. Dr. Abdullah Aydemir; İslami Kaynaklara göre peygamberler, s.97-110).

Hāşılı bu fırka-i fermān-güzār

Dā'imā Eyyüb u İbrāhīm-vār (22b)

Nemrūd

Hz. İbrāhīm'in dinine karşı gelip onunla mücadele eden, onu ateşe attıran ve sonunda Allāh'ın kendisine musallat ettiği bir sinekle baş edemeyip ölen büyük inkarcılardan biridir. Dîvân şiir ve nesrinde Hz. İbrāhīm kıssasıyla, Hz. İbrāhīm'i ateşe attırması anılır. Allāh (c.c.)'ın ona bir sineği musallat etmesi ve bu sineğe yenik düşmesi, onunla malını, mülkünü elinden alması dile getirilir (Zavotçu, 2013: 548; Geniş bilgi için bkz.: Cengiz Batuk; *Nemrūd*, DİA, C 32, s. 554, 555).

Nār ile Nemrūdu tahvîf eyle sen

Kim zarar yokdur Hālıle nārdan (48b)

Settār

Setr eden, örten, örtüp gizleyen, günahları bağışlayan Allâh (c.c.).
(Devellioğlu, 2005: 945)

*Böyle geldik âlem-i esrârdan
Şûret olduk ma'nî-i settârdan (17a)*

*Setr kon tâber-tû Settârî konend
Tâ-be-bîî eyneni ber kes mohend (47b)*

Mevlânâ (Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî)

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, bugünkü Afganistan'ın kuzeyindeki Belh şehrinde H.604/M.1207'de doğdu. Babası Bahâüddîn Veled, Belh bilginlerinin önde gelenlerindendi. Devrin padişahı Muhammed'in, babası Bahâüddîn Veled'e gösterilen ilgiyi çekememesi sonucu ailesini alarak Belh'ten ayrılan Bahâüddîn Veled, Nişabur üzerinden Hicaz'a geçip Ka'be'yi ziyaret etti, oradan da Anadolu'ya gelip Konya'yayerleşti. Bahâüddîn Veled Konya'da birkaç yıl eğitim ve öğretim ile uğraştıktan sonra öldü ve yerine oğlu Mevlânâ Celâleddîn geçti. 28 yaşındaki Mevlânâ'nın çevresinde, kısa sürede eğitim ve olgunlaşma (irşâd) için toplanan bir mürid topluluğu oluştu. Sağlığında Seyyid Burhâneddîn-i Tirmîzî'nin bilgilerinden yararlanan Mevlânâ, onun ölümünden sonra Şems-i Tebrîzî'yi ile dostluk kurdu. Şems geldikten sonra Mevlânâ ortalıkta görünmez oldu ve zamanını Şems'le birlikte olduğu hücreinde geçirmeye başladı. Mevlânâ'nın vaktinin büyük kısmını Şems'le birlikte geçirmesinden rahatsız olan müridleri bu durumdan rahatsız oldular. Şems'e sataşmalarla başlayan rahatsızlık Şems'in öldürülmesiyle sonuçlandı. Şems'in öldürülüşüne çok üzülen Mevlânâ, arkasında *Mesnevî*, *Dîvân-ı kebîr*, *Fihî Mâ-fih* v.d. değerli eserler bırakarak M.1273'te öldü. (Zavotçu, 2013: 489; geniş bilgi için bkz.: Mevlânâ; *Mesnevi 1-2*, Haz.: Adnan Karaismailoğlu, Akçağ Yay., Ankara 2004)).

Cān lisānından vücūda kıl hīṭāb
Beyt-i Mevlānā aña olsun cevāb (2b)

Şerḥ idüp ol ders-i taḥrīr eyledim
Rūh-ı Mevlānā 'ya taḥrīr eyledim (12b)

Tab'-ı Mevlānā olup deryā-ḥūrūş
Dir ki ey saḥil-nişmān-ı ḥāmūş (16b)

Dostluḡ ḥaḡḡın idüp icrā yine
Pend ider aḥbāba Mevlānā yine (39b)

Bilmez iseñ diñle bu ma'nāyı bil
Nükte-i maẓmūn-ı Mevlānāyı bil (49a)

Nuṭḡ Mevlānādan ey maṭlūb-ı cān
Diñle ḥāl-i ḥod-perestānı 'ayān (49a)

Mollā-yı Rūm

Bkz.: Mevlānā Celāleddīn-i Rūmī.

Meşnevīden ders alup şubḥ u mesā'
Nuṭḡ-ı Mollā rūḥuma oldu ğıda (2b)

Sen göñülde fikirsin ancaḡ hemān
Nitekim Mollā-yı Rūm eytmış 'ayān (6a)

Şems ile buldı anı Mollā Celāl
Kim olur bu beyt-i rūşen aña dāl (7b)

Kıble-i Mollā-yı ma'nā şems'-i Hâk

Kim bu beyt-i 'ālî olmuş mā-şadâk (11b)

Lutf-ı zühdü bildirüp Mollā-yı Rûm

Gör ne dir ol mürşid-i hikmet rûsûm (54a)

Süleymân

İsrailoğulları peygamberlerinden, Dâvud peygamberin oğlu. Süleymân, hükümdar peygamberlerden biridir. Yeryüzünde pek az insan, hatta peygambere nasip olan olağanüstü bir güce ve saltanata sahip, hayvanların dilini bilme, insanlara, bütün varlıklara ve cinlere hükmetme vs. gibi mucize ve özelliklere sahip bir peygamberdir. Onun tahtı varlık ve zenginlik simgesidir. Bazı kaynaklara göre Süleymân Peygamberin tahtı kızıl altından, bazı kaynaklara göre de çeşitli mücevherlerden yapılmış, dört köşeli süslü ve görkemli bir tahttı. Süleymân'ın yüzüğü hakkında kaynaklarda farklı söylentiler (rivâyetler) vardır. Bu söylentilere göre Hz. Süleymân'ın gücü ve saltanatı bu yüzükte gizliydi. Yüzüğü parmağına taktığı anda, insanlar, hayvanlar, cinler ve diğer yaratıklar hemen ona itaat ederdi. Süleymân peygamberin bütün yaratıklara hükmetmesi; ot, su, yel ve diğer yaratıkların ona boyu eğmesi o yüzüğün kerâmetiydi, bu yüzüğü Âdem peygamber cennetten getirmişti. (Zavotçu, 2013: 679-688; geniş bilgi için bkz.: Doç. Dr. Abdullah Aydemir, *İslami Kaynaklara göre Peygamberler*, s. 181-188).

Ger yekî mûrî Süleymân-ı be-cüst

Münkir ender cüstân-ı ast süst (27b)

Yûsuf

İsrailoğulları peygamberlerinden. Yûsuf peygamber, Hz. Ya'kûb'un oğlu ve İshâk peygamberin torunu. Lakabı *Mâh-i Ken,,ân (Meh-i Ken,,ân)* idi. Ya,kûb Peygamber'in 12 oğlu var idi. Bunlardan Yûsuf ve Bünyâmin Hz. Ya,kûb'un ikinci eşi Râhîl'nden doğan öz kardeş idiler.

Yûsuf peygamberin hayat ve kıssası Kur‘ân‘da anlatılan en ayrıntılı, en güzel kıssadır. Kur‘ân-ı Kerîm‘deki bu kıssanın parçaları yüzyıllar boyu şâirler tarafından değişik sebeplerle işlenmiş, Arap, İran ve Türk şâirleri tarafından pek çok *Yûsuf u Züleyhâ* mesnevisi yazılmıştır. Kıssa üzerine bu kadar çok mesnevi yazılmasında, kıssanın Tevrât‘ta ve Kur‘ân‘da yer almasının ve Kur‘ân‘daki en güzel kıssa olmasının payı büyüktür. Asıl konusunu Kur‘ân‘dan alan bu mesneviler Tevrât‘tan ve diğer eski metinlerden de yararlanırlar. Kıssaya göre gördüğü rüyayı önce babasına, sonra da kardeşlerine anlatan Yûsuf‘un kardeşleri, onun başlarına kral olmasından korkar ve koyun otlatma bahanesiyle yanlarında götürdükleri Yûsuf‘u kuyuya atarlar. Babalarına da onu bir kurdun parçaladığını ve öldüğünü söylerler. Bu habere inanmayan Hz. Ya‘kûb‘un gözleri çok ağlamaktan dolayı görmez olur. Kuyudan bir kervan tarafından kurtarılan Yûsuf Mısır‘a götürülür ve orada Mısır Azizi‘ne köle olarak satılır. Aziz‘in eşi Züleyhâ Yûsuf‘a aşık olur ve onunattığı iftira sonucu yıllarca zindanda kalır. Zindanda rüya yorumu üzerine kendini yetiştirir. Firavun‘un gördüğü rüyaları doğru yorumlayınca zindandan kurtulup Mısır‘a Maliye Bakanı olur. Kıtlık yıllarında buğday için Mısır‘a gelen kardeşlerine kendini tanıtan Yûsuf‘un verdiği gömleği kardeşleri babalarının yüzüne sürerler. Gözleri tekrar görmeğe başlayan Ya‘kûb ve oğulları Mısır‘a giderek Yûsuf‘un yanında mutlu bir yaşam sürerler. (Zavotçu, 2013: 791-797).

Nâmi Yûsuf şöhretidür Sîne-çāk

Ol le‘îfe-şāhib-i dervîş-i pāk (13a)

Yûsuf-ı cānı iden bundan hālāş

Oldı sulţān-ı serir-i Mısr-ı hāş(54b)

2.2.6. Eserin Tavsifi

Eser Adı: „Aynü’l-Füyûz

Kütüphâne adı ve numarası: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, K 600
Cilt: Mukavva kapak üzerine kahverengi ve gri ebru kağıt yapıştırma, sırtı kahverengi meşin kaplama üzerinde “Atatürk Kitaplığı Belediye, K 600” Kütüphâne adı ve kayıt numarası yazılı olduğu yuvarlak kağıt yapıştırma. İç kapakta numarasız sayfaların ikincisinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı K 600 Kütüphâne kaşesi ile - muhtemelen eserin eski sahibi olan – Hasan Cafer Ergin Hususi Kitaphane yazısı ve Farsça iki beyt kayıtlı. İki ve üçüncü varaklarda koyu sülüs hatla bazı Arapça yazılar var. 4 ila 7. varaklar arası boştur. Boş varaklar da dahil bütün varaklarda kabartma şeklinde „İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı” yazısı ve kabartma cāmi resmi var. Eser 8. Varakla başlayıp 79. Varakta sona ermektedir. Yazılı sayfalar 1'den itibaren numaralandırılmış. 1b sayfasının üst kısmında Cezîre-i Mesnevî Cevrî Dede Hazretleri şeklinde eser kaydı mevcut. 80. Varak boş olup 81 ve 82. Varaklarda Osmanlıca bazı yazılar ve yazıların yanında Arapça rakamlar var. Eserin yazılı olduğu kısım 8 ila 79. Varaklar arasında olup yaklaşık 71 varaklık bir hacme sahiptir. Yazılı varaklar a-b olmak üzere ortalama 35-36 beyitten ibarettir. Sayfa ve yazı ebadı: 7,5x12,5 / 4,5x10, yazı: ta'lik yazı, siyah mürekkeple, Mesnevî'den seçilen Farsça beyitler ve beyitlerin akabinde konulan alt başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN ÇEVİRİ

37/a

Yine hayretle kalurşad-māh u sāl
Hod muhakkağdur bilā- şübhe buhāl

Her ki der rāh bī-kılāvuzī reved

Her dü rû ze rāh şad sāl beved

Çünkü vardur her yola bir reh-nümā
Rāh-ı Hakk-ı pīrden eyle rica

. Resm-i rāhı pīr-i rüşen ol bilür
Ol kemālîñ semtini kāmîl bilür

1110. Var ise kaşdıñ şadefden kıl taleb
Şan'atı ehl-i hirefden kıl taleb

Gevher isterseñ eger kândan dile
Gül murād itsengülistândan dile

Hâşılı her şey'evardur bir mehel
Fî'l - hakîka böyledür darb-ı mesel

Aṭlab'üd-dürr ahî vasaṭü's -şadef

Ve talebü'l- fenn-i min aşhâb hiref

Diñle ey ṭalib bu pendî cānla
Fehm kıl mazmūnıñız'ānla

Şeyhbî-ḥāle dinürmüflisgedā
İtme andan devlet-i fakrî rica

1115.Şāh-ı ma'na pîr-i şāhib -ḥāldür
Sāyesisermaye-i iclāldür

Sāye şalsazerreye ol şāh eger
Pāyesin ḥūrşiddeden a'lāider

Var ise sende eger nāmūs u neng
Eyleme zıll-ı geda yāndan direng

**Sāye-i şāhān taleb her dem şitāb
Taşevi zān sāye-bihter zāfitāb**

Şeyḥodurkimkalbi anıñ pāk ola
Deste-i telvīs-i āb u ḥāk ola

Mā-sivādan olmaya anda eşer
Qalmayaāyīnesinde birkeder

1120. Ger severseñ cān u dilden anısev
Mihrine cān u dili eyle girev

Mihr-i pākāndurderunişāf iden
Şāf olurşāfī derūnādilviren

Qurtulp levḡ-i sivādan ser-be-ser
Sen daḡı pāk olmak isterseñ eger

37/b

**Mihr-i pākāndur miyān-ı cān-nişān
Dil meded illā be-mihr-i dil-ḥoşān**

Olsa bir şeyhiñ hevāsı dünyevī
Anda olmaz fikr ü kār-ıuhrevī

Aldanup ol kes ki meyl eyler aña
Olurāhırhāşılı bād-ıhevā

1125. Dil virenyār-ı Hudāyī meşrebe
Buldı vālākadr ü ‘ālī mertebe

Oldı anıñ dāyimāyarı Hudā
Görmedi ağıyardan derd ü belā

Var iken sende dahı mağz u dimāğ
Eyleyüp yār-ıhevāiden ferāğ

.....yār-ıHudāyī-rā tū zūd
Çün çünān kerdıHudā yār-ı tū būd
Zıkr-i sūd-ışohbet-i merdān –ıHakḳ

Sākinān-ı muḳ’ad-ı şıdk-ı Hudā
Enbiyādur şoñraşinf-ı evliyā

Enbiyānıñ oldıçün devri temām
Evliyādur anlaraḳāyim - maḳām

1130.Vāşılān –ı devlet-ıḳurb-ı civār
Evliyādur ger nihān gerāşikār

Evliyānıñ hem-nişīn ü hem-demī
Oldı ḥalvet-gāh-ıHakḳıñ maḥremī

Sen dahı ey ṭālib-i ḳurb-ı ilāh
Ḳıl ḥuzūr-ıevliyāda cāy-gāh

Her ki h̄'āhed hem-niṣīnī-i Ḥudā
Ū niṣīned der ḥuzūr –ı evliyā

Evliyādur cāmi'-i eczā-yı küł
Evliyādur defter-i ma'nā-yı gül

Oldı anlarfeyz-i küllüñ nāşiri
Anlara nisbetle cüz'dür sâ'iri

1135. Cüz' eger olursa bu külleḳarīn
Ol fenā bulmaz dimiş ehl-i yakīn

Ger ḳarīn olmuşken olsayine dūr
Bir daḳı girmez ele bezm-i ḥuzūr

Mecma'-ı küldürḥuzūr –ıevliyā
Zīnhār olmabu mecmā'dan cüdā

38/a

Ez - ḥuzūr-ıevliyā ger be-küli
Tū helākī zānki cüz'-i ni küli

Ol ki bezm-i evliyādan ola dūr
Yokdur aña'ömrü olduḳcaḥuzūr

Ġayr-ı şoḥbetde bulunmazbuşafā
Bunda devr eylerkūsaşfiyā

1140. Evliyādan dūr olan meḥcūr olur
Vuşlat-ıḳurb-ı Ḥudādan dūr olur

Ger ḥuzūr-ı cānı eylerseñ ümīd
Olma kāmillerḥuzūrundan ba'īd

Da‘vet-i nefse icābet gösterüp
Hükm –i vesvāsa itā‘at gösterüp

Çün şevī dūr ez - huzūr- evliyā
Derḥaḳīkat küşte –i dūr ez - Hudā

Eyle bezm-i ehl-işūretten firār
Ehl-i ma‘nāşoḥbetin kıl ihtiyā

Ehl-i şūretde bulunmaz feyz-i cān
Ehl-i ma‘nādur iden pīricivan

1145. Ehl-i ma‘nā bir kese itse kerem
Ol olur feyz-i Hudādādan muḡtenem

Anlar oldımenbā‘-icūd u ‘atā
Anlar oldı çeşme-i feyz-i hüdā

Sen daḡı eyṭālib-i faẓl-ı ezel
Ehl-i şūret şoḥbetin terk eyle gel

Hem-nişīn-i ehl-i ma‘nā bāştā
Hem‘atāyābīvü hem bāşīfetā

Olmasa bir cānda ger zevḳ-i yaḡīn
Aña birma‘nademişler kümmelīn

Her ne tende kim ola bir öyle cān
Tīḡ –i çübīndür niyām içre hemān

1150. Tīḡ-i çübīni götürmez merd-ikār
Ġayret-i ehl bundan eyler nengü‘ār

Cān-ı bī-ma‘nīden ol kim şerm ider
Şavḳını sūz-ıṭaleble germ ider

Merd iseñ cehd eyleyüp bir kārķıl
Cānıñihimmetle ma‘nı-dār kı

Cān-ı bī mā‘nı der-ın ten bī -hılāf
Hest hem çün tıġ-i çübın der-ġılāf

38/b

Cān-ı bī ma‘ni ye tātendürmeker
Şāhibi yanında olur mu‘teber

Çıkısa lıkin tenden ol cān-ı le‘im
Ölür ol dem yanarım nār-ı caħım

1155. Çıkımadun tenden o cān-ı nā-sezā
Nūr-ı ma‘niden cilavirseñ aña

Bir muşayķal pür –cılā şemşır olur
Çıkduġıdemlerde‘ālem-ġır olur

Cān-ı bī-ma‘nāolur bī-i‘tibār
Tıġ-i çübın ey dilır-i nāme-dār

Tāġılāf enderbūd der -kıymetest
Çün birün şod sūhten-rāāletest

Cān-ı bī- ma‘niden eyle ictināb
Olmasun tā‘akıbet ħālınħarāb

Evvelin gör bu işiñ ey merd-ikār
Olmayam dirseñsoñunda şerm-sār

1160. Çūbdān şemşır ile cenk eyleyen
Oldı maġlūb u zebūn u mūmtēhen

İtmek isterseñ eger nefse ġazā
Tıġıñielmāsdan kı evvela

Cān-ı bî- ma'nîye itme i'timād
Tut bu pendî merd iseñkılma 'inād

Tîğ-i çübîn rāh-ber der- kār-ı zār
.....evvel tā bāşed kār –ı zār

Cānıñı dāyım tıtersañ mu'teber
Yoklamazsın eyleyüp aña nezer

Cevherinde feyz-i ma'nāvar mıdur
Pertev-i nūr-ıtecelli var mıdur

1165. Varısaḥavf eyleme meydāna gel
Yoğısa nā-merdsin itme cedel

Hāşılı ey ğafil-i ma'nā-yı cān
Her cihetle cānıñkıl imtiḥān

Gösterüp bu kārda tedbiriñi
Yokla evvel gör nedür şemşiriñi

Ger buved çübîn berev dīger ṭaleb
Ver buved elmās pîş-i ābāṭereb

Ol ki aşḥāb-ı nazarla yār olur
Cān-ı bî-ma'nîsi ma'nîdār olur

39/a

Tîğini çüpîn iken elmās ider
Def'-i şerrü fitne –i vesvās ider

1170. Evliyānıñrū'yetinden dāyimā
Hāşıl olur dilde fî'l-i kîmyā

Ya‘ni tîġiñ çûb iken pûlād olur
Ceng-i nefse hâıırıñ mu‘tād olur

Ceng eylese gerekdür tîġ-i hû
İtme anı ġayr-ıyerden cüst u cû

Tîġ der- zerrād hāne-i evliyāst
Dīden-i işān şumā-rā kīmyāst

Şoġbet itseñ dāyimādānāile
Cānıñolurāşınā ma‘nāile

Merd-i dānādur Hudānıñ raġmeti
Maġz raġmetdür o merdinġidmeti

1175. Merd-i dānāġidmetinden olam dūr
Kim o ġidmet cāna eyler baġş-ı nūr

Merd-i dānādur virenĤaġdanġaber
Merd-i dānādan göründi bu eşer

Eyleyüp buġavl-i Ĥaġda ittifāġ
Bī-tereddüd bī-tekellüf bī- nifāġ

Cümle-dānāyān hemīn gofte hemīn
Hest-i dānā raġmeten li‘l- ‘ālemī n

Meyl iderseñ cevher-i cān olmaġa
Ĥavl-i merdān üzre insān olmaġa

Eyle bir şāġib-derūne intisāb
Kimseni lūtfından itsün kām-yāb

1180. Bende isti‘dād —ı himmet yok dime
Cevherimde ġābiliyyet yok dime

Ḳalb-i saḥte –kār iderfeyz-i nezer
Şemsigörḥārāyeyler l'al-i ter

İtme dāyimḳalb-i saḥtından gile
Cidd ü cehd eyle irişşāhib-ele

Ger tū seng-i suḥre-i mermer şevī
Çün be-şāhib-dil resī gevherşevi

Ülfet itseñ zümre-i merdān ile
Merd olursun sende nām u şān ile

Merd-i kāmilden olur nāķıştamām
Gevher-i ma'kāke ne der ḳadr-i tām

39/b

1185. Ādemiādemdür insān eyleyen
Ḥāk cismin cevher-i cān eyleyen

Bedr- itābāndan bulurşeb rüşeni
Güldüren gül-berg-i terdür gülşeni

Ḥande-rūdandur güşāyişḥātıra
Lādimez kimse bu ḥāl-i zāhire

Nār-ıḥandān bāğ-raḥandān koned
Şoḥbet –i merdānet ez -merdān koned
Be-şev in nehy ez- güzāf –ı müdde'i

Dostluḳḥaḳḳın idüp icrayine
Pend ider aḥbāba Mevlānāyine

Der ki cāhil dostu aldanmañuz
Sözlerinden ehl-i ma'nāsanmañuz

1190. Müdde‘i gergörünürse dost-rûy
Anda yokdurşādık-ānehulḳ u ḥûy

Her ne deñlü olsa da şîrîn –zebān
Yār-ı cāhil semm-i ḳātildür hemān

İ‘timād itmeñ anıñ girdārına
Rāğıb olmañ lezzet-i güftārına

Düstî-i cāhil-işîrîn-suḥen
Kem şinev-gān hestçün semm-i kühen

Şoḥbet-i nā- dānadan eylen ictināb
Kim budur zîrāsîze şavb- ı şavāb

İtdi ‘İsîḳavm-ı aḥmakdan firār
Siz daḥı bu kārı eyleñ ihtiyār

1195. Şoḥbet-i aḥmaḳda vardur bîm-i cān
Çok dökülmüşdür günehsiz andaḳān

Ol ki oldı aḥmaḳāna āşinā
Eyledi seyr –i sülūkundaḥaṭā

Olma aḥmaḳlarla yār u hem-nişîn
Tāola cānıñ ḥaṭarlardan emîn

Zi-aḥmaḳān be-gürîz çün ‘İsîgürîḥt
Şoḥbet-i aḥmaḳ besîḥûn-hāki riḥt

Şoḥbet-i aḥmaḳdan eylerseñ firār
Merd-i‘ākılşoḥbetinde ḳıl ḳarār

Rüstādanşehrde yegdürmekān
Anda olmaz düzd ü rehzenen ziyan

40/a

1200. Hem bulur gitdükçe ‘aqluñ izdiyād
Hem olursunkābil –i rüşd u sedād

Her ne fenne gösterürseñ iştigāl
Zāhir olursenden āsār-ı kemāl

Bulduğuñ dihkān-ı reh-bāna uyup
Şehr-i ābādan u ma‘mūrı koyup

Reh-mürüred merd-rā aḥmaḳ koned
‘Aql-rā bī-nūr u bī- revnāḳ koned

Merd-i nāḳış rüstādur fī’l -meşel
Revnāḳ-ı ‘aqla gelür andanḥalel

Dihdedür tezvīr ü teblīs ü vegā
Dihde yoḳdur mezra‘-ı toḥm –ı vefā

1205. Merd-i diḥ da‘vā da itse baḥş ü bec
Eyler ibrāz –ı berāḥīn ü ḥücec

Naḳl idüp maẓmūnını te’kīd ile
Ḥalkı bend itmek diler taḳlīd ile

Bilmek isterseñ nedir dihdan murād
Gör ne dir ol kāmīl-i şehr-i reşād

Dih çī bāşed merd-i vāşıl nā-şode
Dest der- taḳlīd ü ḥüccethā-zede

İtme düzd-i ıştılāḥa i‘timād
Aşl-ı ‘ilmi bilmez ol cāhil –nihād

Ḥarf- i merdānı iderḥātır-nişān
Eblehān bezminde olurḳışsa-ḥ‘ān

1210. Kaşd bu kim anları teşhîr ide
Böyle bir efsûn ile tedbîr ide

Diñleme ol bâtılnıñ efsānesin
Şanma haqdurda‘vi-i merdānesin

Qalbi tîre kendüsi nā-dān iken
İtmeg-içün eblehāne mekr ü fen

Harf-i devrişān be-düzd-i merd-i dün
Tā be-h‘āned ber -selīmi zān füsūn

Müdde‘iniñkavlini gūş eyleme
Sāgar –ı tezvîrini nūş eyleme

Müdde‘iniñ kārıdır lāf u güzāf
‘Ādet olmuşdur aña resm-i hīlāf

1215. Söylese dir ādem –i ma‘nā benim
Naqş-bend-i ‘allemü‘l- esmā benim

40/b

Āşinā-yıhazretem Haqq bendedür
Ol vücūd-ı pāk u muṭlaq bendedür

Hāş-ı leḳadk'olaḳavl-i mu‘temed
Kizb ider her vechle ol bî-ḥired

Ez - Hudā bŷyī nî-ŷ rā nî eşer
Da‘vîş efzŷn zîşt ŷ ebŷ‘l-beşer

Müdde‘iniñkizbine çokdur delîl
Evvelārŷ‘yetden eyler ḳāl u ḳîl

Haqqı ben gördüm diyü da‘vā ider
Pîş-i Haqda kendüyi rüsvā ider

1220. Söyleden bu sözleri iblīs iken
Anı görmez ol esîr-i mekr ü fen

Yoğiken anda nişāne hāldan
Kendüyi a‘lîtutar abdāldan

Haqqı gördüm dirse ol kezzāb eger
Yāda söyler tutma anı mu‘teber

**Dîvî maḥūda derahim naḡş-ı ḥîş
Ū hemîgüyed zāhidā yem-i bîş**

Müdde‘î dāyim idüp baḡş ü cedel
Bendedür dirma‘nî-i sırr-ı ezel

Başlasa lâfa olur ol bî-ḡayā
Ḥod-fürüş u ḡod-pesend ü ḡod-senā

1225. ‘İtibār itmez Cüneyd ü Edheme
Ḥarf atar şāhib-dilān-ı ‘āleme

Zāhirindenḡaşıl olmaz bir murād
Bāṭnından‘ār iderehl-i fesād

Şoḡbete itmez tenezzül ehl ile
Kılllet-i ‘aql u kemāl-i cehl ile

**Ḥurde ḡired der- suḡen ber - Bāyezîd
Neng dāred ez-derûn-ı ū yezîd**

Şekl-iādemde niçe dîv-i recîm
Ḡüşe-iḡalvetde olmuşdurmuḡîm

Nuṭḡ iderlerādeme ādem gibi
Görünirler ma‘nine maḥrem gibi

1230. Rāz açarlar nükte’-i tevḥidden
Lāf ururlarḥikmet-i tecrīdden

Bendiderler ḥalkı dām-ı miḥnete
El tutarlar el virirler bey‘ete

41/a

İtme ey ṭālīb kılup ‘arz-ı niyāz
Destiñi dest belīs-āne dirāz

Çün besī iblīs-i ādem rüy-ı hest
Pes be-her dest-i ne- şāyed dād-ı dest

Bir degül bunlarda vardur çok lisān
Bunlar olur her lisāna tercemān

Gāh iderler ‘ālim-āne ḡıl u ḡāl
Gāh olurlarşūfiyāne ehl-i ḡāl

1235. Bülbüle bülbul olurlar zāḡa zāḡ
Bunlarıñ dāmında var zāḡ u kelāḡ

Şayd iderler herkesi bir dām ile
Şan bulurlar her biri bir nām ile

Rāḡat isterseñ eger ey ehl-i ḡuş
Bunlarıñ şıyt uşādasın itme ḡuş

Zān ki şāyyād-āvered bāḡ-ı şafīr
Tā firībed murḡ-rāān murḡ ḡīr

Pür heṭerdür bilmiş ol bu şayd-gāh
Bunda çokşaydın olur kārı tebāh

Düşdi bu dāma hezerān vahş u ṭayr
Şandılar bu cāy-işerrī cay-ı ḥayr

1240.İmdi ey sālīk bu yoldan kıl ḥazer
Tā seni şayd itmeye dam-ı heṭer

Cānla ol ṭālib-i pīr-i ḥabīr
Kim saña ola hemīşe dest gīr

Çün murād itseñ gelür elden bu kār
Çünkü var daḥı elünde ihtiyār

Dest-rāsipārcüz' der-dest-i pīr
Pīr-i ḥikmet kū'alī mest ü ḥabīr
Bişev īn ta'rīf-i zāt-ı pāk-ı pīr

Şeyḥodur zāhirde k'olamū-sepīd
Olmaya mūy-ı siyeh anda bedīd

Bir ser-i mūyı siyāh olsa eger
Görinür noḳşān-ı pīrinden eṣer

1245.İrmemişdür daḥıza'faḳuvveti
Sönmemişdür daḥı nār-işehveti

Olmayınca ser-be-ser mūyı beyāz
Pīrlıkşatsa iderler i'tirāz

Ma'ni –i mūdā idüp başt -ı maḳāl
Gör nedir ol şeyḥ ü pīr-i ehl-i ḥāl

Şeyh-i kebūd pīrya‘nī mū-sepīd
Ma‘ni-i īn mūydan ey nā-ūmīd

Ey bu mūyın isteyen ma‘nāsını
Gūşkıll bu nükteniñ fehvāsını

Vārılıkdur ol siyeh mūdan murād
Böyle taḥkīk itdi pīr –i bā-reşād

1250. Zulmet –i hestīdir ol mūy-ı siyāh
Nūr-ı Hāḫdureyleyen ānı tebāh

Tā ozulmet olmaya gitdükçe nūr
Görinür ehlinde āsār-ı kuşūr

Bu ‘alāmetle dinilmez şeyhe pīr
Oldı ol ma‘nāya rāci‘ buzamīr

Hest –i ān mūy-ı siyeh hestī-i ū
Tā zi-hestī-eş ne-māned tār-ı mū

Tā ki var āsār-ı hestī pīrde
Kāri olur nefis için tedbīrde

Nītekīm şahş -ı siyeh- mūdā’imā
Hırş-ı şehvetle ider meyl-i hevā

1255. Şūretā meyl-i şalāheyley velī
Hükmi-i nefse dir yine gāhī belī

Pīrlikde mūya olmaz i‘tibār
Reng-i hestīdir aña naḫş-ı vaḳār

Tā ki vardur anda varlıkdan nişān
Olamaz pīr olsa pīr-i nā-tüvān

Çünkü hestî-eş ne-māned pîr-i ūst
Ger siyeh mûbaşuyāhod divvum ūst

Mûy-ı zāhir ger siyehdür ger sefîd
İtmemişler aña raġbet ehl-i dîd

Eyleme mûy-ı ser ü rîşe nezer
Var mı gör pîrinde hestîden eşer

Var ise yokdur saña andan meded
Emr-i ma‘nîde degildür mu‘temed

Gitmemişdür andan evşâf-ıhodi
Dağı yokdur anda nûr-îizidî

1260. Şeyh-i nâkışda ‘alâmet böyledür
Kavl-i pîrân –ıhâkikat böyledür

Hesti -ân mûy-ısiyeh vaşf-ı beşer
Nîst-i ân mû mûy-ı rîş ü mûy-ı ser

42/a

‘Âmmdur feyz-i kemâl –i zü’l-Celâl
Luţfuna ma‘ni degildür sinn ü sâl

Lâzım olan kâbiliyyetdür hemân
Pîr yâ olmuş müsînn yâ nev-cevân

İtse da‘vâ-yı velâyet bir şabî
Sen anı inkâr idüp olma ġabî

Bu muhakkakdur ki mehd içre Mesîh
Ben nebiyim didi bâ-kavl-i şarîh

126. Pîr u şeyhem dirse ger tıfl-ı reşîd
Sen ta‘accüb eyleyüp görme ba‘îd

‘İsî ender – mehd dâred şad nefir
Ki civân nâ-geşte mâşeyhîm ü pîr

Pîr-i fânî geştödür maqbûl-ıHak
Ol virir ‘ilm-i ilahîden sebak

Olmasa pîriñ fenâsında kemâl
Sâbitü’l -aşl olmaz anda ‘ilm-i hâl

Qalmasa amma vücûdundan eser
‘İlm –i cân olur vücûd ser-be-ser

Pîr odur vaşf-ı men ü mādān geçe
Büy-ı sūd u mūy-ı sevdādan geçe

1270. Hākdan özge müdde‘āsı olmaya
Tār –ı müdeñlü hevāsı olmaya

Çün yekî mūy-ı siyeh kân vaşf-ı mäst
Nîst be-rüy-ıseyh ü maqbûl-ıHudāst

Şeyh eger geçmiş degilse kendüden
Ol ne pîr olur ne hāş-ı zü’l- minen

Her ne deñlü mū-sepîd olsa o pîr
Aña dinmez pîr-i dana vü habîr

Pîrlik şartı degil mūy-ı sefid
Vech-i nūrānî aña olmaz müfid

Olmayınca pîrde nūr-ıHudā
Tîre dildür isteme andan şāfā

1275. Geçmeyince kendüden her hāl ile
Pîr pîr olmaz mürûr-ı sāl ile

Çün bûd müyeş sefid er bâ- cüdest
Û ni şeyhest ü ni hâşîzidest

Pîrden çün ‘aql-ı kāmildür murād
Nâkışü’l-‘aql olmaz pîr-i reşād

42/b

‘Aql-ı cüz’îşāhibi pîr olamaz
Merd –i rûşen re’y-i tedbîr olamaz

Âdemi mûy-ı sepîd itmez reşîd
Belki gitdükçe iderbelhi mezîd

Zâhir olmakla hemân âsâr şeyb
Keşf olur mîâdeme esrâr-ığeyb

1280. Olsa tûl-ı ‘ömr ilezâl-i zemân
Pîr-i bî-‘aqla dinilmez kâr-dân

Pîr pîr-iaql bâşed ey püser
Bî-sefid –i mûy ender riş ü ser

Bundan aqdem ger kebir ü gerşagîr
Geldi dehre şad hezārân şeyh-i pîr

İtdiler hep ‘âlem-iğayba sefer
Her birinin kaldı sırrından eser

Gâibi қо hâzıra eyle şalâ
Mürşid-i hâzırdadur sırr-ıHudâ

Pîr hâzırdur bu fenniñ mâhiri
Dest-i Haq bil dest-i pîr-i hâzırı

1285. Her neye irdiyse dest-i gâ'ibân
Pîr-i hâzır hep virir andan nişân

Dest-i pîr ez-gâ'ibân kütâh nîst
Dest-i ü cozkabza-i Allâh nîst

Gâ'ib olmuşken nazardan Bâyezîd
Sırrı oldu Hâraķānide bedîd

Bü'l -Hasan ol şeyh-i şāhib- sırr ü hāl
İtdi rūhından anıñ kisb-i kemāl

Hem çünān envār -ı sırr-ıgâ'ibân
Oldı gâyıbdan çerāğ-efrüz-ı cān

Hâzırı terciḥ idenlergâyıbe
Gör ne telķin eylemişlerṭālibe

Gâ'ibân-rāçünçunin ḥil'at ü Hind
Hâzırān ez-gâ'ibân lâ-şekk ber Hind
Der kıyām -ıḥidmet üādāb -ı pîr

1290. Diñle Mollānıñ yine tenbîhini
Gör nedir bu bābda tevcihini

43/a

Ya'ni ey ṭālib olup cūya-yı kār
Ḥidmet-i pîri iderseñ iḥtiyār

Ṭab'mı eyle nezāketden berî
Ḥidmetiñde bî- te'emmül ol cerî

Zarf-ı hîdmetden dökülme âb-vâr
Gül gibi hem olma süst ü bî-ķarâr

Zanna düşme gördüğün âşârdan
Fikre varma tıyduğun esrârdan

**Çün gezîdi pîr-i nâzûk-dil mebâş
Süst ü rîzîde cevâb u gilmebâş**

1295. Her ne hâlet şâdır olsa pîrden
Sen anı şanma tehlî tedbîrden

Gösterüp fermân-ı pîre inķiyâd
Kışsa-i Mûsî vü Hızra oldu râm

Öyle bir peygâmbere-ikudsî-makâm
Râh-ı Hâķda emr-i Hızra oldu râm

Sen dahı ey sâlik-i hîdmet-güzâr
Pîriñe olma mu‘ârîzzinhar

Hükme-i pîre cânla göster rızâ
Olmasun kalbiñde ğayrı iķtizâ

**Çün giriftî pîr bîn teslîm şod
Hem-çü Mûsî zîr-i hükme –i Hızr şod**

1300. Rû-yı pîre kıl muķâbil rûyuñı
Hû-yı İsrâfîle benzethûyuñı

Nîtekîm tâhalkolaldan ol melek
‘Âdetidür emr-i Hâķķı dîñlemek

Tâ ne dem fermân –i Hâķķ eyler şudür
Kim idem irdükde ol dem nef‘h-i şûr

Sen dahı cem‘ eyle ‘aql u hūşuñu
Tut kelām-ı pīre dāyim gūşuñu

Çünkü pīrāna muḥātabdur zamīr
Diñleyüp ol rāz-ı ma‘niden ḥabīr

İn resūlān-ı zamīr-i rāz-gū
Müstemi‘ḥāhendİsrāfīl-iḥū

1305. Oldılar ser cümle pīrān –ıHudā
Mazhar-ı ‘izz ücelal-i kibriyā

Zümre-i aḡyāra bu ḳavm-iḡayūr
Gösterirler naḥvet u kibr üḡurūr

43/b

Ḥalkdan bunlar ‘ubūdiyyet diler
Ḥizmet u şıdḳ u ḥulūşıyyet diler

Bunlara ḥidmetde gösterseñ devām
Ḳalmayup noḳşānıñ olursun tamām

Oldularzīrā bu cem‘-i müctebā
Mālikān –ı milket-i faḳr u fenā

Naḥvetī dārend ü kibrī çün şehān
Bendeḡi ḥāhend ez- ehl-i cihān

1310. Pīrine ta‘zīmde itsem ḳuşūr
İḥtirām itmekde gösterme fütūr

Pīş-gāhında idüp ḳaddiñ dü-tā
Ser-fürūḳıl pāyine düş dāyimā

Ol emānet kim virilmişdür aña
Tā ki teslīm eyleye bir gün saña

Nāzeninān-ıHüdādur pīrlər
Sırr-ı Hāḡḡa aḡımdur pīrlər

İtmeyince bunlara ‘arz-ı niyāz
Eylemezler ‘ilm-i Hāḡdan keşf-i rāz

Keyresānend īn emānet -rā be- tū
Tā ne-bāṣī pīş-şān rāki‘dū-tū

1315. Eylemez her ḡizmeti bunlarḡabūl
Bunlarıñ maḡbūlı olmaz bü’l-fuzū

Şāhdur bunlardegüllerdür gedā
Hāḡḡa itmezler tenezzūl muḡlaḡā

Bunlara ḡizmet rızādur hem ḡulūş
Böyledür ma‘lūmuñ olsun bu ḡuşuş

Her ne deñlü ḡidmetiñ olsa mezīd
Ger ḡulūşuñ yoḡısa olmaz müfīd

Bunlara ḡidmetle itme imtihān
Hāşılı bu zümre-i vālāmekān

Nī gedāyānend herḡiz ḡidmetī
Ez-tū dārend ey müzevvir minneti

1320. Pīrlerdür çün resūlān-ı Hūdā
Bunlarıñ aşḡābı olur muḡlişūn

İtdi bunlar vaz‘-ı ‘ādāb u sünen
Bī-ümīd übī-ḡarāz bī-mekr ü fen

Qıl ri'āyet bunlarınādābını
Yerlū yirinde gözet her bābını

44/a

Mezheb-i ādābdan itmeseḥurūc
İdesen tāḥalvet-i sırra vülūc

Sözlerinden ḥişşe eylerseñ taleb
Bunlarıñ bezminde olsam bī-edeb

Tā edeb-hā-şān becā ki nādirī
Ez-risālet-şān çī gūne ber-h'orī

1325. Mürşidān –ıHāḳ mu'allārütbedür
Her biri bir şāh-ı ma'nāḥuṭbedür

Ol şehān-ı mesned-ārā-yı vuşūl
'Āleme bālādan itmişdür nüzūl

Bunlara oldı edeb ta'līm-i rebb
Bunlarıñ maḳbūlı olmaz bī-edeb

Bunlarıñ fermanına itme sitiz
Ger saña dirlerse keç-vār u mariz

Çünkü bunlar vācibü't-tekrīmdür
Bunlara lāyīkedeb teslīmdür

Her edeb-şān key hemiāyedpesend
K'āmedendişān zi- eyvān-ı bülend

1330 . Ey idenler bezm-i pīrāna duḥūl
Böyledür fehm eyleñ ādāb-ı uşūl

Fikr-i bedden göñlünüz pāk eyleñüz
Fiṭnat-ı pīrānı idrāk eyleñüz

albiñizde olmasun annu gümān
oñra cümle sūduñuz olur ziyān

Bunlarıñ vardır o deñlü fiñneti
Kim bilürler dilde gizli fikreti

Olmağa dāyim bu bezmiñ dāhılı
albi hıfz itmek gerekdür hāşılı

Dil nigeħ-dārīd ey bī-hāşılān
Der-ħużūr-ıħazret-i şāhib- dilān

1335. Bū'l-‘acebdür şoħbet-i erbāb-ı dil
Kim olur meftūħ anda bāb-ı dil

Her ne ma‘nā olsa ħātırdā nihān
Olur ol meclisde elbette ‘ayān

Bunlara mekşūfdur her zīşt üħb
Oldılar zīrā cevāīşü'l-ulūb

Nīkūbed her neyse efkār-ı derūn
Bunlara ma‘lūm olur bī-end u ün

44/b

İmdi ey meclis-nişīn-i ehl-i ħāl
Ġāfil olma böyledürħükmi kemāl

Pīş-i ehl dil-i edeb ber- bāṭınest
Zān ki īşān ber-serā’ir fāṭınest

1340. Ehl-i zāhir bezmine varsañ eger
Zāhirāādāba eylerler nezer

Gösterirler tarz u tavra i'tibār
Hoş gelür ol zümreye 'ırz u vekār

Eyleseñ tarz-ı tekellüf sehv ile
Zemm iderler nāzır olmazlar dile

Hāl-i bātin bunlara mestürdur
Ya'ni zāhir-bīn olanlar kūrur

Ehl-i zāhir şöhetinde ehl-i hāl
Eylemezler rāz-ı dildenkıl u kāl

**Pîş-i ehl-i ten edeb ber -zāhirest
Ki Hudā zî-şān nihān -rā sātirest**

1345. Böyledür çünkimḥaḳıḳatte edeb
Ya niçünitmezsın ol hālî taleb

Eyleyüp her dem recā-yı cāh u māl
Gösterürsün her ḳapuda ibtizāl

Mîr ü pāşābezmîne varsın eger
Ḳaddüñi yüz yerde eylersin kemer

Hem idüp şaff-ı ne'alî irtikāb
Başılırsun ḥalkā mānend-i rikāb

Olmağ-içün cāh ile ārāste
Baḳmayup hergiz bu rāh-ı rāste

**Tū be-'aks-i pîş -i kūrān be-her-cāh
Bā-ḥuzūrāyinişini pāy-gāh**

1350. Ehl-i dünyā meclisi olsa yerin
Dürlü ḥāletle düzersin zāhiriñ

Her ne dilerse belî dirsın hemān
Ne cidāl eylersın anda ne figān

Gelseñ ammā merd-i dānā bezmine
Ya‘ni bīnāyān-ı ma‘nā bezmine

Nā-gehān bir haḡ söz itseñ istimā‘
Söyleyen ‘arifle eylersın nizā‘

Sözde da‘va bābını bāz eyleyüp
Hüccet –i telbīsi ibrāz eyleyüp

45/a

Pīş-i bīnāyān konī terk-i edeb
Nār-ı şehvet -rā ezān keştiheṭeb

1355. Ehl-i dūnyaçūn saña itse ḡiṭāb
Biñhicāb ile virirsın bir cevāb

Düşse bir ‘arifle gāhīşoḡbetiñ
Kılma zāhir sū-yıḡaḡ u ḡılḡatiñ

Söyleme ādābdan ḡāric āña
Olmasun ‘nāmıñsefīh ü bī-ḡayā

Bī-edeblik şāḡibiñ eyler tebāh
Ḳalbi mürde nāmesi olur siyāh

İtme küstāḡ-āne ‘arifle cedel
Böyledür zīrā bu ma‘nī mā-ḡeşel

Bī-edeb goften suḡen bā-ḡaş-ı Haḡḡ
Dil be-mīrāned siyeh dāred varaḡ

1360. Bî-edeb rāh-ı Hudādan dūr olur
Vuşlat-ı dildārdan mehcūr olur

Bî-edeb girmez serāy-ı vaḥdete
Bî-edeb irmez maḳām-ı voşlete

Bî-edeb bulmaz murād-ı ḥātır
Tutalım olmuş mü'eddebzāhiri

Çün edebdür ba'is-i luṭf-ı ilah
Çünkiḥāl-i bî-edeb olur tebāh

İmdi ey tālib seninle dāyimā
Cān u dilden sa'y idüp şubḥ u mesā

Ez-Hüdā cūy'ım tevfiḳ ü edeb
Bî-edeb maḥrūm geştez- luṭf-ı Reb

1365. Bî-edeb dünyayıyler bî-edeb
Bî-edeb çok fitneye olur sebeb

Fitnesi eyler sirāyet 'āleme
Mekr ü fenni olurāfet 'āleme

Bî-edeble her kim eyler ülfeti
Görinür elbette andaḥaşleti

Bî-edeble itme bir dem iḥtilāṭ
Menzilinden ide gör ref'-i bisāṭ

Kimde kim var bî-edeblikden eṣer
Kendüye hem 'ālime eylerzerer

Bî-edeb tenhā niḥod- rā dāşt bed
Belki āteş ber-heme āfāk-zed

1370. Bir mürīd sālike olsun dū-çār
Anı döndürme yolundanzīnhār

Sāliki izlāl iden nā-merddür
Hemdem-i dīv-iḥased-i perverddür

Ya sen oldunsa eger ehl-i ṭarīḳ
Gül-ı nefsi kendüñe itme refīḳ

Döndürür āḥir şakın yoldan seni
Hem ider ehl-i ṭarīḳiñ reh-zeni

Dönme döndürme yolundan sāliki
Vādi-i hicrānıñ olma hāliki

**Her ki nā-merdīkoned der rāh-ı dūst
Rehzen-i merdān şerü nā-merd ūst
Der -beyān-ı imtiḥān her şeyḥ- rā**

1375. Şeyḥ kim oldur mürīd-i pīşv
Aña lāzımdur hemīşe iḳtidā

Ger mürīd itmezse pīre ittibā‘
Bulmaya naḳd-i ṭalebden intifā‘

Ḥizmet-i pīri idenler ihtiyār
İmtiḥān yolundan itmezler güzār

Pīrini her kim ki eyler imtiḥān
Ādem içre ḥerligi olur ‘ayān

İmtiḥāndan çok mürīd eyler zerer
Ehl-i Ḥaḳdan rāstī budurḥaber

Şeyh - rā ki pīşvā vü reh-berest
Ger merdī imtiḥān kerd ü ḥerest

1380. Baḡma pīriñ zāhirā ef āline
Olma her işde muḡayyed ḥāline

Gözleyüp şavm u şalātı dāyimā
Yoklama eksüklige bulmaḡaṭā

Eyleme baḡs-i ‘aḡāyid pīr ile
İmtiḥān itme anitedbīr ile

Ol ider kendin ḡalāşammā ki sen
Her ḡuşūşile olursun mümteḡen

Ḥāşılı ey merdek-i naḡış şū‘ūr
Bulmaḡ-i çün pīr-i kāmilde ḡuşūr

İmtiḡāneş ger konī der- rāh-ı dīn
Hem tū kerdī mümteḡen ey bī-yaḡīn

46/a

1385. Pīri teftīş itmede olma cerī
Gezme rāh-ı imtiḡānda serserī

Cehliñi dünyāya izḡār eyleme
Kārıñı ḡirmān ile zār eyleme

Her ne deñlü pīri itseñ cüst ü cū
Ol saña rāzından itmez güft ü gū

Pīrler mestūrdur her ḡāl ile
Yā nice ‘uryān olurlarkāl ile

Ger idersen şeyh-i dīnī imtiḥān
Bilmiş ol ey şāhib-i zann u gümān

Cür‘et ü cehlet şeved ‘uryān zi- fāş
U bürehnegī şeved zān āfetāş

1390. Pīr-i kāmīl mülk-i ma‘nāşāhıdur
Kıble-i ‘ālim anın dergāhıdur

Olamaz mümkün taşarruf anları
Bende maḥkūm idemez sulṭānları

Sen nice eylersin anı imtiḥān
Ol taşarrufdan berīdūr bī-gümān

Zīr-i ḥükme dāḥil olmaz pādīşāh
Anlara ḥükm eylemez illāilāh

Ḥaddūñi bil eyleme terk-i edeb
İmtihān pirde çekme te‘eb

İmtihān hem-çün taşarrufdān me-cū
Tū taşarruf ber -çünān şāhī me-cū

1395 .Gönlüñe gelse bu fikr-i imtiḥān
Bil saña tıg-i kazā virmez emān

Baḥt-ı beddendür saña bu vesvese
Ḥāzır ol geldi belā pīş ü peşe

Ya‘ni kaldıñ vādī-i ḥirmānda zār
Olmadıñ luṭf-ı Ḥudādan behre-dār

Menziliñ oldı miyān-ıḥūn u ḥāk
Bir gün olursun bu vādīden helāk

Var ise albiñde byle bir eer
El-hazer ey hun girifte el-hazer

Vesvese in imtian un amedet
Bat-1 beddn kamed  gerden zedet

1400. Hatıra bu fikr-i bed itse hutr
tmesn definde bir mddet mrr

46/b

Geldgi sa‘at dile bu fikr-i hm
Eyle ta‘cl zre defe ihtimm

l teveccble-i Ha o dem
Secdeler eyle pey--pey da hem

Hzrunda niyz it dyim
T ki senden def ola err-i az

H ey mahzar-1 sehv  h
Pene –i minetten isterse reh

n nn –1 vesvs ddzed zd
Bd ger dd-r ender scd

1405. Secdeden aldırma ban rz u eb
Bu gn‘afv eyle aleb

Di ki yRab h itdim h
Bu gmdan albimi eyle reh

Bir da ben byle bir fikr-i sam
tmeyem istifr All‘l-‘m

Ek-i hn –ld u ry-1 zerd ile
Sr yzn hk-1 niyza derd ile

Def' ola dirseñ eger bu m̃a-cerā
Eyleyüp dāyım nedāmetle bükā

Secde-geh-rā terkon ez- eşk-i revān
Key Hūdātūvā-rehānem ez- gümān
Bişev ĩn tenbĭh terk kon ẓann-ı bed

1405. Gūşķıl ey t̃alib-i erkān-ı' aşķ
Gör ne dir ol zübde-i merdān-ı' aşķ

Çünkü olduñ hem-nişĭn-i 'ārifān
Çünkü gösterdüñ maḥabbetden nişān

Lāzım oldu k'olasın pāk i' t̃ikād
Görmeye yārān 'aķĩdiñde fesād

Her ne deñlü itselersañā cefā
Sen yine ol ḥüsn-i ẓanda dāyımā

Olma erbāb-ıvefāya bed – gümān
Gösterüp şıdkü ḥulūşı herzamān

Ẓann-ı nĭküberberihvān-ı şafā
Gerçi āyed ẓāhir ez- ĩşān cefa

1410. Ḥaķķ-ı ihvānda idüp fāsıdḥayāl
Vādi-i reyb ü gümānda olma dāll

47/a

Cānıñā cünbişleri güç gelse ger
Sen taḥammül eyle gösterme keder

Nüşḥa-i şabrı idüp 'ıkdü'l- lisān
Urma yārāna şaķın zaḥm-ı zebān

Olma ey me'lûf-ı merdân-ı Hudâ
Tâbi'-i vehm ühayâl-i nâ-sezâ

Gösterürler şöñra rû-yı redd saña
Şoñbet-i yârândan olursun cüdâ

**İn hayâl ü vehm-i bed çün şod bedîd
Şad hezârân yâr-râ ezhem berîd**

1415. Ehl-i hâle ta'n ise kârîñ eger
Var ise sende bu bedlikden eşer

Fâriğ ol bu kârdan ço ğafleti
Cehd idüp terk ideğör bu haşleti

Kim saña varur bu haşletden ziyân
‘Âleme rusvâ(y) olursun nâ-gehân

Çāk iderler perde-i pindârîñ
Gösterürler ‘âleme esrârîñ

Ger bu kâra itmez iseñi'tibâr
Gör ne dir ol'ârif-i pâkîze –kâr

**Çün Hudâh'âhed ki perde-i kes dürd
Meyeş ender'ta'ne-i pâkân bürd**

1420. ‘Ayb-ı yârânı görüp ey yâr-ı cân
Eylemezseñ kimseye fâş u ‘ayân

Müjde kim her ‘aybdan oldunhalâş
Bu hüner eyler seni yâr-ıhavâş

Bu ‘alâmet kimde olsa âşikâr
Âşinâ-yıHakkoluranınla yâr

Ma‘ni-i ihlāşa olurmā-şadağ
Eyler anıñ ‘aybını pūşide Hakk

Eyleyüp bu kavı-i mergübı beyān
Gör ne dir ol‘ayb- pūş-ınākışān

Der-Hudā h‘āhed kim pūşed ‘ayb-ı kes
Kim zened der-‘ayb-ıma‘yūbān nefes

1425. Görinürse bir kesiñ ‘aybı saña
İtme istihzā ileḥande aña

Olma dāyim ‘ayb- cūy u ‘ayb-bīn
Tā ki zātıñ‘aybdan ola emīn

47/b

‘Afv ider merd-iḥaṭā-pūşıHudā
Böyledür kavı-i resūl müctebā

İtmeyenler ‘aybınaḥalkıñ nezer
Oldılar maḳbūl-ıHakk u mu‘teber

Ger dilerseñ setr ola ‘aybıñ seniñ
Sen daḥı‘aybın görürseñ kimseniñ

Setr kon tāber-tū Settārī konend
Tā-be-bīneymenī ber- kes mohend

1430. Olayın dirseñ eger merd-i sere
Kendü ‘aybıñ gözle bakma āḥere

‘Ayb-ı āḥerden saña yokdur zerer
Kendü ‘aybıñdan görür ḳalbiñkeder

Aḥeriñ ‘aybın işitsengayriden
Kendüne al ḡayrıya ḥaml itmesen

Güç gelürse āheriñ ‘aybı saña
Bil seninde güç gelür ‘aybıñ aña

Eyleyüp himmetle sa’y u ihtimām
Vaqt-i çeşm-i başiretle müdām

**Ey honek ān kes ki ‘ayb-ı h’iñ dīd
Her ki ‘aybī goft u ber -hod hārīd**

1435. Var mıdır bir kes ki ol bī-‘ayb ola
Her haṭādan kendüyi sālīm bula

Ol ki var zātında evşāf-ıbeşer
‘Aybdur kendü vücūdı ser-be-ser

Zāt-ıhestiṣāhibi ma’yūbdur
Bilmeyen bu nükteyi maḥcūbdur

Halkğafletle iderler her zamān
Birbirinin ‘aybınıvirdi zebān

Her birinde var iken yüz biñḥaṭā
Bü’l -‘acebdürḥāşılı bu mā-cerā

**Ġāfilend in halk ez-hod ey puser
Lā-cerem güyend‘ayb –ı hem- diğēr
Zikr-i ṭa’n –ı münkirān-ı her şeyḥ- rā**

1440. Ol ki oldıkari zemmi aşfiyā
Dindi zānī vüzina-zāde aña

Zemmi merdān eylemez toḥm-ı ḥelāl
Mü’min olmaz ḥāmil ü zerd-i vebāl

‘Ādet itmez su‘-i zannı pāk-zād
Şaçmaz ol keşt-i dile toḥm-ı fesād

Her kimiñ pākīze olsa cevherī
Zātınıeylerbu tōhmetdenberi

Ehl-iḤaḳḳḥaḳḳında olmaz bed-gümān
Kavl ü fi‘linden görünmez bed-nişān

Her ki bāşed ez-zina vüzāniyān
İn bered zann der - ḥaḳḳ rabbāniyyān

1445. Ya‘ni şahş-ı fāsīd ü toḥm-ı ḥarām
‘Ādet eyler ehl-i Ḥaḳzemmin müdām

Eyleyüp biñ dürlü üfk ü iftirā
Naql ider ḥaḳḳındaḳavl-i nā-sezā

Geh mürāyī dir aña geh bī-namāz
Ḥabṭ ider ḳavlinde ol tezvīr- sāz

Vāşıl-ı ser –menzile gümrāh dir
‘Ārif-i billāha nā-āgāh dir

Ehl-i Ḥaḳḳıñ zemmīne açar dehān
Böyle söyler dāyimā ol bed-zebān

Şārībū’l-ḥamrest ü salūs u ḥabīs
Gümrehān-rā ez -kucā bāşed muġīs

1450. Ey ḥabīsū’l- nefis ü bed fi‘l üḥasūd
Vey reddiü’l- ḥaḳḳ ü bī-şerm ü ‘anūd

Hāşa-lillāh kim ola merd-i Hudā
Şāribü'l-ḥamr üḥabīs ehl-i riya

Hep bu ḥāletler ḥayaliñdür seniñ
Hep bu sözlerḥasb-iḥāliñdür seniñ

Ṭayy idüp ṭümār-ızemmi ebsem ol
Söyleme fi'l-i ḳabīḥiñ ebkem ol

Ehl-i Ḥaḳḳı añlama bâṭıl şaḳın
Ġayret-i Ḥaḳ vardır ey ġāfil şaḳın

Anḳunīñ bühṭān-ı minh ber ehl-i Ḥaḳḳ
Kīn ḥayāl-i tust ber –gerdān varaḳ

1455. Murġ-iḥākīsinsen ey murdār-ḥ̣ār
Perr ü bâliñ saña olmaz sâz-kār

Murġ-ı eflākī gibi pervāzīḳo
Ṭur yeriñde cünbüş-i şebbāzīḳo

Sendedür‘add itdügüñ ol türrehāt
‘Ārifīñ zātında yokdur bu şıfāt
48/b

Olsa da ‘ārifde anlardan eşer
Baḥre ḳāzūrātdan gelmez keder

Çekme nāmın merd-i pāk u kāmiliñ
Hırḳatinde ‘ārif-i derya-diliñ

İn ne- bâşed ver buved murġ-iḥāk
Baḥr-i ḳulzüm- rā zümüröd āri çāk

1460. Tatalım ‘ārifde olmuş böyle hāl
Āfitāba sāyeden irmez zevāl

Cevheriñkadriñ şikest itmez ‘araz
Bil nedir bu nükteden kaçd u ğaraž

‘Ārif itmez böyle zilletden ziyān
Āteş İbrāhīme virmez sūz-ı cān

Nārile Nemrūdı taḥvīf eyle sen
Kim zarar yokdurḤalīle nārdan

Münkir –iḤaḳdur girenler dūzaḥa
Yoḥsa düşmez ehl-i Ḥaḳḳ ol ber zaḥa

Āteş İbrāhīm- rā nebūd ziyān
Her ki Nemrūdest kū mī- tırs ez-ān

1465. Ehl-i Ḥaḳlevs-iḥaṭādan pākdur
Ġuşşadan āzādedür bī-bākdur

Oldı zirā ehl-i Ḥaḳ maġfūr-ıḤaḳ
Her ne işlerse olur ma‘zūr-ıḤaḳ

Zilleti t̄ā‘atdan evlādur anıñ
Töhmeti maḳbūl-ı Mevlādur anıñ

Küfrī yanında olur imān-ı nās
Köhne vü pūsīde bī-raġbet pelās

Ey ḥasūd-ıtīre-ṭab‘u ḥīre- cān
Böyledür fehm eyle bu rāz-ınihān

Zillet-iūbih zi-t̄ā‘at nezd-i Ḥaḳ
Pīş-i küfreş cümle imān-hā –yıḥaḳ

1470. İrdiler bir menzile ehl-i yakīn
Kim o menzilde ne dünyāvar ne dīn

Başdılar bir me'men-i hāşşakadem
Anda yer yokküfre dāyimāne hem

Küfr ü imān oldızirārengü post
MağzıduranınölenlerHakka dost

Sırr-ı tahkiki tıyanlar dostdan
Mağzı terciheylemişler postdan

49/a

Ehl-i Hakka oldı rūzī bir maḳām
Böyledür gūş eyle tahkik-i kelām

**Küfr ü imān nīst ān cāyī ki ūst
Zān ki mağzest ü ān dū rengü pūst**

1475. Gör nedir ol vākıf –ı esrār-ı dīn
Ol güzide mürşid-i rāh-ı yakīn

Ol ki bilmez şeyhiniñ imānını
Hem ten-i pākizesinde cānını

Şübhesiz ol kāfir ü hem mürdedür
Cism ü cānınār ile āzürdedür

Şeyhin imānı nedir sırr-ı Hudā
Cevher-i cānı nedir nūr-ı likā

Bilmeziseñ diñle bu ma'nāyı bil
Nükte-i maẓmūn-ı Mevlānāyı bil

**Kīst kāfirbī-ḥaber 'imān-ı şeyḥ
Kīst mürde bī-ḥaber ez-cān-ı şeyḥ**

1480. Ey mu‘arızşahs-ı nādān şerr-i nās
Aşfiyâyı kendüñe itmekıyās

Gerçi ādem ādeme benzer velī
Bir degüldür merd-i āherle ‘alī

Şīre beñzer gerçi kim taşvīr-i şīr
Rūhı yokdur olamaz tünd üdilīr

Ādemīñgerçe birdirşūreti
Oldı ma‘nide mugayir sīreti

Çünki yokdur sende çeşm-i rāh-bīn
Zāhir-iḥāle bakup ey bī-yaḳīn

Kār -ı pākān-rāḳıyās āḥod megīr
Gerçi māned der- nüvišten şīr-i şīr
Vaşf-ı ḥāl-i ḥod-perestān mī- koned

1485. Nuṭḳ-ı Mevlānādan ey maṭlūb-ı cān
Diñle ḥāl-i ḥod-perestānı ‘ayān

Ya‘ni olmuşdur bu ḳavme fikr ü ḥāl
Ḥubb-ı nefş ü ḥubb-ı cāh ü ḥubb-ı māl

Ḥüsn-i dünyāyı idüp maḥbūb-ı nefş
Oldılarzenlergibi maḡlūb –ı nefş

Ḳıblesidür bunlarıñ nefş u hevā
Büt gibi aña ṭaparlar dāyimā

49/B

Bunlarıñ yok emr-i Ḥaḳḳa raḡbeti
Ḥāşılı oldı bu ḳavmiñ ‘ādeti

Ez- heves zi- ‘aşḳīñ dünya-yı dün
Çün zenān-ı her nefş- rābūdenzebūn

1490. Bunlar olmazlarķulūbaāşinā
Ehl-i dilden dāyim eylerler ebā

Żevķ-i dilden bī-ķaberdür cümlesi
Şūret-i ādemde ķardür cümlesi

Görinürler pādişāhān-ı dile
Rūbeh-āne ķile vūtezvir ile

Oldılar bu bābda bi'l- ittifāk
Sālikān-ı vādi-i ca'lū nifāk

ķavline olmaz bu ķaymiñ i'tibār
Oldı el-ķaķ bunlara ķār u şi'ār

Bā-dil ü bā-ehl-i dil bī-gānegī
Bā-şehān tezvīr ü rūbeh şānegī

1495. Ey müzevvir şaķş-ı pūr- mekr ü vegā
Herze-gū dahķhāl-i fi'l-i aşfiyā

Eylemezsin vaż'-ı merdānı pesend
Kölesin zīrā degilsin hūşmend

Virdügiñ alsa gedā dirsın aña
Almasa ehl-i riyādirsın aña

Her ne vādīde görüne ehl-i Hāķ
Sen yine eylersin aña ta'n u daķķ

Çünki her vaż'a idersenķīl u ķāl
Söyle imdi neylesün yā ehl-i hāl

Ger pezīred ķīz-i tū gūyı gedāst
Ve ne gūyı zerk ü mekrest ü vegāst

1500. Halk ile bir kâmil itse ihtilâf
Herkese gösterse rûy-ı inbisât

Görseñ ekser şoḥbet-i aḥbâbda
Töhmaet eylersin aña ol bâbda

Ya'ni dirsın bunda var hırş u ṭama'
Olmamış mışdâk-ı 'izz-i men ḵana'

Guşe-i ḥalvetde itme inzivâ
Kibr ü istiḡnâsı var dirsın aña

Kesret u ḥalvetde ashâb-ı yaḵîn
Bir nefes olmaz lisânından emîn

50/a

Ger der - âmized tû gûyî-ṭama'st
Ver ne guyıdır tekebbür mevlast

1505. Ey medâhin ḥod-perest-i yâve-tâz
Vey münâfık bed-gümân u ḥîle-sâz

Her ne ḥâl üzre görinse ehl-i ḥâl
Sen aña dirsın yine güm-râh u dâl

Râh-ıHâḵḵa itseler da'vet seni
'Özr idüp dirsın ki 'afv eyleñ beni

Ḳudretim yokdurbudurtaḥḵıḵ-i ḥâl
Mâni'amdur maşraf-ı ehl ü 'ıyâl

'Âdet itmişsin bu kâri dem-be-dem
Yâ idersın ehl-iHâḵḵı ḵadh u zemem

Yā münāfīk -vār ‘özüārīki men
Māndeemder nafaḳa-i ferzendü zer

1510. Eyleyüp dāyim bu yüzden i’tizār
Dırsın oldum ben rehīn-i kisb ü kār

İtmesem bir lahza kāra ihtimām
Görinür emr-i levāzım nā-tamām

Ehl u evlādım çekerleriztirāb
Hem iderler baña biñ dürlü ‘itāb

Yok çü başımkaşımağa kudretim
Sa’y-ı dīne nice olsun tāḳatüm

Naḳd u daḥlim ḥarcıma itmez vefā
Fikr ü endīşe göz açdırmaz baña

Nĩ merā pervā -yı ser- ḥārīd tūst
Nĩ mera per vā-yıdīn verzīd tūst

1515. Her münāfīḳhod-perest ü bed-gümān
Dāyimāeyler bua’zarı beyān

Ya’ni işgāl olmasa mā’nĩ baña
Ben olurum sālīk-i rāh-ıHudā

Kendü zu’ mıncabudur andan murād
Dimeye tāḥalkaña bĩ-i’tikād

Rağbet eylerehl-iḤaḳḳaṣūretā
Līk yokdur sīretinde bu şafā

Ba’z-ı şeyḥe gāhīḥālīn yād idüp
Dil ucıyla dirler istimdād idüp

Ey filan mā-rāh zi- tōhmet yād-dār

Tāsevīm ez- evliyā pāyān-ı kār

50/b

1520. Böyle söyler gerçi ol bārid-i nefis
Germ olup maḳṣūda göstermez heves

Anda yokdur sūz-ı cān u derd-i dil
Ol sebebdan ḳavlineṣādıḳdegül

Şānki ber -nā'im idüḫalt-ı kelām
Olur ol dem yine maḡlūb-ı menām

İtse gerçekden eger Ḥaḳḳı taleb
Dīdesi bīdār olurdu rūz u şeb

Ol esīr-i ḡaflet u mest-i hevā
Cümle bī-ma'nā sözünden mā'adā

İn-çünin hem nīzerd ü sūz-ı goft

Ḥāb-nāki herze goft u bāz ḥoft

1525. Ḥāşılı ol ḥod-perest ü bī-ḥaber
Olsa hem-şoḫbet meşāyiḥle eger

‘Arz-ı iḥlāşeyleyüp ta‘zīm ider
Dest ü dāmānın öpüp tekrīm ider

‘Özr idüp dir olsa ḳalbimdeḫuzūr
Bir dem itmezdīm ziyāretdeḳuşūr

Līk bend oldu baña ḳūt-ı ‘ıyāl
Eylerin zaḫmet çeküp kisb-i ḥelāl

Ṭutdılar dāmānımı ferzendü zen
Nā- tüvānım ‘acz ile gāyetde ben

Hîç çāre nîst ez-ķūt-ı ‘ıyāl

Ez - bon-ı dendān konem kisb-iḥelāl

1530. Kızble itmekdesin ey ḥod-perest
Kendüñih‘āruḥaķır ü dün u pest

İtmeg-içün zāhirā def‘-i su’āl
Bil ki ref‘-i sū-i fī’l ü sū-i ḥāl

Dāyim eylersin bu kızbi ihtiyār
Eylemezsin kimseden birzerre ‘ār

Görinür ḳānıñhelāl ey küşteni
Vācib ü’l-ḳatlı eylemiş kızbiñ seni

Böyle vaz‘-ı bî-me’āl itme yüri
Da‘vi –i kisb-i ḥelāl itmeyüri

Çi ḥelāl ey küşte ez- ehl-i ḳalāl

Ġayr-ı ḥün-ı tū nemî bînem ḥelāl

1535. Ol giriftār-ıḡam –ıķūt-ıḡıdā
Derdine iblīsden ister devā

51/a

Anı bilmez ol esîr-i ḳayd-ı lût
Der diniñ dermānı olmaz kisb-i ķūt

Çāre ol bîmāre Ḥaḳdandur hemîn
Merhem olmaz zaḥmına illā ki dîn

Ḥaḳḳa ‘arz itsün o miskîn yāresin
İstesün dîn-i nebîden çāresin

Hāşılı ol mübtelā-yı kisb ü kār
İtmesün bî-çārelikle i'tizār

Ez - Hudāçāreteşü ez-ķüt nî
Çāre eş ez - dîn ü ez-ťāğüt nî

1540. Eyleyüp taḥşîl-i dünyāya heves
Şabr u ārām eylemezsın bir nefes

Cem'-i mālā dāyim isti'cāl idüp
Sa'y idersin ḥalkā mekr ü āl idüp

Ḥaḳ ki öldür bānî-i ṭāḳ-ı semā
Başt iden ferş-i zemini ber- hevā

Şabr idersen aña bulmaḳda vuşul
Gör nice ġāfilsin ey şahş-ı cehul

Emr-i dünyāda olursan nefse rām
Emr-i Ḥaḳda eylemezsın ihtimām

Ey ki şabret nîst ez- dünyā-yı dūn
Şabr çün dārî zi ni'me'l- māhidūn

1545. Māl-i dünyā ger ḥelāl ü gerḥarām
Aḥz u celbinde idersin sa'y-ı tām

Eylemezsınpakla nā-pāki fark
Cānıñıñırşāteşi itmekteḥark

Cem'-i dünyāda olup bî-iḥtiyār
Furşat el virdükde itmezsın ḳarār

Yā nedendürḤālîḳi bilmekde hem
Bezî-i maḳdūr eylemezsın dem-be-dem

Kār-idünyāya tevaġġul gösterüp
Hakḳı bilmekte tekāsül gösterüp

Ey ki şabret nîst ez- pāk u pelîd
Şabr çün dāriēz-ān konāferîd
Zîkr-i hûbî-rā ki zîştetāhereş

1550. Gel yine ey tālîb-i bā- fehm ü hûş
Pend-i Mevlānāyîyle dürr-i gûş

51/b

Gör ne dir dünyā lisānından saña
Gör ne ma‘nîden olur pâyân-nümā

Ya‘ni her hûbuñolur zîştāherî
Gör ser-encām-ıta‘ām-ı fāhîr

Görinürken çerb ü şîrîn evvelî
Yügrenürsün fazlasın görseñ velî

Gösterüp envā‘-ı lûta iştiḥā
Dîde-i hırş u tama‘la dāyimā

Ey be-dîde lût-hā-yıçerb-ḥîz
Fazla-i ān-rā be-bîn der-āb-rîz

1555. Çün olur şey‘-i laṭîf aḥer keşîf
Öyle şey‘ei‘tibār itmez laṭîf

Çünkü herḥüsnüñ iderkubḥı zuhûr
Aña meftûn olmadan eyle nüfûr

Büy-ı nağz üḥüsn-i şûretleṭa‘ām
Görinür gerçi ṭabaḳlarda müdām

Lîk şoñra fazla-i nā-pāk olur
Büy-ı zıştinden demāğın çāk olur

Mübreze vardukda ey cüyā-yihāl
Eyleyüp evvelki hālinden su'āl

**Merr –i habş - rā kūkiān hūbīt kū
Der-ṭabaḳān nağz u ān nağzī-i bū**

1560. Ya'ni ey fazla ḳanī ol rūy-i hūb
Ol ṭabaḳda virdüğüñhoş būy-ıhūb

Dir ki anlar dāne vü ben dām idim
Rūz u şeb şayyād-ıhāşu'ām idim

Çün seni şayd eyledim ben nā-gehān
Dāne –i tezvīri mi itdüm nihān

Bil ki dünya dām u şehvet dānedür
Dāneye aldanmayan merdānedür

İtmeg-içünfazladan aḳz-ı 'iber
İsteseñ ḥüsn-iḳadīminden ḥaber

**Gūyed ūān dāne bed men dām-ıān
Çün şoditūşayd şod dāne nihān**

1565. 'İbret aldıñsa eger bu nükteden
'Āḳıbet –bīn olmağa cehd eylesen

Her kim olsa kār-bīn-i 'āḳıbet
'Āḳıbet ḥāşıldur aña menfa'e

52/a

İtme ḥüsn-i evvel-iḥāle nazar
Aḳire baḳkılma āḳirde maḳarr

Buldıāhir-bīn olan baht-ı sa'īd
Oldı āhir-bīn olan Hāḡdan ba'īd

Belki eb'addurdimiş Mollā Celāl
Böyledür bī-ṣā'ibe taḡkīḡ-iḡāl

Her ki āhir-bīn ter ü mes'ūd- ter
Her ki āhir-bīn ter ü ma'būd- ter

1570. 'Āḡbet aḡvālin ol merd-i cihān
Eylemiş bir vechle daḡı beyān

Ya'ni irdükde zemān-ı nev-bahār
Açılur ezhār-ı deṣt ü kūh-ṣār

Hüsni-i ezhārıgörenler lā-cerem
Leb-kizān olur ta'accübden o dem

Ṣoñra irdükde dem-i serd-i ḡazān
Zerd olur evrāk-ı bāḡu ḡül-sitān

Evvel-i her şey'-i dünyaöyledür
Āḡer-i herḡub u zībā böyledür

Ey ki ḡubī-i behār ān leb -kizān
Bingerān zerdī vü serdī-i ḡazān

1575. Rūz-ı rūṣende cemāl-i āfitāb
Cümle dünyayıder pür-nūr u tāb

Ṭal'atıamaḡanūr-efṣān olur
Dehri eyler pür-ziyāraḡṣān olur

Eyleseñ vaḡt-iḡurüb aña nigāh
Mergi zāhir görsün baḡtı siyāh

Böyledür pāyān-ıhüsn-i mā-sivā
Evvele bakma sen ey merd-i Hudā

Cümleniñ encāmına eyle nazar
Gerçi kim zāhirde ey nūr-ı başār

Rūz didi tal‘at-ıhūrşid-i hūb
Merg-i ū- rā yādkon vaqt-i ğurūb

1580. Hemçü nān bedr-i münir ü tāb-dār
Tāk-ı gerdüne olur pertev-nişār

Rūşen eyler tîreşebde‘ālemi
Fer virirdünyāya rū-yıhürremi

Āhir irdükde leyālî-i mahāk
Tār olur aña bu rūşen çār-tāk

52/b

Hasret-i hüsn ü cemāl encām-ı kār
Cismin eyler zerd ü bārık ü nizār

Bakma hüsn-i şürete ey ‘ayn-ı cān
Her kemālîñgör zevālinden nişān

Bedr- rā didi berin hoş çār-tāk
Hasreteş -rā hem bebın ender muhāk
Der beyān-ı terkî her kû faniest

1585.Çünkü bildüñhüsn-i hāl-izāhiri
Zāhir oldu evveli vüāhiri

İmdi dil-bend olmañhüsn-i zāhire
Şarf-ı himmet kılma şey‘-i fāhire

Her ne kim sen andan olduñ şād-mān
Fūrkatün fikr eyle anıñ her zamān

İtme dünyāya muḥabbet cān ile
Kim gidersin ‘ākıbet ḥüsrān ile

Olma zinhar eyṭaleb-kār-ı-yakīn
Sevdüğünşey‘iñ firākından emīn

Her çi ez- vey şād kerdī der-cihān
Ez-firāk-ı ũ be-bendişān zamān

Ol seni mesrūr iden şey’-i ḥüsn
‘Aql u hūş aldı hezārān kimseden

1590.Eyledi çok kimseyi mesrūr u şād
Āḥir andan şıçradı mānend-i bād

Oldı bu meyden nice ḥüşyār mest
Gitdi keyfi nūş iden buldışikest

İtdi çok şahsı bu ni‘met imtilā
‘Ākıbet derd-i şikem virdi aña

İtme aña ḥubbüñühadden füzūn
Bilmiş ol ey nā’il-i dünyā-yı dūn

Zāñçi keştī şād bes kes şād-şod
Āḥir ez- vey cüst ũ hem-çün bād-şod

Cehd idüp dil virme dünyaḥubbına
Olma bestehüsn-i eşyā ḥubbına

1595.Bī-ḳarār ubī-beḳādur sevdüğün
Bī-ḥaḳīḳat bī-vefādur sevdüğün

ıl ted r k elde fursat var iken
Ol seni terk itmeden terk eylesen

53/a

Y r-ı her- c y  deg ld r p y- d r
Eylemez bir yerde  r m u ar r

Ol seni  meyl itd g  n berg-i mur d
 ı radı    kimseden manend-i b d

Ez- t  hem be- cehd-i t  d l- b rd  mente
P   k  be-cehd-i t  od ez - vey be -ce

  nki yokdur z l-i d ny da be  
M rde  km n virdi d n lar   a

1600. Anı sevmek m rde sevmekd r hem n
‘     olmaz   a illaebleh n

‘   -ı m rde eylemez dilde  ar r
Ya‘ni olmaz ol mu abbetp y-d r

M rde koyı ey girift r-ı hev 
 ayy u  ayy ma ma abbet  ıl ki t 

 ri e sa a  ay t-ı c vid n
Kim demi  z r  o p r-i zinde-c n

‘    ber-m rde ne-b  ed p y-d r
‘    r  ber  ayy u ber  ayy m-d r

Ey es r-i reng   b y-ı dil-f r b
Reng-i  ehvet nefs  ni itmi   ar b

1605. Na  -ı d ny ya bu ‘izzetlerned r
Bu hevesler bu ma abbetler ned r

Hüsn-i şüret‘aklını almış seniñ
Çeşm –i hūşuñ görmeden qalmış senin

İtme reng-i mā-sivāya i‘tibār
Kendü rengiñden idersinşoñra ‘ār

Eylemezsın hüsn-i bī-rengē nezer
Yoħsa ma‘lūmūñ degül mü buħeber

‘Aşk hāyī kez bī-rengī büved
‘Aşk nebūd‘ākıbet nengī büved

Çünkü olduñ reng-i dünyadan ħabīr
Cehd idüp olma giriftār u esīr

1610.Kim aña ‘āriyetīdür ol cemāl
Ber -kemāl olmaz bulurāħir zevāl

Şalsa bir dīvāre pertev āfitāb
Gerçi kim eyler anı pür-nūr u tāb

Şoñra ref‘ olduqda andan ol ziyā
Gör ne rengiyle olur şüret-nümā
53/b

İtme renk-i müste‘āra iltifāt
Böyledür temşīl-i naķş-ı bī-şebāt

Pertev-i ħūrşīd ber dīvār tāft
Tābiş-i‘āriyeti dīvār-ıyāft

Tāb-ıħūrşīdi görüp dīvārda
Olma aña şevķūñi izħārda

1615. Eylemez anda qarār ol tāb u fer
Sāye-i ħūrşīd üstünden gider

Şa‘şa‘-ı dīvār olurāhir hebā
Aşl-ı hūrşide velī irmez fenā

Mihr ile olmaz münevverkalb-i hışt
Hüb olur mu ziynet-iżāhirle zışt

‘Aşk-ı zāhir eylemiş ahmaḡseni
Yok mu ‘aḡlın fehm-i iz‘ānıñḡani

Ber kolūhī dīl ḡi bendi ey selīm
Vāṡaleb aşlī ki bāşed ū muḡīm
İn beyan der terk-i dūnyā gofte şod

Ey giriftār-ıḡam u endūh-ı māl
Tā-be-key bu ibtilā bu sū’-i ḡāl

1620.Bendiñi eyle şikest āzāde ol
Naḡş u ūmmīd ū hevesden sāde ol

Rişte-i dūnyāyı bend itme dile
Varma Ḥaḡḡdergāhına ol bendle

Yokmu raḡmıñ kendüñe ey mübtelā
Ḥoş mu geldi saña bu bend-i bela

Tā-be-çend ey merd-i ḡāfil ta-be -çend
Ḥubb-ı mālā böyle olmaḡḡayd u bend

Bend be-kesel bāşāzād ey puser
Çend bāşī bend-i sīmm ū bend-i zer

Ḥırşla itseñ ne deñlü cem‘-i māl
Ḳısmet-i yek-rūzedür andan me’āl

1625. Baħri dökseñ fî'1 meşel bir kûzeye
Yetmez illāhācet-i yek-rûzeye

Rûz -merre ya'ni herneyse naşîb
İrişür ol saña olma nā-şekîb

Kimse olmaz rızķ-ı maķsûmnuñ seniñ
Kim yemez kimse naşîbin kimseniñ

54/a

Fikr-iķismetle keder virme dile
Hāşılı her gün sebû-yı hırşla

Ger be-rîzî baħr-rā der kûzeî
Çendkonced-i ķismet yek-rûzeî

Çeşme çeşme sîm ü zer olsa revān
Kûze kûze alsalarķalk-ı cihān

1630. Ehl-iķırşıñ kûzesiķolmaz yine
Kendü ķansa çeşmi sîr olmaz yine

Anda kim vardur ķanā'atdan eşer
Ol ģanîdür faķr aña virmez źerer

Çün şadef ķaķreyle itdi iķtifā
Oldı pürdür ü laķîf ü zî- behā

Hırş-ı nefis özge belādur ādeme
Devr-i Ādemden gelince bu deme

Kûze-i çeşm-i ģarîşān pür-neşod
Tāşadefķāni' neşod pür dūrneşod

Zühd odur senden ola dünyāyı terk
Ol seni terk itmeye bî- zād u berk

Terk-i dünyā her ki ger vā- zühd-i h^ıṣ
Pîş âyed pîş-i ū dünyā vü pîş

Bü'l -‘aceb ser-māyedür terk-i vücūd
Olur elbette anıñ sūd şuhūd

Luṭf-ı zühdü bildirüp Molla-yı Rûm
Gör ne dir ol mürşid-i hikmet-rüsûm

Bü'l -'aceb ser-māyedür terk-i vücūd
Olur elbette anıñ sūd şuhūd

Ḥubb-ı dünyā olmaz artuḡ kār āña
Görinür kār-ı cihān murdār āña

54/b

99

Çün bulur terk ehli sūd -ı bî- şümār
Sen daḥı eyle bu kārı iḥtiyār

1645. Mülk ü cāhı terk idüp Edhem gibi
Olıgör mülk-i ḥulūduñ ṭālibi

Māni‘-i kurb -ı Ḥudādur mülk ü cāh
Ṭālib-i Ḥaḳḳa belādur mülk ü cāh

Aldanup bend olma şüret mülkine
Dāḥil ol şāhān-ı ma‘nā silkine

Devlet-i fānī degüldür mu‘teber
Devlet-i bāḳī murāduñsa eger

**Mülk-i ber - hem-zen tū Edhem -vār zūd
Tā-be-yābī hem-çü ü mülk-i ḥulūd**

Ehl-i Ḥaḳ ḳavlince ey ḥaḳ-ı cihān
Oldı bu dār-ı cihān zindān-ı cān

1650. Cismiñüz dünyāyla me’nūsdur
Anda ammā cānıñuz maḥbūsdur

Cānıñuz maḥbesden āzād eyleñüz
Lā-mekān şahrāsını yād eyleñüz

‘Azm idüp deşt-i ferāḥ -ı vaḥdete
Yol buluñ eyvān u kāḥ-ı ḳarīne

İtmeñüz bu ḳavl-i taḥḳīḳe gümān
Fī’l - ḥaḳīḳa ey esīrān-ı cihān

**İn cihān ḥod ḥabs-ı cān-hā-yışümāst
Hīn rüyedānsū ki şahrāy şümāst**

Her kim eyler mülk-i şüret-den güzer
‘Ālem –i ma‘nā olur aña meķer

1655. Olmañuz bunda esīr-i reng ü bñ
‘Ālem –i bñ-rengi eyleñ cñst ü cñ

Oldı ma‘nide bu ‘ālem tñre çāh
‘Āķil itmez tñre çāhı cāy-gāh

Yūsuf-ı cānı iden bundan ħalāş
Oldı sultān-ı serir-i Mışr-ı ħāş

Himmet eyleñ bu mekāndan çıķmağa
Ya‘ni bu dār-ı cihāndan çıķmağa

Kñ cihān çāhest bes tārīk ü teng
Hest bñrñn ‘ālemī bñbñ vñ reng

55/a

Çñn bize fermān –ı Ĥaķla enbiyā
Oldılar rāh- ı Ĥudāya reh-nümā

1660. ‘Ālem-i bālāya da‘vet ķıldılar
Menzil-i ķurba delālet ķıldılar

Ol şehen-şāhān-ı mülk-i lā-mekān
Oldılar cān gibi ā‘lāya revān

Anlarıñ her kim ki oldı peyrevī
Teng ü tār olur aña dñnyāevī

Ĥaşılı ol pād-şāhān-ı ġayūr
İtmediler mülk-i esfeldeħuzūr

Enbiyā–rāteng amedñ cihān
Çñn şehān reftend ender lā-mekān

Çık bu çāh-ı tîreden ey yār-ı cān
Şu gibi ol vādī-i ‘aşkarevan

1665. İrişürse na‘ra-igūlān saña
Zikr –i Hākla āteş-endāz ol aña

Fikr-i dünyāyı derūnuñdan çıkar
Eyleme ol kerkese hergiz nazar

Göz diküp nergis gibi dāyim aña
Olma hayrān ü esīr ü mübtelā

Cehd idüp ey sālīk-i rāh-ı bekā
Vaḥşet-ābād-ı fenāda dāyimā

Zikr –i Hāk kon bāng-i gūlān-rā be-sūz
Çeşm-i nergis- vār ez-īn kerkes be-düz
Der -beyān-i zemm ü ḳadḥ -i māl ü cāh

Ehl-i dünya ḳavli üzre māl ü zer
Setr ider ḥalkıñ ‘uyūbın ser-be-ser

1670. Faḳr ile dirler ‘uyūb olur ‘ayān
Cehli yād itmezler ammā ‘āmiyān

Ol sebebden ḥalk iderler cem‘-i māl
Böyledür ammā ki ḳavl-i ehl-i ḥāl

Māl ü zer beñzer külāha fī’l- meşel
Setr ola tā kīm anıñla ‘ayb-ı kel

Ol ki yok başında kelden ıztırāb
Ser- bürehne olsa da itmez ḥicāb

Māl ü zer ser- rā būd hem-çün külāh
Kel būd ü kez- külāh sāz u penāh

55/b

Anda kim zülf-i ‘abīr- āsā olur
Bī- külāh olsa daḥı ra‘nā olur

1675. Ya‘ni bir kesde ḥulūṣ olsa tamām
Cem‘-i mālā eylemez iḳdām-ı tām

Mālı olsa ḥıfz u imsāk eylemez
Çıksa elden sīnesin çāk eylemez

Belki eyler Ḥaḳḳa iḥlāṣın ziyād
Hem olur muḥkem dilinden i‘tikād

Ḥātırın itmez perişān dāyimā
Ḥod muḥaḳḳaḳdur bu ḥālet zāhirā

Anki zülf-i ca‘d-ı ra‘nā bāṣedeṣ
Çün külāheṣ reft zībā bāṣedeṣ

1680. Oldı bā-ḳavl-i ‘azizān-ı kirām
Māl-ı dünyā mülk-i ‘uḳbā iki dām

Kim birine düşdi mürgān- ı za‘īf
Birine şayd oldı mürgān-i şerīf

Dām-ı dünyāya düşen olmaz ḥalāṣ
Ol sebebdan aña meyl itmez ḥavāṣ

Sen daḥı olup hümā-yı lā-mekān
Dām-ı dünyāyı idin meāşiyān

Cehd idüp ol dām-ı ‘uqbaya şikār
Oldı zīrā ger nihān ger āşikār

Māl-ı dünyā-yı dām murğān-ı za‘īf
Mülk-i ‘uqba dām-ı murğān-ı şerīf

1685.Ey cihānı bende-i fermān iden
Nāmını mīr ü şeh-i zī-şān iden

Bilmedüñ dünyā seni itmiş esīr
Nāmuñı ber-‘aks itmişsin emīr

Şanma kim dünyāyı sen itdiñ şikār
Bende çekmişdür seni ol āşikār

Nefse rām ü şehvete maḥkūmsun
Pençe-i āteşde gūyā mūmsun

Gūş idüp bu ḥaḫ sözi itme cedel
Böyledür ḥāl ü me‘aliñ mā-ḥeşel

Bāz –güne ey esīrān-ı cihān
Nām-ı ḥod kerdi emīr-i ĩn cihan

1690. Ey rezīlū’n- nefis ü ṭama‘ vü denī
Hırşıñ itmiş bende- i dünyā seni

56/a

Ḥāce-i dünyāya olmuşsun gulām
Ḥidmetin itmekdesin her şubḥ u şām

Beste-i kayd-ı cihānsın bilmiş ol
Bende-i maḥbūs-ı cānsın bilmiş ol

Ḥaḫ bu kim olmuş kemāl-i hırşla
Fikr-i dünyā gerdeniñde silsile

1695. Sen işitmezsin egerçi dāyimā
Dir lisān –ı ʔa'nla dünyā saña

Ey tū bende-i maḥbūs-ı cān ın cihānsin cān
Çend gūyī ḥ'īyş – rā ḥ'ace-i cihān

Bü'l- 'acebdür 'aqlı ḥalkıñ bü'l-'aceb
Kim esīre eylemişler şeh lekeb

Nītekīm ber- 'aks dāyim kor 'avām
Bir siyeh revzengiye kāfūr nām

Şāh odur kim bende-i cāh olmaya
Rūsepīd oldur ki güm-rāh olmaya

Bende oldur kim olur nefse gulām
Rū-siyāh oldur ki kalur nā-tamām

1695. Böyledür bu kışşā ammā her zamān
Bağmayup ma'nāsınā ḥalk-ı cihān

Her esirān- rā lekeb kerdend şāh
'Aks çün kāfūr nām-i ın siyāh

Şeh ki hırş eyler ḥarāma dāyimā
Şeh dimezler nāmına dirler gedā

Kim ʔam'a zīrāgedālarkārıdur
Bî- nişāb u bî-nevālar kārıdur

Şah odur k'ānıñ ola ḫalbi ḡanī
İtmeye dünyā içün nāmın denī

Bu meşeldür külli zî- hırş-ı faḫīr
Ger şehen-şeh ger vezīr ü ger emīr

1700. Bakmasa māl-ıharāma bir gedā
Şahdur ma'nāda līkin şūretā

Şeh ki ū ez - ıaşr-ı hırūşın harām
Mī- koned ū- rā gedā gūyend nām

Şāh odur kim 'izz ü cāhı terk ide
Taht-ı şāhī vü külāhı terk ide

Mülk-işūret görine aña haķır
Mülk-i ma'nide ola şāhib-serir

56/b

Böyle şahın nūr-ıHaķdur efseri
Rūşen eyler'ālemi tāb u ferī

Olmasa gerdūnda mihr ü māh eger
Cümle dünyāya aın nūrı yeter

1705. Şah aña dinmez ki meyl –i 'izz ü cāh
İde anı tīre- cān ü dil-siyāh

Şah- ı ān dān kū zi-şahī fāriğest
Bī-meh ūhūrşid nūreş bāz-i gest

Ey şeh-i Cem'-mesned ü Dārā-serir
Ol serir u mesnede olma esir

Nefsiñi itme o zerrin tahta bend
Çokşehi terk eyledi ol tahta bend

Şanma kim şadr üzre bulduñ i'tibār
Bilmiş ol kaldın kapudağ'ār u zār

Bulmaduñ ruşşatharim-i hāzrete
Girmeduñ ıaşr u saray-ı voşlete

1710. Taht u şadra virme ‘aql u hūşuñı
Tut bu beyt-i pür nikāta gūşuñı

Tahta bendest ān-çi tahteş hāndeī
Şadr-ı pindārī vü ber- dermān-deī

Eyleseñ ey Hüsrev-i Hürşid tāt
Cümle milletden eger cem‘-i hārāc

Kum gibi aķsa yığılsa sīm ü zer
Kān gibi olsa hāzīneñ pür- güher

Ol kalur senden girü gitmez bile
Sen gidersin derd ü dāğ-ıhırş ile

Çün seniñle gitmeye ol bī-vefā
Sen anıñ çün eyleme halka cefa

1715. Kīse-i dünyā-yıhālī eyleyüp
Şahn-ı beytü’l-malı mālī eyleyüp

Ez-hārāc er cem‘-i ārīzerçü rīg
Ahīrān ez- tū bemānd-ı merd-i rīk

Zīnhārey hāşıl –ı mā menī
İtme ‘azm-i tesellüm mā –ı meni

‘Ākıbet andan düşersenkıl hāzer
Şanma kim me’mendür ol cāy-ıheţer

Nerdübān –ı mā vü menden kıl nüzül
Bulasın tāķaşr u taķķīķe vüsül

57/a

İnmemişdür hāşılı halk -ı cihān
Pāye-i mā vü menīden bir zemān

1720. Tā ki bünyād oldı bu ƙaşr –ı vüçüd
Tā ki zāhirdür nüzül vehm-i şu‘ūd

Nerdübān-ı halkın mā vü menist
‘Ākıbet zin nerdübān üftād nist

Yüksege çıkma şakın ey bî-heber
Bil ki yüksekden düşenler pek düşer

Üstüh‘ān-ı cism yekser-i hurdolur
Bil ki zūr-ı sağıttan hem merd olur

Çıkmağa meyl itme tāk-ı devlete
Düşmegi fikr eyle hāk-i zillete

Pāye pāye cāhın itme bülend
Kim düşüp nā-gāh olursun müstemend

1725. Ey rehīn –i taht-ı mülk –i müste‘ār
Devlet-i ‘ārīyetiden eyle‘ār

Her ki bālā- ter reved ahmağ- terest
Üstüh‘ān-ı be-ter h‘āhed şikest

Çıkma bām –irif‘ata tāolƙadar
Düşdüğün dem ırmeye saña zarar

Saña ol şehlik ki virmişler ‘avām
Senden alurlar yine mānend-i dām

Virdüğün çünkim alur halk-ı cihān
Sen anuñla olma dāyim şād-mān

Şimdilik dirsın benümdür tāt ü taht
Kendü mülk[üm]dür metā‘ vüraht ü baht

1730. Sen idersin gerçi nāz u iftihār
Böyle söyler saña ammā rūzgār

**An Hüdāvendīki dādendet ‘avām
Bāz sitānend ez- tū hem-çü dām**

Ey hüdāvend-i cihān-ı‘izz ü şān
Vey hıdīv –i ālem üşāh-ı cihān

Hakka vir ‘āriyyetisultānlığı
Bulasın tā cāvidānīhānlığı

Qıl bu fānī devleti Hakka fedā
Olasın tāşah-ı iqlīm-i bekā

Devlet-i ‘āriyyeti itme kabūl
Terki müşkildür deyü olma melūl

57/b

1735. Aşl-ı zātındaḥamiyyet var ise
Cevheründe ferr-i ḡayret var ise

**Dih Hüdāvendī-i ‘āriyyet be-Hakka
TaHüdāvendīt bahşed müttefaḡ
Zīn suḡen -hāāfet-i şöhret-şine**

Ey esīr –i şöhret u nām u nişān
Şöhretāfetdür dimişler ‘āqılān

Alıkor şöhret yolından ādemi
Pāyiñe urma bu bend-i muḡkemi

Kem degüldür bend-iāhenden bu bend
Düşme bu bende saña eyler gezend

Ƙaldı yoldan bend olanlar şöhrete
‘Āķıbet oldu müşādif āfete

1740. Āfet-i şöhretten eyle ihtirāz
Olma şāhib- iştihār u imtiyāz

İştihār-ı halk bend-i muhkemest
Der-reh in ez - bend-i āhen key kemest

Tā ki var sende tevān u iktidār
Bende ol sultānlığı terk eyle var

Bendelük āzādelükdür ‘ākile
Şāhlıkma‘nīde oldu silsile

Urma yāre kimseyeçevgān gibi
Zahmı sen çek güy-ı ser-gerdān gibi

Ġayra zahmet virmesen zahmet-keş ol
Hoş-dil eyle āheri sen nā-hoş ol

1745. İtme çevgān –ı kazādan ictināb
Eyleyüp bāb-ı rızāya intisāb

Tātevānibende şod sultān mebaş
Zahm keş çün güyşod çevgān mebaş

Her ki oldu ‘aşkıçinde zinde cān
Andadur iqbāl u cāh-ı cāvidān

Halka sālār olmağı itmez recā
Küfr olurhar-bendelik zīrā āña

Fi’l-meşel har-bendelerdürhākimān
Harşifatdur cümle cühhāl –i cihān

Gerçi Һar Һar- bendeye maһkūmdur
Raġbet-i Һar-bende hem ma‘lūmdur

58/a

1750. Ger bu sözde bāver itmezseñ baña
Gör ne dir ol zinde-i ‘aşķ-ı Hudā

Her ki ender ‘aşķ bāyed zinde gī
Küfr bāşed pīş-i ũ Һār-bendegi

Merd iseñ ef‘ālūñ izhār eyleme
Kendūñıķayda giriftār eyleme

Ya‘ni Һayr u şerriñi eyle nihān
Virmesün şıķlet saña Һalk-ı cihān

Olma Һayr u şerr ile şöhret-şi‘ār
Kıl Һazer kim her birinin zıddı var

Dāne olsancem‘ider murgān seni
Ġonca olsan ķam‘ idertıflān seni

1755. İmdi ne ġonca ne dām u dāne ol
Bu sözi fehmi eyleyüp ferzāne ol

Dāne bāşī murġekānet ber ċīnend
Ġonca bāşīkūdekānet ber konen

Kendü Һüsnüñ her kim itdiyse mezād
Olmadı ol vāşıl-ı sūd-ı murād

Yüz ķodı yüz biñ ķaza-yı bed aña
Müşteriler urdı dest-i redd aña

Hüsn ile bulsa nedeñlü iştiḥār
Şāhid –i bāzāra olmazı'tibār

Her kim isterse melāmetden emān
Kendin eyler 'işmet-i Ḥaḫda nihan

1760. Ḥod- fūrūşāḫir olurḫ'ār u ḫacil
Kim dimiş olḫ'ace-i bāzār-ıdıl

Her ki dād ūḫüsn-i ḫod-rā der- mezād
Şad ḫazā-yı bed süyü āver u nihād
Der- beyān –ıfā'ide-i der –nīstī

Eylemiş Molla-yışāḫib imtiyāz
'Āşikān-ıḤaḫḫa ta'līm –i niyaz

'Āşık oldurk'olmaya anda vücūd
Ḳalmaya endīşe-i būd u ne-būd

Māye-i terkībini fikr eyleye
Nuṭfe vüḫāk olduḫın zıkr eyleye

Nītekīm def'-ıgurūr içün ayāz
Eyledi köhne libasın kār-sāz

58/b

1765. İtmedi güstāḫolup terk-i edeb
'Ayn –ı Maḫmūd olmaḫa budur sebeb

Püstīn çār ḫāmed ez-Ayāz
Der - ṭarīḫ -i 'aşḫ -ı miḫrāb-ıniyaz

Girme varlıḫla maḫabbetrāḫına
Varma benlikle Ḥudādergāḫına

Senligi ref' eyle senden evvelā
Şoñra ol hāk-i niyaz-ıçihre-sā

Bāb-ıHakkı daḳḳ idenler ben diyü
Redd olındı ben degülsün sen diyü

Bī-men ü māye olur meftūho bāb
Dāhil ol diyü gelürHakdan hitāb

1770. Ben diyen şāhib- vüçüd-ı bü'l-füzül
Eylemez dergāh-ı Mevlāya duḥül

Her ki ber der ü men ü mā mīzened
Redd bābest ü ni ber bālā pered

Terk idersen benliḡi ey yār-ı cān
Sen olur sen cümle benlikler hemān

Ol kişi kim ola benlikden cüdā
Hakk olur anınla yār uāşinā

Dür ider benlik Hüdādan ādemi
Olamaz sırr-ı yaḡīniñ maḡremi

Ol ki da'vā-yı men ü mādan geçer
Ehl-i vaḡdet olduḡın işbāt ider

1775. Bī-men olmaḡdan zarar yokdur saña
Kim dimiş ol vāḡıf-ı sırr-ı fenā

Her ki bī-men şod heme men-hāḡod üst
Dost cümle şod çü ü- rā nīst dost

Eyleyen vārlıḡtılistmātın şikest
Bil ki yokluḡgencine ırgürdi dest

Buldı ol genc̄inede cān gevherin
Almadı bir ḥabbeye kān gevherin

Vārlıḡa maḡrūr olan şahs-ı ḡarīb
Qaldı yoqluḡ devletinden bī-naşīb

Ol ki hestī şehrini itdi ḡarāb
Nīstī gencinden oldu behre yāb

1780. Vārlıḡa meftūn olup ḡalk-ı cihān
Bilemediler āşikārū nihān

59/a

Kār-gāh-ı genc-i Ḥaḡḡ der- nīstet
Ġurre-i hestī çī dāned nīst çīst

Mezheb-i hestīden eylersen ḡurūc
Çarḡ-ı ma'nāya müyesserdür'urūc

Nīstidür dīn ü mezheb 'āşıḡa
Yokdur andan ḡayrı meṡleb 'āşıḡa

İtmeyinceḡal'-i eṡvāb-ı vüçūd
İdemezsin evc-i taḡḡīḡa su'ūd

Bend-i hestīden ḡalāş olmazsa cān
Olmaz anıñ cılve-ḡāhıāsümān

1785. Nīstīdür süllem-i çarḡ-ı yaḡīn
Kim demiş ol 'āric-i eflāk-ı dīn

Çīst mi'rāc-ı felek īn nīstī
'Āşıḡān - rā mezheb ü dīn nīstī

Ger bu mi‘rāca nedür dirseñ Burāk
Böyle itmişler bilenler ittifāk

Her ki yokluk rahşına oldu süvār
Kıldı varlıkmenzilin cāy-ıkarār

Hestī-i fāniden eylerseñ güzer
Hestī –i bākīde eylersīn mekerr

Oldı honek nīstīçāpük‘inān
Kim ider bir anda seyr-i lā-mekān

1790. Nīstīdür rehber-i minhāc-i‘aşk
Şöyle bil ey tālīb-i mi‘rāc-ı‘aşk

Huş Burākī geşhonek nīstī
Sūyī hestīāredetger nīstī
İn beyān emr-i kanā‘at mī- koned

Diñle ey bimār-ı derd-i ihtiyāc
Derdüñe yazmıştabīb –i Hakk ‘ilāc

Ekl-i ma‘cūn-ıkanā‘at evvelā
Şürb-i dārū-yı tevekkül sāniyā

Hubb-ı şabrı bunlara zamm eyle hem
Def‘ ola tā senden ol renc ü elem

Gösterürseñ bu devāya iştigāl
İrişür saña na‘īm-i lā-yezāl

1795. Derdiñe yanlış ‘ilāc itme şakın
Halka ‘arz-ı ihtiyāc itme şakın

Şabr kon bā-faqr u bugzār ez - melāl
Zānki der faḡrest ‘izz-iZü’l-celal

Faqr u fāḡa cānuñıḡılsa zebūn
İtme ızhār-ıtelāşıkıl sükūn

Olma lerzende mişāl-i berg-i bīd
Feyz-i Ḥaḡdan eyleme ḡaṡ‘-ı ümīd

Bilmiş ol ey derd-i faḡra mübtelā
Senden artuḡ meyl ider rızḡıñ saña

Sen tevekkül kūşesin bekle hemān
Rızḡ-ı maḡsūmıñ irişür nā-gehān

1800. Olmasun senden bedīd aşār-ı‘acz
İtme faqr u fāḡadan ızhār-ı‘acz

Hemīn tevekkül kon me-lerzān pā vü dest
Rızḡ-ı tū ber- tū zi –tū‘aşıkterest

İtme dā‘īm fīkr ü tedbīr –i ma‘āş
Virme ol tedbīr ile cānaḡırāş

Ġam virür fīkr-i ma‘īşet ḡāṡıra
Olmasun sende füzūn bu ḡāṡıra

Vaḡti geldükde gelür rızḡıñ tamām
Eyleme bī-hūde sa‘y u ihtimām

Sen hemān dergāh-ıḤaḡḡı ḡıl penāh
İrişür rızḡıñ saña bī-iştibāh

1805. Fāḡaya şabr eyle ‘ayşa nā’il ol
Bu naşīhatle hemīşeāmil ol

**Ber dīl-i ḥod kim nī endīṣ-i ma‘āṣ
‘Ayṣ kem nāyed tū ber- dergāhbāṣ**

Cennet isterseñ Ḥudādan dāyimā
İtme hergiz kimseden bir şey recā

Nān içün dökme hemīṣe āb-ı rū
Eyle bu naḳṣı diliñden ṣūst ü ṣū

Eyleme ey sa‘il-i rızḳ ü nevāl
Kendüñi ṣermende-i zell-i su‘āl

Rāz-ı fakrī ḥalḳdan eyle nihān
Ḥaḳḳa ‘arz it ḥalüñi ancaḳ hemān

1810. Kimseden itme ricaḤaḳdan dīle
Dīñle mażmūn-ı ḥadīṣıdḳ ile

**Goft peygāmbere ki cennet ez- ilāh
Ger hemīḥ‘āhī zi-kes ḳizīme-ḥ‘āh**

60/a

Çün dimiş ol zübde-i nev‘-i beṣer
İstemezseñ kimseden bir şey eger

Ben kefīlim kim ider Mevlā saña
Cennetin iḥsān u dīdārın ‘aṭā

Sen daḥı ey mü‘min –i pāk- i‘tikād
Eyleyüpḳavl-i resūle ‘itimād

Kimseden olma ṭaleb-kār-ı kifāf
Tā ola cennet naṣībīñ bī-ḥilāf

1815. İşte bu da'vîiçün cennet saña
Kim buyurmuşdur resûl-i müctebâ

Ger güvâhîmen kefilem mer torâ
Cennetü'l-me'vâ vü didâr-ı Hüdâ

Ey esîr-i fâka muhtâc ü gedâ
Hakdan iste gayrıdan itme recâ

Meyden iste âbı cûdan isteme
Havzdan humdan şebûdan isteme

Feyzi deryâdan alur cûlar dağı
Luţfına muhtâcdur şular dağı

Luţf-ı Hak yanında gayrıñ luţfi hem
Oldı fî'l-vâkı' mişâl-i nehr ü yem

1820. Bahra nisbet çün olur cû ber- nümûd
İmdi ey leb-teşnegân-ı ab-ı cûd

Hîn ez-ûh'âhîd –râni ez-gayr-ıû
Âb der yem cû me- cû der huşk cû

Gayrıdan hem isteseñ oldur viren
Ol 'aţâyı aheriñdürşanma sen

Kalb-i gayra oldur ilhâm eyleyen
Luţfıdur virmekde ibrâm eyleyen

Çün saña luţf itmegi eyler murâd
Dest-i maḥlûkı ider dest-i cevâd

Hâlûne raḥm eyleyüp şahş-ı le'im
Luţf idüp saña olur ol dem kerim

1825. Hâkdan iste ğayrıya açma eli
Andan özge bir virür yokdur belî

Der be-h'âhî ez- ü ger hem ü dihed
Ber kef-i meyeş sehâ hem ü dihed

Sen nice muhtâc iseñ bir ahere
Öyledürhalk-ı cihân hem yek-sere

60/b

Ger emîr ü ger şeh-i zer tâcdur
Luţf-ı Hâkka her biri muhtâcdur

Halk-ı 'âlem gerşığâr u ger kibâr
Hâcetin Hâkdan diler leyl ü nehâr

Halkdan bâb-ümîdieyle sedd
İdemez muhtâc muhtâca meded

1830. Herkes eyler luţf-ı Mevlâdan su'âl
Fî 'l- hâkıka böyledür çünkim bu hâl

Pes çi 'arza mî -konî ey bed -küher
İhtiyâc-ıhod be-muhtâcîdiger

Var ise fakr u fenâda ta'm-ı hell
Oldı lezzetdekanâ'at çün'asel

Hell-i fakrı nüş idenler dâyimâ
Engebîn-i zevkle buldısafâ

Hell-i fakrıñ fehm iden keyfiyyetin
Hiss ider şehd-i kanâ'at lezzetin

Oldılar zevk-i anā‘atdan hemīn
Nie cānlar ar-ı bar-ı engebīn

1835. Telī-i far u felāketden mūdām
Eki ūret ōsterūp ey merd-i ām

Sirke mefrū u hezārān cān-ı bīn
Ez-anā‘at ar-ı bar-ı engebīn

Eyleme ey mūsrif –i bisyār‘ār
ıra-i ıra refā-yı bī-umār

Bir yeterken bir daı olsa diye
Az ile eyleanā‘at ok yeme

Ya‘ni bir günde dūketme dānei
Dāneden itme tehīpeymānei

ūn yimek emrin utarsın bī-‘inād
Men‘-i isrāfi daı hem eyle yād

1840. Olmayam dirse eger fara zebūn
Ekl ü ūrb itme kifāyetden fūzūn

Dāne kem-ter or me-kon endīn refū
ūn gelū a‘andī be-ān lā-trefū

Dānei yersenanā‘atla mūdām
Hergiz olmazsın esīr-i bend-i dām

Dāne-i bī-dām olur saa nevāl
Bōyledūr ‘ilm-i anā‘atde me‘āl

61/a

Dāne-iıra olursa mūbtelā
Dāmdan dāma dūersin dāyimā

Rızkını birden yime itlāfıko

Qıl zarüretden hāzer işrāfıko

1845. Eyleyüp ‘ilm-i qanā‘atle ‘amel
Bil nedir lā-sırr fū‘ādınmā-ḥeşel

Tāḥorī dāne-i yūftī tū be-dām

İn koned ‘ilm-i qanā‘at ves-selām

Hāşıl-ı cū‘ vü riyāzet in büved

Eyleyüphāşiyet-i cū‘-yı beyān

Gör ne dir ol zevk-baḥş-ı tālībān

Olsaḥālī nāndan enbān-ışikem

Böyledür taḥkīk-i ma‘nīlā-cerem

Ol şikem gencine-i ‘irfān olur

Perver ü pür gevher-i īḳān olur

Nān-ı cismānī ider qalbi ḥazef

Olamaz lü‘lū –yi ma‘nāya şadef

1850. Hāşılı ey tālīb –i genc-i güher
Derd-i cū‘a şabr idüp ya‘nī eger

Ger tūin enbān zenān ḥālīkonī

Pür zī-gevher- hā-yı iclālī konī

İtme ey perverde –i nefis u hevā

Tıfl-ı cāna şīr-i şeyṭānīgıdā

Qılma nefsi tıfl-ı cānīn dāyesi

Şīr-i şeyṭān olmasun tā dāyesi

Şîr-i şeytândur mezâyâ-yı heves
Tıfl-ı cāna anı itme mültemes

Kes o sedden tã ki ol tıfl-ı güzîn
Kudsiyân-ı ‘arşa ola hem-nişîn

1855. Himmetiñ eyle o ma‘şūma bülend
Dāye –i nefis itmedin mekr ü gezend

Tıfl-ı cān ez -şîr-i şeytân bāz-kon
Ba‘dez- âteş bā- melek enbāz kon

Ey giriftār-ı hevā-yı küt u zād
İtme nān u gūşta meylüñ ziyād

Anlarıñ zîrā ki oldı aşlı kil
Olımazlar küt-ı cān u küt-ı dil

61/b

Olma bu tîre kiliñ gel rāğibi
Kalmayasın tã ki yerde kil gibi

Nān nedür fikr-i daķıķ-i mā-sivā
Gūştdur endîşe-i zevķ-i hevā

1860. Kıl hāzer ey mübtelā-ynān u gūşt
Olma dāyim mübtelā-yı nān u gūşt

Nān gilest u gūşt –i kem-ter ẖor ez-în
Tā ne-mānī hemçü kil ender zemîn

Çünki me’kūlātñ oldı aşlı gil
Rūh-ı insāniye ol lāyık degil

Rūh-ı hayvāniçündür ol ‘alef
Eyleme maḥşülüñi aña telef

Ol ‘alef gerçi virir cisme semen
İsteseñ ammā alınmaz bî-şemen

Bundan özge bir ‘alef var kim Hudā
Bî-ğarez itmiş anı halka ‘aṭā

1865. Hāşılı ey hem ğidā-yı gāv u her
Eyleyüp mer‘ā-yışüretten güzër

**Rûz-ı hikmet hor ‘alef kin- rā Hudā
Bî-ğarez dādest ez - maḥz-ı ‘aṭā**

Ol ğidā kim şimdilik besler teniñ
‘Aķıbet olur gülü-ğirũnsenin

Olma meftũn-ı ğidā-yı zāhiri
Mevt mũcibdür bil anıñāhiri

Olsa mekũlũñ ğidā-yı bāṭını
Sen olursun betr-i cānıñ fāṭını

Pest iderseñ nān-ı şüret rütbesin
Cümle rızķıñ buldı hikmet rütbesin

1870. Nũr-ı dānişle virüp kalbeşafā
‘İlm-i raḥmāniden alursıñ ğidā

**Rızķ-ı tũhikmet bũd der- mertebet
K‘ān gülü-ğired ne -bāşed ‘āķıbet**

Loķma-izāhiriden ol beste-dehān
Tā-dehān-i rāz ola saña ‘ayān

Ol dehāna oldızirā kim ğidā
Loķma-i cān-baḥş-ı envār-ı Hudā

Loḳma-ıẓāhir nedürḳavl-i ‘avām
Bu dehānıñol ğıdāsıdur tamām

62/a

Loḳma-ı ma‘nā nedür zevḳ-i derūn
Ol dehānıñ bu ider ‘ıyşın füzūn

1875. Sen dahı eytālib-i zevḳ-i nihān
Ger bu şūret loḳmasından bir zemān

İn dehān bestī dehānī bāz şod
Kūḥorende-i loḳma-hā-yı rāz şod

Men‘ iderseñ cismi şīr-i dīvden
Sīr olursun nī‘met-i cān ile sen

Şīr-i dīv eyler ten-i insānı dīv
Görinür andan hezārān mekr ü rīv

Ṭıfl-ı cāna etdirüp meyl-i ḥıṭām
Men‘ine eyle kemāl-i ihtimām

Tā firāvān ni‘met-i nūr-ı kemāl
Ola dāyım cānuña zād u nevāl

1880. Lezzet-i nefsi idinmekūt u zād
Diñle bu beyti ki zāhirdür murād

Ger zi- şīr-i dīv-i ten -rā vā-bürī
Der ḥıṭām –ı ũ besi ni‘met ḥorī

Nūr-ı manāyıġıdā idüp dile
Bu ḥorişlerden kesil tedricile

Oldı zîrâ bu ħorişlerkut-ıher
Bunlara meyl eylemez âzâdeler

Bu ħorişlerden bil ey şâhib-i reşâd
Kavl-i nefis ü fi'l-i şehvetdür murâd

Bu ħıdâlardan idenler ihtimâ
Buldılar emrâz-ışüretten reha

1885. Sen dahı bir nice gün tedbîr idüp
Nefsüni perhîz ile tenfîr idüp

Zîn ħoriş-hâ endek endek bâz ber
Kîn ħıdâ-yıher büved nîân her

Ger helâl olursada kut-ı ‘avâm
Tâlibân-ı dost olur ħarâm

Fazladur zîrâ bu kûtuñġâyeti
Pâk olanlar istemez ol ni‘meti

Bu ħıdâlar kalbi eylerler keşîf
Olmaz anıñhâşılı fikr-i laţîf

Vây eger ekli ħarâm ola anıñ
Aşlı ħaqq-ıhaş u ‘âmm ola anıñ

62/b

1890. İstimâ‘eyle bu kavl-i fâĥiri
Ĥâşılı bu kim ħıdâ-yızâhiri

Ger helâl âmed pey-i kût-ı‘avâm
Tâlibân –ı dost -râ bâşed ħarâm

Nân u biryân lezzetinden kıl ferâġ
Kim o lezzetden olur muĥtell demaġ

Düşme nār-işehvete biryān gibi
Dāğlar yakma derūne nān gibi

Nūr-ı‘aqlı cāna eyle mā’ide
TāMesīhāgibi bulsun fā’ide

Her nefesde mürde ihyāeylesün
Derd-i marzāya müdāvēeylesün

1895. Kılma zevk-i nān u biryāna heves
Eyle dāyim nūr-ı‘aqlı mültemes

Mā’ide -i ‘aḳlest nīnān uşāy
Nūr-ı‘aḳlest ey puser cān- rāḡidā

Ādeme nūrdan özge yokḥoriş
Bulmaz andan ḡayr ile cān perveriş

Ādemiñ olmuşdıḳūtı nūr-ı cān
Halk olunmazdan muḳaddem āb u nān

Bilkiādem ‘ayn-ı nūr-ı cān idi
‘Ayn-ı cānda şūreti pinhān ide

Oldı çün ol şūret aḥir āşikār
İtdi cismāni ḡidāyı iḥtiyār

1900. Ādeme gerçi bu sır mestūrdur
Mātaḳaddūmden ḡidāsınūrdur

Nīstḡayr-ı nūr –iādem- rāḥoriş
Vez cüzān cānī ne-bāşed perveriş

Nūr- ı Hāḳdur feyż-i cān u āşl-ı nān
Oldılar perverde andan nān u cān

Nūr-ıHakdan aldı bu nān māyeyi
Feyz-i Hakdan buldı bu cān vāyeyi

Nān-ıhikmetdür bu nānıñ iden
Cān-ı kudredür bu cānı cān iden

Şaldı nān-ışürete ‘aksin o nān
Virdi cān-ıkalıba feyzin o nān

1905. Nān u cān anlarla bulmuşdur vücūd
Böyledür zīrā ki ol şāhib- şühūd

63/a

**‘Aks-i ān nā-nest kīn nān nān şodest
Feyz –i ān cānest kīn cān cān şodest**

Çün ola sañağıdā bir kez o nūr
Sende kalmaz rağbet-i nān-ı tenūr

Hem olup nān-ı tenüre hāk-rīz
Bilki her gördükçe eylersin güriz

Ger nedür dirseñ o nūr-ı pür-ziyā
‘İlm-i Hakdurtālib ol dāyim aña

‘İlm-i nefse didiler nān-ı tenūr
Eyle andan mümkün oldukça nefūr

1910. Kılmayup anı dil ü cāna ğıdā
Hırş-ı cān ile olup germ- iştihā

**Çün horī-yek-bār ez –mekül-ı nūr
Hāk-rīzī ber ser-i nān-ı tenūr**

Ger ʔa‘ām-ıẓāhiriden nā-gehān
Hasta olsankalmasa sende tevān

Ol maḥaldeḥālīni görseṭabīb
Dir ki eyle açlığa şabr u şekīb

Açlukdur cümle emrāzā devā
Kim iderḥoşlukları toklukḥebā

Fikr-i fāsidle iderseñkalbi sīr
Derd-i bī-dermāna olursun esīr

1915. Sırrü’l cu‘-ı ʔa‘āmü’llāhi bil
Nuṭḡ-ı Mollādan bu kavli gūşkııl

Cümle nā-ḥoş ez- mücā‘at ḥoş şodest
Cümle ḥoşhā bī mücā‘at-hāredest

İtse derd-i heyza ifsād-ı mizāc
Açlukdur der-‘aḡab aña ‘ilāc

Olmasa açlık o derde sāz-kār
Yüz maraḡ daḡı olurdı āşikār

Renc-i heyza mā-sivā efkārıdur
Gürisine çeşmān anıñbīmārıdur

Açlıkgeçmekdür ol efkārđan
Nükte fehm it maḡzenü’l- esrārđan

1920. Geçme señ bīmār olursun muttaşıl
Gör ne yazmış ol ṭabīb-i cān u dil

Ger -ne bāşed cū‘-ışadr renc-i diger
Ez -pey-i heyza berāred ez- tū ser

Derd-i cū' uñ gör yineḥāşıyyetin
Tālib ol zevk itmege keyfiyyetin

Oldı ol cū'-ı laṭīf u mu'teber
Cümle -i emrāzdan pākize-ter

Hem anıñ var nice nef'-iāḥerī
'Aşka merd-iṭālībī eyler cerī

Cū'-ıẓāhirden irir cisme devā
Cū'-ıbātın feyz ider cāna şafā

1925. Aclıkdirdindendür dermān-ıcān
Zāhir ü bātında oldı bī-gümān

Renc-i cū'ez- renc-hā pākize -ter
Ḥāşşe der cū'st şad nef'-i diger

Merd olur kim cū'ıteshīr eyleye
Dāyimābu emre tedbīr eyleye

Didiler bu cū'a zīrā 'ārifān
Ber 'alef zār-ı ferāḥ u bī kerān

İdemez himmetle kimse anı tayy
Her nice sa'y itse olur süst-pay

Rūḥ-ı ḥayvānide yoḳol iktidār
Kim ideṭayyındasa'y-ı bī-şümār

1930. Her 'alefḥāra naşīb olmaz bu ḥāl
Kim dimiş zīrā ki Mevlānā Celāl

Hod ne-bāşed cū‘-ıherkes -rā-zebūn
Kīn ‘alef zārīst z-endāze birūn

Şīr-i cū‘ı her kim eylerse zebūn
Pençe-i şehvetden olur ol maşūn

Bilki eyler anı feyz-i cū‘-ı şīr
Hem olur қatl-i seg-i nefse dīlīr

Virdilerhāşān-ıHakka cū‘-ı tā
Olalar her biri bir şīr-i Hudā

İtmedi ol loқmadan perver digār
Mübtelā-yıcū‘-ıkelbīhişse-dār

1935. Az ni‘met şandılar cū‘ı‘avām
Bilmişolsunlar budurhak-ı kelām

Cū‘-ı merhāşān-ı Hak- rā dāde end
Tāşevend ez- cū‘-ışīr zūr- mend

Herkes olmaz ni‘met –i cū‘a sezā
Andan almaz hişse her cıl ü gedā

64/a

Kim gıdā-yıādemīden gāv u her
Hikmet-i Hakla degüldür behre-ver

Pīş-i hayvāna ‘alefkorlar müdām
Anlara lāyıkğıdā oldur tamām

Cilfodur kim nefse dāyimsīr ola
Cū‘ıteklif itseler dil-gīr ola

1940. Yok yere ol ‘āşık-ı nān u ibā
İtmesün cū‘u riyāzetden ibā

Cü‘ her cîlf ü gedā-rā key dihend
Çün ‘alef kem nîst pîş-i ü nîhen

İtme farṭ-ı hırşla ekl-i ğıdā
Ḳalma esfelde zelîl ü mübtelā

Didügüm gibi‘urüc eyle ki tā
Cilve-gāh ola saña fevḳ-i semā

Olmağıçün ‘āric-i evc-i hüda
Yokṭarîḳ illā ki tebdîl-iğıdā

Olma ḳût-ı cisme dāyim mübtelā
Zād –ı rûḫānîden alberg-i nevā

1945. Luṭf idüp pend ü naşîḫatla saña
Gör ne dir Mollā feşāḫatla saña

Ya ḫarîşü’l- baṭn-ı ‘arrec ḫākezā
İnnemāl minhāc-ıtebdîlü’l -ğıdā

Ülfet isterseñ eger emlāk ile
Olma ālūde ğıdā-yıḫāk ile

Eyle nūr-ı ma‘rifetle iğtidā
Ol başar mānend şāf u rûşenā

Himmet eyle cism iken cān olmağa
Nūr-ı‘aynü’l‘ayn-ı insān olmağa

Ḳıl melā’ikle tevaffuḳdaḫı hem
Eyle cānı nūr-ıḤaḳdan muğtenem

1950. Cehd idüp şıdḳ u taleble dāyimā
Eyle zılmānîğıdādan ihtimā

İgtida bin-nūr kon mislū'1 -beşer
Vāfıkū'1 emlāk bā-ḥayrū'1 beşer

Olsaḳūt-ı zıkr u tesbīḥ-i Ḥudā
Görmeye cismüñ ferişte-veş edā

Gāh kābūs u gehī vehm üḥayāl
İtmeye bir dem seni āzürde bāl

64/b

Hāl olursa ger saña tesbīḥ-i Ḥaḳ
Sende göstermez eşer ol mā-sebaḳ

Ḳurtulursun cümleden hem-çün melek
Hem olur menzil-gehün evc-i felek

1955. Hāşılı ey tālib-i feyz-i şafā
Şafvet isterse derūnıñdayimā

Çün melek tesbīḥ –i Ḥaḳ-rā kon ḡidā
Tā rehī hem-çün melā'ik ez -ezā

Ḥān-ımaḥsūsūñ me'alī bellüdü
Vech-i mesbūk üzrehāli bellüdü

Līk var dünyāda birḥ̣ān-ı nefīs
Anı teşḥīşidemez şaḥş-ı ḥasīs

Ger nedür dirseñ oḥ̣ān-ı cān-fezā
Ḥān-ı ma'nadur gelür ruḥaḡıdā

Gerçi ol ḥ̣ān-ı laṭīf ü mu'teber
Baştolunmuşdur cihāna ser-be-ser

1960. Göremez ammā anı çeşm her liyām
Böyledür zîr aña ol fahr-i kirām

Çend ihvānnî nihāde der cihān
Lîk ez- çeşm-i hasīsānder nihān

Ȧolsa ni‘metle eger bāğ-ı cihān
Mār u mûruñhākdürkısmı hemān

Behre almaz ni‘met –i cāndan ‘avām
Kim dimişler el ‘avāmu kel-hüvām

Ni‘met –i ma‘nā ki zevk u hāldür
‘Ālem ol ni‘metle māl-ā-māldür

Ādeme lāyıkdur ol ni‘met yine
Mūr u mārāhākdürkısmet yine

1965. Nitekim ol nā’il –ih‘ān-ı vişāl
Eylemiş bu beyt ile baş-ı kemāl

Ger cihān bāğî pür ez-ni‘met şeved
Kısm-ı mār u mūr hem hākībüved

Niçe bir ey ‘āciz u bî-iqtidār
Nān içün sa’y eylemeñ leyl ü nehār

Qıl ferāğat fikr-i āb u mār yeter
Zikr –iHakk saña hayāt-ı cān yeter

Feyz-i envār eylemez cāna bu nān
Nān –ı mā’niden olur zinde bu cān

Nān –ı ma‘nākapmağa bî-ihtirāz
Himmetiñ ‘ālî gerek destüñ dirāz

1970. Şunmadın dest-iķazā cām-ı memāt
İrmedünpāyāna eyyām-ıhayāt

Tā ki sen ey bî-mezāk teşne-i cān
Çeşme-i taklîdi eylersin mekân

Bes kon ey dūn-himmet-i kütēh benān
Tā keyet bāşed hayāt-ı cān benān

Dāyimā nūş itdügünşūrāb olur
Cism u cānıñhaste vü pür -tāb olur

Terk idüp ol çeşmeyi ey teşne-leb
Şatt ü Ceyhūn u Furātıkıl taleb

‘Ārifān –ıHākdur ol enhār-ı pāk
Ābını nūş eyleyen olmaz helāk

1975. Sen kulaķtutmazsın amma dāyimā
Böyle söyler saña sakķā-yı fenā

Ey ki ender çeşme-i şürest hayāt
Tūçi dānişatt u Ceyhūn u Fırāt

Tā be-key ey beşte-i ümmīd ü kām
Saña bu fānî ribāţola maķām

Bekleme bu dār-ı miñnet kūşesin
Tūtharābāt-ı maħabbet kūşesin

Cām-ı‘aşķı nūş idüp mestāne ol
‘Aķla bildürhaddini dīvāne ol

Kendüñi maḥv eyle sekr-i Ḥaḳḳla
Tā ki feyz-i inbisāt irsün dile

1980. Bil bu zevḳi vāşıl ol kāmillere
Diyessin tā sen daḥı ġāfillere

Ey tū nā-reste ez -īn fānīribāt
Tūçi dānī maḥv u sekr ü inbisāt

Naḳl-i sekriñ naḳl idüp ḥālātını
Şerḥidersin ḥalka keyfiyyātını

Ehl-i vaḳt itseler saña nezer
Sende görmezler o ḥāletden eşer

Sen hemānā kūhā olmuşsun naẓīr
Kim degül şıyt u şadāsından ḥabīr

Olmaduñ çünkīm esīr-i derd-i ‘aşḳ
Nāmuña herkiz dinilmez merd-i ‘aşḳ

65/b

1985. Merd iseñde zenden ebtersin hele
Her ne deñlü dehre şalsan velvele

‘Aşḳān şu‘le est kū çün ber furūḥt
Her ki cuz ma‘şūḳ-ı bāḳī cümle sūḥt
Der beyan-ı ‘aşḳ u mestihā-yı dey

Eyleyüp aḥvāl-i ‘uşşāḳı beyān
Gör ne dir ol rāz-dān-ı ‘āşıḳān

Ya‘ni oldur merd-i ‘āşıḳkim müdām
Ḥizmet-i ma‘şūḳ olur aña merām

Ola ma‘şūk-ıhākīki bā -hūşūş
Dāyim eyler bī-ğarāz ‘arz-ı hūlūş

Hidmetinden ücretümmīd eylemez
Miḥnetinden rāhet ümmīd eylemez

1990. Renc ü rāhet müzdḥidmet cümle kām
‘Āşıkā ḥaḥdur budurḥaḥḳḳ-ı kelām

‘Āşıkān- rāşādū mānī vū ḡam ūst
Dest –müzd ü ücret u ḥidmet hem ūst

‘Āşık-ı Ḥaḳeylemez ḡayra nezer
Mā-sivāyanında olmaz mu‘teber

Ḥaḳḳ virir bir dīde-i pūr nūr aña
Kanda baksaḤaḳ olurmanzuraña

Ḡayra bakdırmaz anı zevḳ-i şuhūd
Çeşmine anıñ görünmez bu nümūd

Ḥaḳ budur kim ‘āşık -ı ḥāliş-nihād
Eylemezḡayrıñ temāşāsın murād

1995. Ḡayra baksa yokdur anda ma‘rifet
Aña bu sevdādan olmaz menfe‘et

Ḡayr-ı ma‘şūk er temāşāyi būved
‘Aşık-ı ne -būd herze sevdāyī būved

Āteş-i ‘aşkolsa ger efrūhte
Ḡayr-ı ma‘şūḳı ider hep sūhte

Her dile k'oldıbu ateşşu‘le-zen
Yandı mevcūdı anıñ bu şu‘leden

Qalmadı illāki ma‘şūkī hemān
Böyle virmişler bu ateşdenişan

Bende vardur dirseñ ol āteş eger
Ya nedür sende bu hestiden eşer

66/a

2000. Yanmamış varuñ senüñ ğavgāyıko
Lāf urup germiyyet-i da‘vāyıko

Çünkü ‘aşık nīstī ey ner-gedā
Hemçü -kūhī bī-ħaber -dārīşadā

Defter-i a‘dādaşığmaz ‘aşk-ı ferd
Kendi birdürbir gerekdür aña merd

Penç ü şeş ‘aşka degildür āşinā
Kūyda birden ğayrı yokmaħrem aña

Fī’l –meşel kūydur vücūd-iādemī
Dildür anda şāh-ı ‘aşkıñ maħremi

Ol ki birden ğayrısın itmez ħisāb
‘Aşk olur anıñla maħrem bī-ħicāb

2005. Penc ħiss u şeş cihetden geçmeyen
‘Aşka yār olmaz budur ħaqq-ı suħen

‘Aşk- rā der penc üşeşhod yār nīst
Maħremeş der-dih yekī deyyār nīst

Mezheb-i ‘aşkı idenler ihtiyār
Nā-murādī resmini eyler şi‘ār

Ber -murādān-ı reh –i ‘aşk u vidād
‘Aşkdangayrı idinmezler murād

‘Āşıkıñ ol dem olurıdık[ı] ‘ayān
Kalmaya anda murādāt-ı cihān

Olmasa bir dilde kām-ı dünyevî
Andadur ‘aşk u hülûş-ı ma‘nevî

2010. Gerçi çok kimse ider da‘vā-yı‘aşk
Görseñ ammā kim hilāf-ı rey-i ‘aşk

**Her yeki -rā hest der dil şad murād
İn ne-bāşed mezheb -i ‘aşk u vidād**

Bendegān -ı‘aşk-ı pāk-ı Zü’l Celāl
Oldılarāzāde vüāsūde hāl

Mülk-i dünya anlara oldıharām
Hāce-i dünyāya olmazlargulām

Ten- perestüñdür o mülk-i bī-şebāt
Cān perest itmez cihāna iltifāt

Mülk-i dünyādan iden kaṭ‘-ı nezer
Oldı der-gāh-ıHüdāda mu‘teber

2015. Terk idüp dünyāyı merdān-ıHudā
Faḥr idüp dünyāya dirler dāyimā

66/b

**Mülk -i dünya ten-perestān -rā helāl
Māğulām-ı‘aşk-ı pāk-ıZü’l- celāl**

Muṭrib-ı ‘aşkıñ budur şavtı müdām
Ne hüdāvend ol ne ḥod ḥalkağulām

Böyle dir ol muṭrib itdükçe semā‘
Bendelük bend ü efendilikşudā‘

Bendelük bendinden ol āzāde-ser
Hem hüdāvend olmadan eyle hāzer

‘Āşık ol terk eyle bu gavgāları
Çekme bend-i hizmet ü derd-i seri

2020. Diñle sende var ise gūş-ıkabūl
Gör ne tahrir itmiş ol şāhib uşūl

Muṭrib-i ‘aşkīn zened vaḳt-i semā‘
Bendeḡī bend ü Hüdāvendīşudā‘

Bendelük kaydında zāhir şad heṭer
Saltanat emrinde hāşıl derd-i ser

Oldıhāli bende vüṣāhīñ‘ayān
Bu ikidenkaldı ‘āşıklık nihān

Bu iki perde olursa çāk eger
Görinür ol sırr-ı maḥfiden eṣer

Ol nedür ma‘şūka voşlet zevḳidür
‘Ālem-i vuşlatda rāhet zevḳidür

2025. Bilmedi çünkim bu esrārı‘avām
Ol sebebden didi Mollā-yı enām

Bende givü saltanat ma‘lūm şod
Zīn rū-perde ‘āşıkimektūm şod

Eylediñse emr-i ‘aşkı ihtiyār
Olma şimdenşoñra neñg u ‘āra yār

‘Aşq u nāmūs eylemezler imtizāc
Terk –i nāmūs itmedür bunda ‘ilāc

İtme hergiz-i bāb –ināmūs maķar
Ol ķapudan ğördi çok ‘āşıkzarar

Ya‘ni fırşat-ı fevtolur ol bābda
Keyf –i ğafletleķalursan h‘ābda

2030. Olma ve‘l-hāşıl esīr-i bend-i ‘ār
Eyleme nāmūs-iāşķı pest u h‘ār

‘Aşķ u nāmūs ey birader rāst nīst
Ber der –ān nāmūs ey ‘āşık mā’īst

67/a

Olsa Hāķdan ğayrı ya‘aşķu niyāz
Ol hāķīķī olamaz olur mecāz

Cümle-i evsāf –ı Mevlādandur ol
Pertev-i zāt-ımu‘allādandur ol

‘Aşķla geldizuhūra kā’ināt
‘Aşķdur ser defter-i cümle şıfāt

‘Aşķı dünyāemrineşarfeyleme
Tîrehakīĝevhere zarf eyleme

2035. Hāķda şarf eyleyene ol gevheri
Ĝörme şāyeste bu vaşfaāķheri

‘Aşķzi -evşāf-ıķadīm-i bī-niyāz
‘Āşıkī ber ğayr-i ū bāşed mecaz

Oldı ‘aşķakuvvet –iHāķsāz-kār
Buldı ol deñlü tevān u iktidār

Gāhi eyler sīne-i eflāki çāk
Gāhi eyler cism –i arzı lerze-nāk

‘Aşkla mi‘rācaıktı enbiyā
‘Aşkla harkoldı yüz yerde semā

Şol kadar kudretle olmuşdur cerī
Bî –behāne titredür gāhīyeri

2040. ‘Aşkla virmiş kuvvet ü kudret Hudā
Pençe-i kahrındadır ‘arz u semā

‘Aşkbe-şikāfed felek- rā sad şikāf
‘Aşk-ı lerzānet zemin- rā ez- gūzaf

‘Aşkla devr itdi bu nūh āsiyāb
Mevcini eflāke irgürdi bu āb

Olmasaydı ‘aşkla germ-ittihād
Şūret-i ālem bulurdi incimād

Ya‘ni gelmezdi vücūda mümkināt
Mümkün olmazdı zuhūr-ı kā‘ināt

Feyzidürol baħr-ı mevvācuñ vücūd
Andan olmuşdur ‘ayān būd u nümūd

2045. Şūret-ārā-yı havādiş ‘aşkdur
Gerdiş-i eflāke bā’iş ‘aşkdur

Devr-i gerdūn-hāzi- mevcı ‘aşk-dān
Ger nebūdī ‘aşkbefsürdī cihān

‘Aşk için oldı niçe goft ü şenīd
Olmadı ol kulzümüñ ka‘rı bedīd

‘Aşkgirmez kıl u kâlũñzarfine
Söz yetişmez vaşfinuñ bir harfine

Güft ü gūdan fehmi olunmaz rāz-ı ‘aşk
İtmiş ahengin muhālif sāz-ı ‘aşk

‘Aşkdur ol baħr-ı bī-ka‘r u kerān
Kim muhītılmaz anı şerh u beyān

2050 . Nakle şıgmaz hāşılı evşāf-ı ‘aşk
Kim dimiş ‘aczinden ol vaşşāf-ı ‘aşk

Derne-konced ‘aşk der goft u şenīd
‘Aşkderyāyist kā‘reşnā-bedīd

Her maħalde āşikāra vū nihān
‘Aşkdur virdi zebān-ı āşikān

Hoş gelür ‘āşıklara sevdā-yı ‘aşk
Şulh olur ol zümreye gavgā-yı ‘aşk

‘İllet-i vesvāsaderman ‘aşkdur
Hastegān-ı nefse loķmān ‘aşkdur

Mā-sivāderdi bulur andan devā
Def ‘ olur cāndan heves dilden hevā

2055. Ol sebebdan eyleyüp ‘aşkaħitāb
Böyle dirler ‘āşikān-ı zevķ-yāb

Şād bāş ey ‘aşk-ı hoş sevdā-yı mā
Ey devā-yı cümle ‘illethā-yı mā

‘Aşkdur dilden ğurūrı ref‘ iden
‘Aşkdur emrāz-ı ķalbi def‘ iden

Āfet-i nāmūs u naḥvet ‘aşkdur
Çāre –sāz-ı derd-i şehvet ‘aşkdur

Tıbb-ı Calīnūs ile gitmez bu derd
‘Aql-ı Eflātūn degül bu işte merd

‘Aşk ider bu derde dermānı yine
‘Aşk ider nefse bu iḥsānı yine

2060. ‘Aşkdur çünkim ṭabīb-i çāre-sāz
N’ola dirlerse idüp ‘aşka niyāz

Ey devā-yı naḥvet u nāmūs-ı mā
Ey tū Eflātūn u Calīnūs-ı mā

‘Aşkla Eflāke çıkdı cismi ḥāk
‘Aşkla raqş itdi kūhve oldı çāk

Eyleyüp kisb –i leṭāfet enbiyā
İtdiler bu cism ile ‘azm-i semā

68/a

Olmadı māni‘şu‘ūdaḥāk-ı ten
‘Aşk ref’ itdi bu ḥākiḥākden

‘Aşkla raqş itdi ḥaqqā kūh-ıTūr
Pāre pāre oldı āḥir bī-şu‘ūr

2065. Himmet-i vālā-yı‘aşkaāferīn
Ḳabza-iḥūkmündedür çarḥ u zemin

Cism –i ḥāk ez -‘aşk ber -Eflāk şod
Kūh der- raqşāmed ü çālākşo

Yokdur endāze cünün –ı‘āşıkā
Kıl nazar ahval-ı Kays u Vāmıkā

Herbiri oldu melāmet‘āleme
Her birinden düşdiḥayret ‘ādeme

İrmedi ‘akla bu sevdādan ḥaber
Kıldı ḥayret çeşm-i gūşın kūr u ker

İtdi sevdā-yı mecāzī ‘aklı deng
Yāḥaḳīḳiden alur mı bŷy u reng

2070. ‘Akla şıgımaz vaşf-ı şŷr- efzā-yı‘aşk
Bir cünŷna benzemez sevdā-yı‘aşk

Nıst ez- ‘āşık kesī dīvāne ter
‘Akl ez- sevdā-yıŷ kŷrest ŷ ker

‘Āşık-ı dīvāne sŷylerse Ḥaṭā
Gŷş idŷp ḳavlin dimek ḥāṭī aña

‘Aşkdur ‘āşıkda gŷftār eyleyen
Bādedŷr mesti ḥaṭā-kār eyleyen

Ger çekŷp tıg-i cefāḥaşm-ı ‘anīd
‘Āşıkuñ ḳanın dŷkŷp itse şehīd

İtme ol pŷr-ḥŷn şehīdi şŷst ŷ şŷ
Yursañ anı sen yine ḳan ile yŷ

2075. Her ne ḥālet itse ‘āşıkdan zuhŷr
‘Aşkdandur kendŷde yokdur şŷ‘ŷr

Ger ḥaṭā gŷyed ŷ rāḥāṭī megŷ
Ver şeved pŷr-ḥŷn şehīd ŷ- rāme-şŷ

Çün şeh̄ide şudan evlā oldıhūn
Māni‘ olmañ aqsun ol ḥadden füzūn

Hūn degül ol la‘l-i mercānduraña
Medfenī rengin gülistāndur aña

Her ḥaṭā kim ‘āşık itdi irtikāb
Ol ḥaṭādan yeg degüldür şad şavāb

68/B

‘Aşkdur dāyim anı taḥrīk iden
Ḥodḥaṭā gelmez vuḳū‘a‘aşkdan

2080. Peshṭaṭā-yı‘āşık-ıhūn-ıshēd
Böyledür zīrādemış ol ehl-i dīd

Hūn-ıshēdān -rā ez-āb evlā-terest
İn ḥaṭā ez-şad- şavāb evlā-terest

Ey iden taḳlīd ile da‘vā-yı‘aşk
Kandesin kande ser-i sevdā-yı‘aşk

Olma bī-hūde bu yüzden lāf-zen
Nāmdangayrı ne bildin‘aşkdan

‘Aşk eger itse seni bir kerreḥ‘ār
Turmayup ol demde eylersin firār

Çün degülsün ‘aşkda s̄ābit- ḳadem
Tut lisānıñ bu hevādan urma dem

2085. Eylemezseñ zillet-i ‘aşkı ḳabūl
Añma ‘aşkıñ nāmını ey bü‘l- füzūl

Tū be-yek ḥ'ārī gürizānī zi-‘aşk
Tū becoz' nāmīçi meydānizi- ‘aşk

‘Aşkanuñ -çün oldı evvel ḥūn-feşān
Tāgürizān olalar bī-gānegān

Ya‘ni herkim kılmaya cānın fedā
İtmeye ‘aşka heves ol nā-sezā

Çünki bunlar itmedi andan ibā
Oldılar şāyeste-ıḳurb-ı Ḥudā

Böyle virmişler bu ḥikmetden ḥaber
Bilmedünse bilmiş ol ey bī-ciger

‘Aşkez-evvel çerā-ıḥūnī būd
Tā güriz-i dehr ki bīrūnī būd

2090. ‘Aşkdur sultān-ı şāḥib ‘izz ü nāz
Kim diler bir nāzına yüz biñ niyāz

‘Aşkdur mesned nişīn-i kibriyā
Der-gehinde şāḥlar olur gedā

Herkese itmez tenezzül şāḥ-ı ‘aşk
Herkes olmaz lāyık -ı dergāḥ-ı ‘aşk

‘Aşk dāyım nāz u istignādadur
Kendi a‘lā mmenzili a‘lādadur

‘Aşqşalmışdur cihana velevle
‘Aşqāsān vech ile gelmez ele

‘Aşk- rāşad nāz u istikbār hest
‘Aşk bā-şad nāz mī-āyed be-dest

2095.Gerd-i ‘aşka irmek olmazhā’ifān
Men‘ ider vehhāmı yoldan bīm –i cān

Derd-i ‘aşk ister bu kār-ihevl-nāk
Eylese tāāsumāniferş- i hāk

Bakmayup şīb ü firāze dāyimā
Olmaya rāh-ııalebde süst- pā

Terk idüp endişe-i cān u serī
Ola bu vādīde bī- havf u cerī

Tālib olmaz‘aşka bī-bāk olmayan
Girmez ol vādīye çalāk olmayañ

Key resent inḥā’ifān der gerd-i ‘aşk
K’āsman- rāferş sāzed derd-i ‘aşk

2105.Teşnedür ‘aşkehli kendü kınına
Korku virmez tīgü hançer cānına

Başını şimşir-i ‘aşka ‘arz ider
Hançer –i hūn –rīzīne gögsün gerer

Tīg-i ‘aşkı başına devlet bilür
Katl olunsa cānına minnet bilür

Hāşılı ‘aşıkolur bī-vehm ü bāk
Gönlüne gelmez gam –ıhavf u helak

İtmeyüp tīg-i kazādan ictināb
Böyle eyler gamze-i ‘aşka hitāb

Tū me -kon tehdīd ez- küšten ki men
Teşne-i zārem be -hūn -iḥīšten

2110.Olsa ‘āşikküşte-i şemşīr -i lā
Eylemezkaṭ‘ā yine terk-i velā

Olmasakurbān-ı lābī-ḥavf-ı cān
‘İyd’-ı illāya irişmez ‘āşıkān

Heybet-i āvāze-iṭabl -ı belā
Cān-ı‘āşıkdan şalar kevne şadā

Ol şadā hem böyle söylerāşikār
Kim belādan eylemez ‘āşıkfirār

Gelse bismi[l]gāh-ı‘aşka bī-vücūd
Merd-i ‘aşk eyler bu nağmeyle sürūd

69/b

‘Āşıkem men küşte-i kurbān -ı lā
Cān-ı men nevbet-geh-i ṭabl-ı belā

2115.İtme ey zāhid dem-i‘aşka heves
Bī-ḥalāvet urma ol demden nefes

Neysin ammā kim degilsün ney-şeker
Almamışsın zevk-i şekkerden heber

Gerçi ādemsin velī bī-zevksin
Gerçiṭalibsin velī bī-şevksin

‘Aşk u āvāz-ı ney-i bezm-i vişāl
Özge demdür özge zevk ü özge ḥāl

Böyledür ‘aşkıñ demi her vaqt u ān
Neyleyin ammaki ey yaḥ -beste cān

Tūfūsürde der-ḥor-ı ĩn dem –i neyi
Bā-şeker maḵrūn nei gerçi neyĩ

2120. Virme ey vā‘izbaña pendünle kayd
‘Āşıkıṭutmaz kemend-i mekr ü keyd

Pend ile muhkem-ter itmez bendümi
‘Aşḵdan çekmem sözüñle kendümi

‘Āşık-ı şeydāda yoḵdur ol cünün
Kim anı def eyleye mekr ü fünün

İtme dānişmend-i ‘aḵla i‘timād
Ders-i ‘aşkı añlamaz ol bĩ-reşād

Çün ḵazā‘aḵlı ‘ikāl itmiş saña
Sen naşīḥat bendin urdukça baña

Saḥt -ter şod bend –i men ez- pend-i tū
‘Aşḵ-rā neş nāḥt dānişmend-i tū

2125.Ḵanda kim ‘aşḵ eyledi derdin ziyād
İtmedi anda imāmeyn ictihād

İtdi anlar ‘ilm-i dīne ihtimām
Virdiler şer‘ –i mübīne intizām

‘İlm-i ‘aşkı ḵilmadı bunlar beyān
Bilmedi bu ‘ilmi illa‘āşıkān

Ḥāric-işerḥ u beyāndur‘ilm-i aşḵ
Başḵa bir özge lisāndur‘ilm-i ‘aşḵ

‘İlm-i ‘aşkı itme tahkîr ey fakîh
Şanma bu da‘vâyı tezvîrey fakîh

**Ân taraf ki ‘aşk-ı mey efzûd-ı derd
Bu Hanîfe vü Şâfi‘îdersî ne kerd**

70/a

2130. Şerh -i ‘aşkı ger disem ben ber- devâm
Nicehaşr ola buolmaya tamâm

Her tenümde olsa her mûbir zebân
İdemem bir nüktesin naql ü beyân

Ğāyete irmez bu şerh-i pür-me’âl
İrişür pâyâna devr-i mâh u sâl

Defter ü dîvâna şıgmazşerh-i ‘aşk
Şafha-i imkânaşıgmaz şerh-i ‘aşk

Hâşılı cehd eyleyüp her hâl ile
Kuvvet-i hâl u zebân-i kâl ile

**Şerh-i ‘aşk er men be- güyem ber - devâm
Şad kıyâmet begzered vîn nâ-tamâm**

2135. Vakt-i haşr u yevm-i sâ‘at bellüdü
Hadd-i târîh -i kıyâmet bellüdü

Lîk yokdurhadd-i evşâf-ı Hudâ
Aña şıgmaz ibtidâ vü intihâ

‘Aşk hem vaşf-ı Hudâdur bî-gümân
Anıda haşr idemez vakt u zemân

Yokdur ol vaşf-ı cemîlün ğāyeti
Bir hîşâb itseñ eger bîñ sâ‘ati

Oldı çünkim bî-bidāyet vaşf-ı ‘aşk
Bulmasa nola nihāyet vaşf-ı ‘aşk

Zānki tārīḥ-ı kıyāmet –rāḥadest
Hadd kuçāān cāki vaşf-ı izidest

2140. Ey iden bu ḥaḳ kelāmı istimā‘
Vaktidür şimden girü eyle semā‘

Çün işitdün mû-be-müyuñgüş ola
Āb –ı ḥayvāndur ki içdün nüş ola

Teşne olmuşdün bu mā-i şāfiye
İşte içdün anı şıḥḥā‘āfiye

Hem bu sözler nüş-ı cān olsun saña
Hem le‘āl-i güş–ı cān olsun saña

Bilmez idiñ vaşf-ı pāk –ı ‘aşkı sen
Mû-be-mû Mollā Celāleddīnden

İn şenīdī mû-be-müyet güş bād
Āb-ı ḥayvānestḥordi nüş bād

2145. Āb-ı ḥayvāndur bu ḳavl-i dil-güşā
Söz dime sözde bulunmaz bu şafā

70/b

Ḥarf ü terkīb –i suḥende yokbu ḥāl
Olmamış bu ruḥa ḳālīb ḳīl u ḳāl

Ḥaḳbu kim bu nükte-i cān -baḥşden
Rūḥ-ı nev buldı ten –ı ḥarf-i kühen

Tāzeler cānīñşafāsın bu kelām
Arturur qalbiñ cilāsın bu kelām

Cān- fezādur bu müferrih vāridāt
Mürdeler bundan bulur feyz-i hayāt

Ab-ı hayvān ḥ̣ān me-ḥ̣ān īn -rā suhen
Rūh-ı nev bīn der ten-i harf-i kühe

2150.Pertev-i nūr-ıḥaḳīḳatdūr bu söz
Lem‘a-i mışbāl -ı vaḥdetdūr bu söz

Ma‘ni –i levḥ u qalemdür bu süḥan
Nükte-i sırr-ı kıdemdür bu süḥan

Olki bu sözden dili āgāh olur
Nāṭıḳ -ı sırrı kelām –ullāh olur

Bir kese ḥāl olsa ma‘nāsieger
Ol virür ‘ilm-i ilāhidenḥeber

Böyledür bī-reyb ü şek taḥḳīḳ -i ḥāl
Şanma bizden şādır oldu bu maḳāl

Īn-ḡunīn fermūd Mevlānā-yı mā
Kāşif –i esrar- hā-yı kibriyā

2155.Bu sözi engīs ü liḥyān söylemez
Bu sözi eşkāl-i bī-cān söylemez

Eylemez Bercīsten bu söz şudūr
Ḥ̣ābda görmez bunu her bī-şu‘ūr

Bu söziñ fehminde kāşırdur ḥaḳīm
Bu sözi derk idemez ‘aḳl-ı saḳīm

Bu söze Cibrîl –i ‘aql olmaz emîn
Vahy-i Hâkdur bu suhen ‘ilm e’l -yakîn

Bu söziñ olmaz ‘Uṭārîd kâtibi
Kim dimiş zirâ bu kavlüñ şâhibi

İn ni naḥmest ü ni remlest ü ni ḥ‘āb
Vahy-i Hâk vāllāhu a‘lem bi’ş-şavāb

SONUÇ

Bu çalışmada Dîvân Garîlerinden Cevrî Âbrahîm Çelebi'nin Aynü'l-Füyûz adlı eseri ele alınmıştır. Cezîre-i Mesnevî 16. Yy Garîlerinden Yûsuf Sineçâk'ın Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin altı cildinden seçip bir araya getirdiği 366 beyitlik eserinin adıdır.

Eser adını, Mesnevî'nin 6. Cildindeki “Eğer mana denizine susamışın Cezîre-i Mesnevî'den denize bir su yolu aç” anlamındaki Cezîre-i Mesnevî lafzından almıştır. “Mesnevî Adası” anlamına gelen bu isim kitabın adı olmuştur.

Yazma amacını ise “uzun zamandan beri Mesnevî'yi tedkik ediyordum. Mesnevî'nin sonsuz bir okyanus olduğunu, herkesin hakkıyla bilmediğini, tarikata yeni girenlerin rahat okumaları için „sonu soranları geri çevirme“ ayeti gereğince bunu yerine getirdim ve 6 ciltten 366 beyit seçtim. Her birini bir diğeriyle ilişkilendirip Cezîre-i Mesnevî adını verdim.” şeklinde açıklar.

Cezîre yazıldığı tarihten itibaren Mevlevîler arasında tanınan, benimsenen bir eser olmuştur. Birden çok Garî tarafından Çeş edilmiştir. Bunlardan biri de bizim Garimiz Cevrî Âbrahîm Çelebi'dir. Cevrî'nin Çeş ettiği eserinin adı ise Aynü'l Füyûz'dur. Cevrî bu eserini 1647'de kaleme almıştır.

Cevrî eserinin yazılış sebebini ise 6 defterden birbiriyle ilgili kırk beyit seçtiğini ve her birini beşbeyit ile tercüme ettiğini, bunu da Sineçâk'ın eserine güzel bir giriş olması istediğini söyleyerek açıklar.

Yusuf Sineçâk Mesnevî'den 366 beyit seçmiştir. Cevrî'ye göre Sineçâk seçtiği beyitleri konularına göre toplamış ve adını Cezîre koymuştur. Bu eserin diğer seçme eserlerden daha faydalı ama kısa olduğunu düşünerek Çerhe bağlamıştır. Bazısı Çeş bazısı tercüme olmuştur. Eserin adını da Aynü'l Füyûz koymuştur.

34. sayfadan itibaren Sineçāk'ın eserini manzum olarak her beyite beĖ beyit olarak Ėeh eder.

Eser  zellikle MevleviliĖe giren derviğleim okuması i in yazılmığtır. Bir derviğin dikkat etmesi ve bilmesi gereken  ncelikli konular yer almaktadır. M ridin yapması gereken hususları, p rin s z ne itaat etmeyi, Ė hin sahip olması gereken vasıfları ve Ė yhlik makamı  nemli sayılabilecek hususlara değinir. Hak yolunda ilerlerken kaynak edinilebilecek pusula mahiyetinde bir eserdir.

KAYNAKLAR

1. AYAN, Doç. Dr. Hüseyin; Cevrî-Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni, Atatürk Üniversitesi Matbaası, Erzurum 1981.
2. AYDIN, Haluk; Cevrî Divanı'nın Tahlili, Doktora Tezi, Dan.: Yard. Doç. Dr. Abdülkerim Gülhan, Balıkesir Üni. Sos. Bil. Ens., Balıkesir 2010, XXVII+702s.
3. CEVRÎ DEDE; Cezîre-i Mesnevî, İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Atatürk Kitaplığı, K 600.
4. ESRAR DEDE; *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye*, Haz.: Dr. Çhan Genç, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 2000.
5. BELÎĞ, Çmail; *Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdet'l-Eş'âr*, Haz.: Prof. Dr. Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 1999.
6. SAFÂİYÎ, Mustafa; *Tezkire-i Safâiyî (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idü'l-Eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*, Haz.: Doç. Dr. Pervin Çapan, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 2005.
7. ZAVOTÇU, Gencay; *Rızâ Tezkiresi (İnceleme-Metin)*, Sahhaflar Kitapsarayı, İstanbul 2009.
8. AYDEMİR, Doç. Dr. Abdullah; İslami Kaynaklara Göre Peygamberler, s. 32-33, 57-67, 97-110, 181-188, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 1992.
9. ULUDAĞ, Süleyman; DİA, C. 4,8. 238-241
10. ATEĞ, Süleyman; Cüneyd-i Bağdâdî, DİA, C.21 s. 293-296
11. CAN, Ayfer; Harakani Dergisi, 1: 2014, 33-48
12. ÇELEBİĞİYYAS; Hızır, DİA C. 17 s. 406.409
13. FAYDA, Mustafa; Ömer; DİA, C. 34, s. 44-51
14. BATUK, Cengiz; Nemrut, DİA, C. 32, s. 554-555
15. MEVLÂNÂ; Mesnevî 1-2; Haz. Adnan Karaismailoğlu, Akçay Yayınları, 2004
16. DEVELLİOĞLU, Ferit; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2013.
17. GÜLEÇ, Çmail; Türk Edebiyatında Cezîre-i Mesnevî gerheleri, The Journal of Ottoman Studies, 2004.
18. PEKTEN, Haluk; Eski Türk Edebiyatı, Nazım şekilleri ve Aruz, dergâh yay., 2. Bsk., İstanbul 1997.

TIPKI BASIM METİN

تو بمانی زانکه جو خوبی نه کنی

یوسف که عمری از باغی خفته

بوفته و در اینکوس اصفی

و صمدت خورشیدان در او لور

الک که ملوک خورشیدان بچید

حکوم و سراسیمه طاعت کو سرت

در حقیقت کینه دور از دلا

اعمال کوفتی محبت خیا افسار

اعمال غفید را بدین سیرت

اول او در فیض خداوند شست

انکه در دای چشم فیض بدست

اعمال صورت محبت بر کمال

در عطا یار و باقی

آزادی معنی و یکسر کلدین

تغییر چند زین را در کج دکان

غیرت کمال بود در ملک عمار

شوقی سر نعلب کرم اسیر

جاکه بخت معنی مد نظر

الزخفه و ادبیا کجی

او که بزم ادب در او دور

غریب صحت به او خوشتر

اول ادب در او امان قیوت

که خفته وانی یلیک سید

و عورت فاقه جایت کوه

جنت کوی در او خورشید

ایلیزم اهل صورتان شرار

اعمال صورت به او در فیض جان

اعمال معنی بر کسبه کرم

آنکه در دای چشم فیض بدست

حسن راجی اهل طایفه اهل

هفت تن علی کمال

آنکه در دای چشم فیض بدست

آنکه در دای چشم فیض بدست

آنکه در دای چشم فیض بدست

آنکه در دای چشم فیض بدست

آنکه در دای چشم فیض بدست

دل صد اندک و خوششان

آنکه اندک و کار آخر وی

او را در حاصل باد هوا

بدری و الا قدر عالی مرتبه

کوه صفا و افسار در او دور

ایلیزم اهل صورتان شرار

جنت کوی در او خورشید

ایلیزم اهل صورتان شرار

اعمال صورت به او در فیض جان

اعمال معنی بر کسبه کرم

آنکه در دای چشم فیض بدست

حسن راجی اهل طایفه اهل

هفت تن علی کمال

آنکه در دای چشم فیض بدست

آنکه در دای چشم فیض بدست

آنکه در دای چشم فیض بدست

آنکه در دای چشم فیض بدست

آنکه در دای چشم فیض بدست

هر یک از این چنان

آنکه اندک و کار آخر وی

او را در حاصل باد هوا

بدری و الا قدر عالی مرتبه

کوه صفا و افسار در او دور

ایلیزم اهل صورتان شرار

جنت کوی در او خورشید

ایلیزم اهل صورتان شرار

اعمال صورت به او در فیض جان

اعمال معنی بر کسبه کرم

آنکه در دای چشم فیض بدست

حسن راجی اهل طایفه اهل

هفت تن علی کمال

آنکه در دای چشم فیض بدست

آنکه در دای چشم فیض بدست

آنکه در دای چشم فیض بدست

آنکه در دای چشم فیض بدست

آنکه در دای چشم فیض بدست

صحنه خورشید

الزخفه و ادبیا کجی

او که بزم ادب در او دور

غریب صحت به او خوشتر

اول ادب در او امان قیوت

که خفته وانی یلیک سید

و عورت فاقه جایت کوه

آدمی آدراسان ایلمین
فک جسر جابر ایلمین

بدر تابانان بوالو شبنم و گلشنی

فان خشنوار باغ را خندان کند
لازم بزم به حال ظاهره

شهبانین ای از کداف صغری

پند اید را حجب به مولایند
و ستمک حق به ابواب

سوز لرندان اهل معنی صاکن کوز
ند بخاک کوکب خراسان و کمر

یار جاہا کسمے قاتلہ تہستان
ہر نہ دکھو اولیہ دہشتیں بر زبان

اعتراف و انکسار کرد ازین

مستوفی

انہدی عیسیٰ قوم احمدی، قرار سنہ ۱۲۰۶ ہجری، الکلیہ خستہ

چون دو کلمه کنه کنه آندو

اولاد اولدی ائتمک نده ائتمک
ایلمدی کیم سولگوت و فطال

صحبت اتم با شما کرد

محبوبان و محبت‌ها را در محراب محبت بفرار

دست دادن نهمه یکدیگر مکان
احد الوتر در و در هر دندان زبان

هم او را که بنام این سند رسد و
هم به او که در کتب مختلف از او یاد

خاطر او کو اس کے شرف و جلال سے

عطاء الدانی نورانی در افق کنند
بو دل و حلق بهر جان و جانان کنند

رواق عقیب کلو آئندہ خلل

دیده در خورشید و آتش دیده بود قد مضارع محم و قاف

مردود و معلوم او از بنده نجیب و
خلع پوش است که بر تو تقلید کند

کونہ ویر اول کا مل شہر رشا و

دوست در طلبید و بخیر اراد

اصول علی بن ابی طالب و اعتقاد
اینها در اصطلاح اعتقاد

قصه کو که اندکی نشنیده اید
بویایه افسوس ایله شعر اید

کلمه اول با ملک افسانه حسن
بر صانع حقد و دشواری مردانه

قلبی بکشد وی تا ابدان
ایچون ابله نه فکر و نرس

قد عرفت قولن کوش ایل
ساختن و پیرنی نوشتن ایل

عزت اولیٰ شد را کار هم خد
نور عین کے کار بیدار لاؤں

سویلیک ویر آدم مصفا بنم
لغز بند علم الاسم بنم

مرد و کشن رای و تیر اولان

امی نومی پیدائش شد
بلکہ کتبہ کیدر بلہی مزید

ظاہر او مطلق ہماں آثار شنب
کشف الاولیٰ آدم اسم العجب

او طول عمر ایلزال زمان
پیری عقیق و شکر کاروان

فی سجدی موی اندر ریش او

کلدی دهره صدر الان چنبره
بودن الفوم کرب کرک

امیر علی بن ابی طالب علیه السلام

بسم الله الرحمن الرحيم

درست حضرت علی مرتضی

پیر حاکم هم پیر را ندان
مهری که بر آید دست غائب

دست او بر بطنه زدند

سید الدی حارثی

ایستاد و لا محذور است

اولیٰ صمد بن علی بن ابی طالب

کتابخانه

غلامرضا خان جلوسمند

در مقام خدمت بوالایم

کوندره سادو نو جی

卷之五

قدیم پیری ایدرسک خدیو
یعنی ای طالب دلوپ نیما کا

طبعکم ایضا تکرار شد در این سری

ظرف خندید و کوکاب وار
کلبی هم اهل سست و بیقرار

فلسفه دو مذهب بود و در یک آثار
فکر و اراده بود و غایت اسلام

سنت در پیچیده جواب و کل ب

هم خفالت صا و اوسم و
سبب و اوسم و

وہو ہوسنی حضری الہیاد و
کوسم و نتر حارینہ الفب

اولیای شیخان و درسی مقام
راه حقه و الهی و اولیای رام

سید احمد علی

حکیم بن عمر و جانی که سر
او مسو قلب که به خبری است

مجلس

وایزید بن اسحاق و یحییٰ
حدیثی است از ابی حمزه

کتابخانه عمومی

و اما در این کتاب

وكتبه ابو الزعفران ج

منه فاعلم انما قيل

اولاد ملک در حصار ایستادند
مظفر غوثی اکبر

زمرہ اخبار و قوم غفر

...

[illegible]

三

[illegible]

[illegible][illegible]

صورت حسن و جمال بی کار
 با نقصه چهره و زاری عید جان
 پیرا رویی برین خوش طالع
درباره تنگ بر و فانی است

چو کمر بکند حال طاهر می
 ظاهر روی آتلی و نظری
 صفی نیست و کفر نه خاضره
 زلفش فکر رنگ هر زمان

که کبر و سر بر جفاست خرم آن
 سودا که شکست شکست و فتنه
 عطر و خوش الی هزار کی
 آخر آن که چهره ای باشد و

اولی بوی پسند نیست
 استی بوی پسند نیست
 ای که چو جوی پسند نیست
 اولی بوی پسند نیست

چو کمر بکند حال طاهر می
 ظاهر روی آتلی و نظری
 صفی نیست و کفر نه خاضره
 زلفش فکر رنگ هر زمان

که کبر و سر بر جفاست خرم آن
 سودا که شکست شکست و فتنه
 عطر و خوش الی هزار کی
 آخر آن که چهره ای باشد و

اولی بوی پسند نیست
 استی بوی پسند نیست
 ای که چو جوی پسند نیست
 اولی بوی پسند نیست

چو کمر بکند حال طاهر می
 ظاهر روی آتلی و نظری
 صفی نیست و کفر نه خاضره
 زلفش فکر رنگ هر زمان

که کبر و سر بر جفاست خرم آن
 سودا که شکست شکست و فتنه
 عطر و خوش الی هزار کی
 آخر آن که چهره ای باشد و

اولی بوی پسند نیست
 استی بوی پسند نیست
 ای که چو جوی پسند نیست
 اولی بوی پسند نیست

باز چو جانی که در یاد
 اول که شکست شکست و فتنه
 زلفش فکر رنگ هر زمان
 چو کمر بکند حال طاهر می

ظاهر روی آتلی و نظری
 صفی نیست و کفر نه خاضره
 زلفش فکر رنگ هر زمان
 که کبر و سر بر جفاست خرم آن

سودا که شکست شکست و فتنه
 عطر و خوش الی هزار کی
 آخر آن که چهره ای باشد و
 اولی بوی پسند نیست

استی بوی پسند نیست
 ای که چو جوی پسند نیست
 اولی بوی پسند نیست
 چو کمر بکند حال طاهر می

ظاهر روی آتلی و نظری
 صفی نیست و کفر نه خاضره
 زلفش فکر رنگ هر زمان
 که کبر و سر بر جفاست خرم آن

سودا که شکست شکست و فتنه
 عطر و خوش الی هزار کی
 آخر آن که چهره ای باشد و
 اولی بوی پسند نیست

استی بوی پسند نیست
 ای که چو جوی پسند نیست
 اولی بوی پسند نیست
 چو کمر بکند حال طاهر می

ظاهر روی آتلی و نظری
 صفی نیست و کفر نه خاضره
 زلفش فکر رنگ هر زمان
 که کبر و سر بر جفاست خرم آن

سودا که شکست شکست و فتنه
 عطر و خوش الی هزار کی
 آخر آن که چهره ای باشد و
 اولی بوی پسند نیست

استی بوی پسند نیست
 ای که چو جوی پسند نیست
 اولی بوی پسند نیست
 چو کمر بکند حال طاهر می

ظاهر روی آتلی و نظری
 صفی نیست و کفر نه خاضره
 زلفش فکر رنگ هر زمان
 که کبر و سر بر جفاست خرم آن

سودا که شکست شکست و فتنه
 عطر و خوش الی هزار کی
 آخر آن که چهره ای باشد و
 اولی بوی پسند نیست

یادگار

ای که در کشتار انعامات
 پیر و جوانی و پیر و جوانی
 تمامه خورشید که در آب دراز
 ای که در کشتار انعامات
 شمع و چراغ و چراغ و چراغ
 مهر و آینه و آینه و آینه
 عشق و طربش و عشق و طربش
 یوگونی و چه بسوی افکندیم

ای که در کشتار انعامات
 بنده کی با کشتار انعامات
 کشتار انعامات و کشتار انعامات
 یوگونی و چه بسوی افکندیم
 تاج و تخت و تاج و تخت
 بنده کی با کشتار انعامات
 کشتار انعامات و کشتار انعامات
 یوگونی و چه بسوی افکندیم
 تاج و تخت و تاج و تخت
 بنده کی با کشتار انعامات
 کشتار انعامات و کشتار انعامات
 یوگونی و چه بسوی افکندیم

کاش که در کشتار انعامات
 کاش که در کشتار انعامات
 کاش که در کشتار انعامات
 کاش که در کشتار انعامات
 کاش که در کشتار انعامات
 کاش که در کشتار انعامات
 کاش که در کشتار انعامات
 کاش که در کشتار انعامات

کاش که در کشتار انعامات
 کاش که در کشتار انعامات
 کاش که در کشتار انعامات
 کاش که در کشتار انعامات
 کاش که در کشتار انعامات
 کاش که در کشتار انعامات
 کاش که در کشتار انعامات
 کاش که در کشتار انعامات

اوله پلور راه خه خبر پادشاه
منزل قریب دارالست قلدیلور
اوله پادشاه کسب پادشاه
شک قالدور تگادش اولی
اندلی کر ملک اسفند حضور
چون شمشاد رفتند دارالامان
صوبی اول وادع شفق روان
کر حقیق انش ناز اول
ایله اول کرک کسب کونظر
اطه حیران واکسب مستل
دشمن آباد فست ودا
چشم نکس وادانین کرکسب
چشم نکس وادانین کرکسب

نیز پادشاهک عبودین سرسهر
چشم نکس وادانین کرکسب
بویله درانکه قورل اصل حال
سزدار تانیم انظر عبوبکل
سزدارت اول وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب

چون نزد فرمان حقیق شمشاد
عالم بالیه وعت قلدیلور
اول شمشاد پادشاه کلک دارالامان
انکر کسب کسب اولی پیروی
کشمی اول وادانین کرکسب
سب انشک وادانین کرکسب
چشم نکس وادانین کرکسب
ایریشو کسب کسب دارالامان
کله وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب
چشم نکس وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب

ایله شمشاد قورل وادانین کرکسب
نیز پادشاهک عبودین سرسهر
اول شمشاد پادشاه کلک دارالامان
کله وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب

چون نزد فرمان حقیق شمشاد
عالم بالیه وعت قلدیلور
اول شمشاد پادشاه کلک دارالامان
انکر کسب کسب اولی پیروی
کشمی اول وادانین کرکسب
سب انشک وادانین کرکسب
چشم نکس وادانین کرکسب
ایریشو کسب کسب دارالامان
کله وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب
چشم نکس وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب
کله وادانین کرکسب

چون نزد فرمان حقیق شمشاد

نیز پادشاهک عبودین سرسهر

آموخه چو زلف میر آس او لور
 یعنی کسک صخره صفت خام
 مالی اول حفظه کسک الیز
 بلکه بوی خفته اخلاص زیاد
 خام برین اغتر پریشان دایما
که زلف جمعه دهن داشتش
 اولدی با قول غم بزرگان کام
 کیم بویست او شوی مغان صیقل
 دام و نیاید و کشش اولد غافل
 سحر فی الموب های لال کمال
 جسد پدیدوب اولع موقش پشمال
مال دنیا هم مغان صیقل
 ای برسیا سینه فزندان ابدان
 بلکه بکنسی بخشش اسیر
 صاعقه نیایی سکنی اینک کمال
 نقد رام و فو قه کلمه سمن
 سحرش پیر و بوق موزی توجیدل
بیکانه ای سیران حسن
 ای زلف اغتر و طلیح و دلی
 و صک اغتر سینه و نیایی

طرح

خارج دنیا به اولمش کمال
 بسته تیرجه جاسانست لیل
 حق کیم اولش حال اولمش
 سمن بست کیمس اگر چه دایما
ای نوبت این جهان کیمس جان
 بولچر عرق خالک بولچر
 خیمه کیم عکس دایم قورعوا
 شاه او کیم سینه خاه و ملیه
 بنده او کیم اولدور غلام
 بولچر بر قیقه تا هر زمان
در سیران تا قیقه دوشه
 شکر حوصله یلور اده اده
 کیم طبع بر کدر کاریدر
 شاه او کیم کمال کمالی غنی
 بولچر کمالی حوصله
 باقی طالع اده هر کدر
شکر او اقصه حوصله جان
 شاه او کیم قورعوا ترک اده
 ملک سورت کوربت کیم
 خدوش بکنده کیمس حوصله
 بنده کیمس جانست لیل
 کوربت کوربت کیمس
 دیرک طالع و سمن کمال
چند دلی خولش را خوجو چمن
 کیم کیمس بر اولمش زلف
 بر کیمس دوزن کیم کورعوا
 کوربت کوربت کیمس
 دیرک طالع و سمن کمال
چند دلی خولش را خوجو چمن
 کیم کیمس بر اولمش زلف
 بر کیمس دوزن کیم کورعوا
 کوربت کوربت کیمس
 دیرک طالع و سمن کمال

[illegible][illegible]

[illegible]

۹۹۰

[illegible]

[illegible]

617368

و دانایان و صاحبان دین و اهل بیت علیهم السلام
در کتب و بیرون حیدر اعظمی تو
ایوب علم و عرف اعتبار عمل
تا خودی و انطیخی تو بدام
حاصل چو در میان ملت این بود

ایوب صفت حق تعالی
اول خاندان انبیا تکم
اول کنگر خجسته و عو قان الود
تنان جسمانی بدر کیمی خرف
آزادی پرورد و نفس و هوا
قیه نفس طغی خاک و دایمی
سیر شیطانی در مغربا بی موس
کس را بس که در اطلال کزین
تکلیف الود غلط و بد نیست
طغیان کبریا شیطانی

ای که رفت و روی تو ت و نانو
آنکه زیور الود صیصلی
ای که رفت و روی تو ت و نانو
آنکه زیور الود صیصلی

و دانایان و صاحبان دین و اهل بیت علیهم السلام
در کتب و بیرون حیدر اعظمی تو
ایوب علم و عرف اعتبار عمل
تا خودی و انطیخی تو بدام
حاصل چو در میان ملت این بود

ایوب صفت حق تعالی
اول خاندان انبیا تکم
اول کنگر خجسته و عو قان الود
تنان جسمانی بدر کیمی خرف
آزادی پرورد و نفس و هوا
قیه نفس طغی خاک و دایمی
سیر شیطانی در مغربا بی موس
کس را بس که در اطلال کزین
تکلیف الود غلط و بد نیست
طغیان کبریا شیطانی

ای که رفت و روی تو ت و نانو
آنکه زیور الود صیصلی
ای که رفت و روی تو ت و نانو
آنکه زیور الود صیصلی

[illegible][illegible]

عشق دایم آنی بحر یکسان
 پس خطای عاشق خون آلود
چون بیاورد از آب دلیر است
 ای ایران تقدیر بد و دعوی عشق
 اطمینان بود و دل اف زان
 عشق اگر نیک است ای که خوار
 چون آنکس عشق ثابت فک
 ای که نیک ذات عشقی قبول
نیکو خدای یزدانی را عشق
 عشق همچون آبله آمل خزان
 یعنی هر که نیک جان مندا
 عشق خونی نیکو خدای من
 چنانکه بیاورد از آمل آبا
 بود از نیک بود و نیک من
عشق اول را جوی بود
 عشق در طایف صاف و نیک
 عشق در نیکو خدای من
 هر که از نیکو خدای من
 عشق دایم آنی بحر یکسان

عشق صاف و نیکو خدای من
عشق صاف و نیکو خدای من
 هر که از نیکو خدای من
 عشق دایم آنی بحر یکسان
 عشق در طایف صاف و نیک
 عشق در نیکو خدای من
 هر که از نیکو خدای من
 عشق دایم آنی بحر یکسان
 عشق در طایف صاف و نیک
 عشق در نیکو خدای من
 هر که از نیکو خدای من
 عشق دایم آنی بحر یکسان

عشق صاف

عشق صاف

حرف اگر یکبند بودی احوال
حق بودیم بیکبند فاجعه شد
تا اول جاک صفاسن بود کام
جائز در بود صفح و ادراک
اب چون جان فغان این چنین
بود در حقیقت بود سوز
معنی ج و د فکرم بود سخن
اگر بود سوزن دلی آگاه اول
یک حال اول معنی می کرد
بود در دلی رب سنگ تحقیق
بیش بود و دود لای
بود سوزنی کس و لحی بود چو
بیشتر جسد بود سوز و
بود کس نیست فاسم در کیم
بود ز جبریل عقل اول امین
بود کس اوله عمار کار کشی
این یکبند اوله علم با تصویر
دلی حق اوله علم با تصویر

اطلاش بر اصفال شایع
یع بودی من حرف کس
از نور فلک جلا کس بود کام
مردم در بدن بود و خفایت
یع نویسن در حق حرف کس
لغوه بصیرت و حدیث بود
کس کس کند بود سخن
ناطی کس کلام اول
اول بود علم الیه کس
صاف بود کس صا در اولی بود
کما کس کس کس کس
بود سوزنی کس کس کس
حدا بود بودی هر می شود
بود سوزنی کس کس کس
دلی کس بود سخن علم الیه
کس کس کس کس کس کس
دلی حق اوله علم با تصویر

این حکم و وصف آنی انکار
بسیار بود در کتاب

محققان خوانندش فی اتمین
نویسن آن تامل فرمود این
۸۰۰

نویسن و این کس و دود
در کس کس کس کس کس

İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ
ATATÜRK KİTAPLIĞI

ÖZGEÇMİŞ

1991 yılında Kocaeli’de doğdu.İlk ,orta ve yüksek öğretimini Kocaeli’de tamamladı.Lise öğrenimini gördüğü İzmit Lisesi’nden 2009 yılında mezun oldu.Aynı yıl Kocaeli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde başladığı yüksek öğrenimini 2013 yılında tamamladı.2015 yılında Batman Kız Anadolu Lisesi’ne atandı.Aynı yıl Kocaeli Üniveritesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programında lisansüstü öğrenimine başladı.Şuan Kartepe Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nde Edebiyat öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

